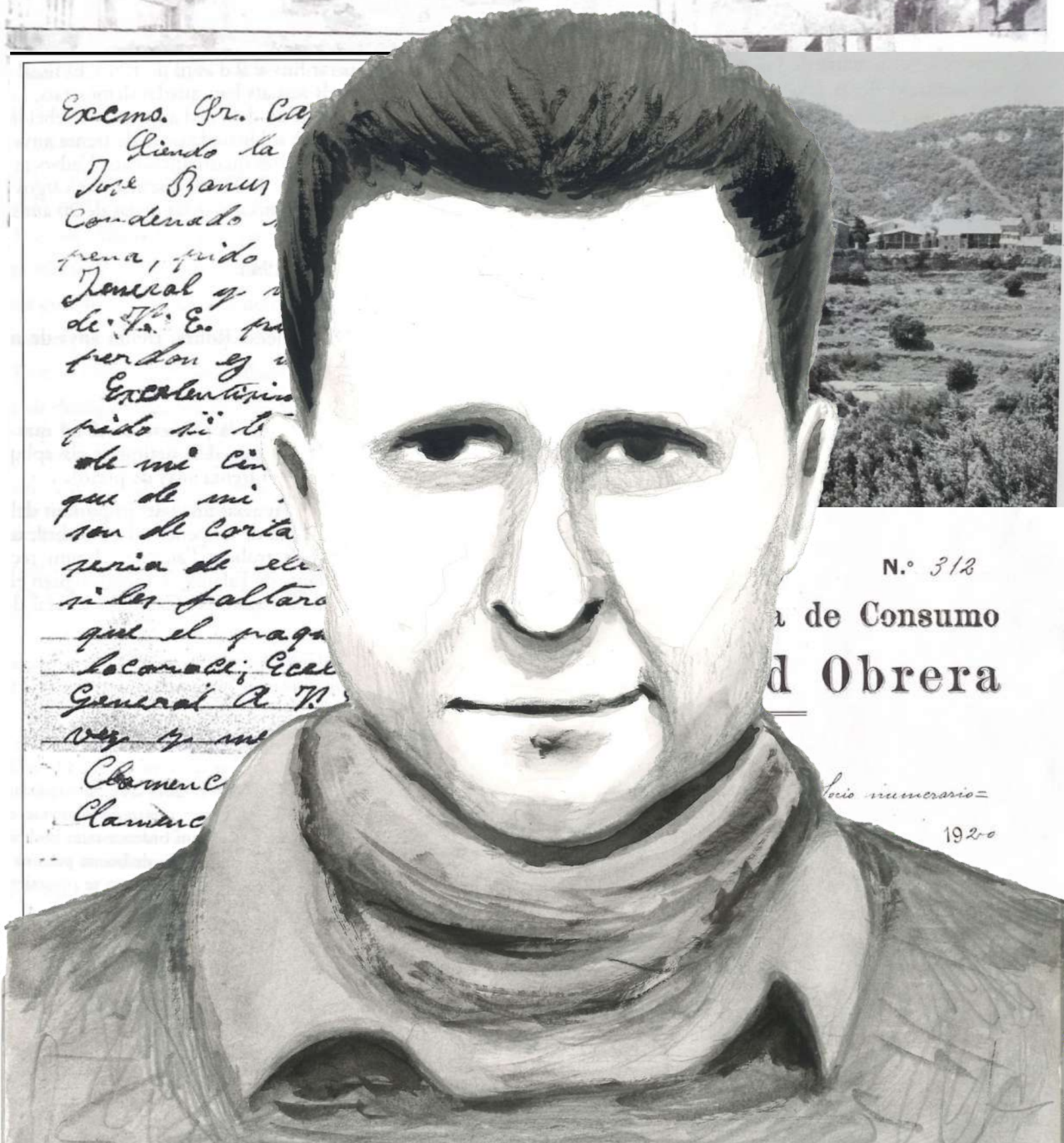

LA HISTÒRIA D'EN JOSEP BANÚS; UN PAGÈS **REPUBLICÀ**

Excms. Gr. Cap.

Hiendo la

Jose Banús

Condenado a

frena, fuido

General q. n.

de T. E. p.

perdon eg i

Excelesim

fuido si t.

de mi cin

que de mi

son de corta

peria de ele

si les faltara

que el paga

locuoci; Ecce

General A. T.

vez q. me

Clamenc

Clamenc

N.º 312

a de Consumo

d Obrera

loio numerario=

1920

“Les petites històries anònimes fan la història en majúscules”.

ABSTRACT

The purpose of this study is to shed light on the events and repression endured by the people of Osona, particularly in the Cabrèrès region, throughout the entirety of the Civil War and the subsequent Franco regime era. The history of Spain in the 20th century, from the Bourbon Restoration until Francoism, is shown throughout an exhaustive analysis and compilation of found data by utilizing the biography of Josep Banús Masoliver. The aim is to vitalize the customs, the social, the political and the economic dynamics as well as the testimonies and experiences of the people of this period in the Cabrèrès. Especially, our paper is focused on Josep and his family, who lived through all the transitions and events of practically the entire century. In order to deepen the analysis, interviews to two close relatives to Josep have been carried out. Finally, to immortalize this story, a short comic book has been created, illustrating the most significant events of Josep's life against the backdrop of the Civil War and Franco Regime. The results of this study intend to offer a more personal and human vision of the Spanish society of the previous century; thanks to the analysis, we have been able to delve into the different stages that they went through, the moments of splendor and those of tension, the hardships, and situations of the families amongst many other aspects. In conclusion, this paper is undoubtedly a reflection of how humans, even being of the same species, can harm themselves so much for purely ideological, political, social or cultural reasons. For this reason this work is, in a certain way, a tool to raise awareness of these events that happened which are often forgotten.

RESUMEN

El objetivo de este estudio es desvelar a búsqueda de los acontecimientos y la represión que sufrieron los habitantes de Osona, especialmente en la comarca de Cabrerès, durante toda la Guerra Civil y el posterior franquismo. La historia de España en el siglo XX, desde la Restauración borbónica hasta el franquismo, se muestra a través de un exhaustivo análisis y recopilación de datos encontrados a partir de la biografía de Josep Banús Masoliver. El objetivo es dinamizar las costumbres, las dinámicas sociales, políticas y económicas, así como los testimonios y experiencias de la gente de esta época en el Cabrerès. En especial, nuestro trabajo se centra en Josep y su familia, que vivieron todas las transiciones y acontecimientos de prácticamente todo el siglo. Para profundizar en el análisis se han realizado entrevistas a dos familiares cercanos de Josep. Finalmente, para inmortalizar esta historia, se ha creado un cómic breve que ilustra los acontecimientos más significativos de la vida del sujeto protagonista en el contexto de la Guerra Civil y el Franco. Los resultados de este estudio pretenden ofrecer una visión más personal y humana de la sociedad española del siglo anterior; gracias al análisis hemos podido profundizar en las diferentes etapas que atravesaron, los momentos de esplendor y los de tensión, las penurias y situaciones de las familias, entre muchos otros aspectos. En conclusión, este trabajo es sin duda un reflejo de cómo los humanos, aun siendo de la misma especie, podemos dañarnos tanto por motivos puramente ideológicos, políticos, sociales o culturales. Por eso este trabajo es, en cierto modo, una herramienta para dar a conocer estos hechos ocurridos y que muchas veces se olvidan.

ÍNDEX

1. Introducció	7
PART TEÒRICA	9
2. Context històric	9
2.1. La Restauració borbònica (1874 - 1931)	9
2.1.1. Contextualització al Cabrerès	10
2.2. La Segona República (1931 - 1936)	11
2.2.1. La Segona República al Cabrerès (12 d'abril de 1931 - 17 de juliol de 1936)	12
2.2.2. La Cooperativa <<L'activitat obrera>>	13
2.2.3. El Centre Moral	14
2.2.4. La política municipal	14
2.3. La Guerra Civil (1936 - 1939)	16
2.3.1. La guerra a L'Esquirol	17
2.3.2. La política municipal durant la guerra	19
2.4. El franquisme (1939 - 1975)	22
2.4.1. Anàlisi de la repressió a L'Esquirol i Taveret (1939-1940 i posterior)	23
3. Biografia	26
3.1. Família d'en Josep	26
3.2. La història d'en Josep Banús Masoliver	29
3.2.1. Els assassinats durant la guerra	32
3.2.1.1. L'assassinat del Dr. Lluís Bosch Clos	33
3.3. Els cinc detinguts del poble	40
3.4. La vida d'en Josep després de l'alliberament	58
PART PRÀCTICA	61
4. L'elaboració del còmic	61
4.1. Entrevistes	62
5. Conclusions	63
6. Bibliografia	67
7. Webgrafia	67
8. ANNEXOS	69
8.1. ANNEX 1: Documents i fotografies	69
8.2. ANNEX 2: Entrevistes	112

1.Introducció

Des del primer moment, malgrat tenir diverses opcions sabia que aquest acabaria essent el meu treball de recerca. L'evolució de la "pesseta" al bitcoin, el món del futbol a través de la història del Barça, el procés d'animació de PIXAR o la desaparició del sector primari i de la pagesia eren una d'aquestes opcions, fins que se'm va presentar aquesta fascinant història: la història del meu besavi, en Josep.

El meu pare, un dia, em va explicar alt per alt que al besavi Josep l'havien tancat a la presó nou anys durant la postguerra espanyola. Jo, per descomptat, no en sabia res, però de seguida em va picar la curiositat. Enmig de tota la pluja d'idees de temes pel treball de recerca, vaig veure que aprofundir en la història del besavi Josep era la millor opció. I així va començar el meu treball de recerca.

L'objectiu primordial d'aquest treball era reviure i explicar detalladament la biografia del besavi Josep, des del seu naixement fins a la seva mort, fent un especial èmfasi sobretot els fets més transcendents que va viure durant la Segona República, la Guerra Civil i el franquisme. Els objectius secundaris eren mostrar, a través de l'experiència d'ell, primer la història de Catalunya i d'Espanya durant el segle XX i, en segon lloc, explicar concretament la societat del Cabrerès, L'Esquirol i Tavertet (Osona) durant aquest període tan marcat.

Per situar-nos, L'Esquirol és un petit nucli de població que pertany a la comarca d'Osona, capital de la regió o subcomarca del Cabrerès, també anomenat Collsacabra, d'uns 150 km². La comarca comprèn també els municipis de Tavertet, Rupit i Pruit, part de Joanetes (parròquia de Falgars mirant a la Garrotxa) i petits sectors que pertanyen a Susqueda. La seva altura mitjana és d'uns 800/900 metres sobre el nivell del mar i la seva base econòmica més important des de sempre ha estat l'agricultura i la ramaderia. Geogràficament, el Collsacabra representa (en la part que mira a la plana de Vic i que és la més extensa) una unitat ben definida i uniforme: un pla inclinat que des de la Serralada Transversal bascula fins a la Plana de Vic, començant als peus del Prepirineu (Puigsacalm) i acabant als cingles de Tavertet en el camí que el Ter ha traçat quan camina cap a les terres de Girona. Històricament, ha anat creixent com una terra de transició entre les dues comarques que connecta: Osona i la Garrotxa.

Llavors, a partir dels fets generals de la guerra i de la història del meu besavi Josep, s'ha explicat i analitzat tots els costums, les dinàmiques socials, l'organització política, l'economia, les experiències dels habitants de la zona, alguns testimoniatges i tot el que s'ha pogut trobar respecte a aquest període. El treball està compost per dues parts. Hi ha una part teòrica i una part pràctica.

La part teòrica és on s'ha fet la recerca i desenvolupament de tota la seva biografia. Per sort, s'ha trobat molts arxius documentats on apareixia la figura d'en Josep, sobretot en actes de caràcter polític relacionats amb el Comitè de Tàrragona i sobretot durant els judicis militars d'aquests membres del Comitè Antifeixista.

La part pràctica ha constituït en il·lustrar tota aquesta biografia fent un còmic. La intenció ha estat deixar la història per escrita i il·lustrada per fer-la més visual, per poder-la imaginar millor i per entendre a en Josep més de primera mà.

Aquest treball ha servit per poder homenatjar a en Josep i la seva família com es mereix. No va tenir una vida gens fàcil; va haver d'aguantar molts cops durs i es va haver de reprimir molts cops. Moltes coses segur que se les va endur amb ell, però aquelles que se'n té constància calien desenterrar-les i explicar-les com cal, per així, poder intentar tancar aquesta etapa tan dura que van haver de passar, sobretot per la iaia Dolors i els seus germans, fills d'en Josep.

És bonic i trist reviure totes aquestes petites històries, perquè moltíssimes famílies es van trobar en situacions similars o la van patir igual com la d'en Josep, i totes unides formen la gran història contemporània del nostre país. Unes històries que de moment, els hi queda molt per sanar.

PART TEÒRICA

2.Context històric

2.1. La Restauració borbònica (1874 - 1931)

La Restauració borbònica va ser el període de la història d'Espanya comprès entre el final de la Primera República, el 1874, i l'inici de la segona, el 1931. Aquests anys es caracteritzen pel restabliment de la monarquia borbònica, sota el regnat d'Alfons XII (1874-1885), la regència de Maria Cristina (1885-1902) i el regnat d'Alfons XIII (1902-1931).

Els inicis de la Restauració es van caracteritzar pel bipartidisme polític (conservadors i liberals) i l'alternança pacífica de poder com a conseqüència del frau electoral. Però amb la pèrdua de les darreres colònies de Cuba, Puerto Rico i Filipines i la consegüent crisi econòmica i social, l'inici del segle XX va ser diferent. Així, durant el primer terç del segle XX va augmentar la conflictivitat social i laboral, van augmentar els suports a diferents partits polítics fins aleshores marginats pel sistema i, a Catalunya, hi va haver un augment considerable del sentiment catalanista.

D'aquests anys val la pena destacar la Setmana Tràgica del 1909, la crisi del 1917, les diferents vagues laborals com per exemple la de La Canadenca, el fenomen del pistolisme, o l'intent d'autogovern català amb la creació de la Mancomunitat de Catalunya. La inestabilitat política, econòmica i social d'aquest inici de segle, va facilitar la implantació de la dictadura militar de Miguel Primo de Rivera (1923-1930). Un règim autoritari que, si en un primer moment va tenir suficients suports, a mesura que van passar els anys va anar guanyant opositors. Poc després de la crisi econòmica del 1929, Primo de Rivera va dimitir. Malgrat dos intents de retorn al sistema constitucional per part d'Alfons XIII, la celebració d'eleccions municipals el 12 d'abril del 1931 va fer caure la monarquia i, només dos dies després, es va proclamar la Segona República Espanyola.

2.1.1. Contextualització al Cabrerès

Malgrat d'inici del segle XX fins al 1931 no es troben fets transcendents ni contestacions a l'ordre tradicional establert, sí que durant aquest període comprès la comarca d'Osona va experimentar grans canvis en l'àmbit econòmic i social. En canvi, al Collsacabra, els canvis van ser menys considerables si ho comparem amb la resta de la comarca, i en especial amb la Vall del Ges, Manlleu i Vic. A començaments del segle XX, l'agricultura encara era la principal font d'ingressos a la comarca. Les terres dedicades al conreu dels cereals, llegums i l'horta eren les més nombroses. A més a més, també hi havia una important producció ramadera i forestal. I al Collsacabra així era, l'agricultura era poc extensiva, camps petits, explotació forestal i pocs caps de bestiar, distribuït en moltes masies disperses, nuclis poblacionals petits amb moltes cases de pagès, Taveret, l'Esquirol, Rupit i Pruit.

A partir de la segona dècada del segle, es va produir un augment de l'activitat industrial a Osona. Destaquen les petites manufactures tèxtils, les sabateries i les indústries alimentàries, que a mitjans del s.XIX es van concentrar a L'Esquirol i varen permetre complementar la font d'ingressos familiars bàsics provinents de l'agricultura. Algunes d'aquestes indústries tèxtils no tenien més de cinquanta telers. Com a curiositat, a finals del segle XX, una vaga industrial a Manlleu va originar que aquestes petites fàbriques locals cobrissin la fenja dels vaguistes. D'aquí prové el nom "d'esquirols" amb què és conegut el personal trencavagues internacionalment. El 1929 es va inaugurar la línia de ferrocarril entre Vic i Manresa, la qual va afavorir el transport i la comercialització dels productes de la comarca.

Demogràficament, durant aquest període, la població del territori d'Osona va experimentar un lleuger descens. A partir dels anys vint, però, es va produir un creixement demogràfic motivat per l'arribada d'immigrants de les zones rurals properes. Una petita part d'aquesta aflluència a les zones més industrials d'Osona el va protagonitzar població del Collsacabra que buscaven unes condicions de vida millors.

La societat d'aquells temps encara conservava les estructures clàssiques de l'Antic Règim. No obstant això, el desenvolupament de l'activitat industrial va portar a un augment de la burgesia local i al sorgiment d'una classe obrera urbana. Però la societat rural sustentada en grans propietaris de terrenys i masos, feia que els seus habitants, masovers, fessin una economia de subsistència i autosuficiència. El camp i el bestiar els proporcionava el menjar, però materialment no disposaven de més recursos.

Pel que fa a les lluites socials, la comarca d'Osona va ser escenari de diverses vagues i enfrontaments laborals al llarg del segle XX. Les reivindicacions dels treballadors se centraven en la millora de les seves condicions laborals i salarials. El malestar a les terres rurals com el Cabrerès era d'un altre àmbit, l'abús per part dels poders fàctics senyorials envers els masovers i agricultors era asfixiant, i havien de pagar un percentatge molt alt dels rendiments agraris als amos propietaris. A més, la repressió senyorial amb connivència amb l'estament eclesiàstic era important. Es començava a coure una lluita de classes, obrers i camperols per un cantó i la burgesia industrial i classe senyorial per l'altra, que acabaria amb la guerra civil.

2.2. La Segona República (1931 - 1936)

Com s'ha dit anteriorment, les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931 van donar la victòria a les forces republicanes i aquest triomf va adquirir un caràcter de plebiscit contra la monarquia. Davant aquesta situació, el rei Alfons XIII va renunciar a la corona, va abandonar Espanya i el 14 d'abril es va proclamar la Segona República. Malgrat que el nou règim era vist amb recança per les elits socials i econòmiques, a Catalunya i en el conjunt d'Espanya va ser rebut amb entusiasme per les classes mitjanes i populars. Per a una gran part de la població la República apareixia com una oportunitat per impulsar la modernització i la democratització de l'Estat. Va suposar la instauració d'un règim plenament democràtic i reformista i va comportar l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia per a Catalunya i l'establiment de l'autogovern català.

La República, però, va néixer en circumstàncies difícils; en l'àmbit internacional, el món havia de plantar cara a la greu crisi econòmica que va desencadenar el crac borsari del 1929. A més, el feixisme havia començat a implantar-se a Europa i posava en perill els sistemes democràtics. La manca de tradició veritablement democràtica, la conflictivitat social, la lentitud de les reformes i l'oposició dels grups conservadors van comportar una certa inestabilitat política al llarg de tot el període. La primera etapa de govern (1931 - 1933), integrada per una coalició de forces progressistes, va anar seguida d'un bienni de caire conservador arran del triomf electoral de la coalició de centredreta (1933 - 1935). Finalment, el triomf del Front Popular d'esquerres a les eleccions de febrer del 1936 va ser el pretext perquè els enemics de la República decidissin agafar les armes (aixecament militar amb el suport de partits i organitzacions de dretes) contra la legalitat constitucional.

2.2.1. La Segona República al Cabrerès (12 d'abril de 1931 - 17 de juliol de 1936)

A partir de la instauració de la Segona República a l'Esquirol i al Cabrerès comencen a aparèixer els primers intents de contestació, protagonitzats, d'una banda, per uns petits nuclis de treballadors del tèxtil que s'agrupen al voltant de la Unió Socialista de Catalunya (USC), i de l'altra, pel sindicat agrari al voltant de la Unió de Rabassaires (UR).

Després de les eleccions municipals d'abril de 1931, l'espai polític a L'Esquirol i pobles veïns molts dependents de l'Esquirol com Taveret, l'ocupava de forma destacada la USC, a ressò de la qual s'estén i es dinamitza el moviment de contestació local que tindrà el seu centre a partir del moviment Cooperativista (molt fort a la plana de Vic) i la Unió de Rabassaires (UR), que agrupava un sector important de la pagesia.

A nivell català, cal tenir present l'aparició (1931) de l'Esquerra Republicana de Catalunya, com també l'anarquisme, de llarga tradició als nuclis més industrials catalans (dins la comarca d'Osona, Torelló, Vic, Roda de Ter...), que prendrà la iniciativa dins el sector més radical del moviment obrer.

La situació econòmica a la Comarca d'Osona es veu afectada per la pujada constant dels preus dels productes agraris, i dels productes de primera necessitat. Dins aquest context s'ha de situar el conflicte rabassaire. El període republicà (1931-1936) veurà el punt culminant d'aquest conflicte que enfrontarà parcers i propietaris. La geografia marginal dels pobles com Taveret i l'economia en crisi facilitaven encara més l'explotació sistemàtica dels camperols, de la petita indústria i del sector de la construcció.

Amb la desfeta de l'exèrcit rebel a Barcelona, sorgiren en tots els pobles catalans, sistemes de poder locals organitzats com a Centres Revolucionaris. Persones militants de grups d'esquerrers de Catalunya intervingueren en diverses ocasions dins la comarca d'Osona, la comarca clerical per excel·lència a Catalunya. Els motius que els movien eren de control i de vigilància amb la finalitat que no es perdés l'esperit revolucionari sorgit de les eleccions del febrer de 1936.

El cas de L'Esquirol i pobles veïnals, es parla "d'una guerra civil concreta" on es fa difícil separar els elements de tipus polític dels socials i d'aquells que es deriven de la simple convivència diària.

Els tres pilars establerts pel Govern Provisional (la reforma agrària, de l'ensenyament religiós i de l'exèrcit) esdevenen la primera pedra de xoc de les dues faccions i posteriorment jugaran un paper destacat en la dècada i sobretot, en la Guerra Civil (1936 - 1939).

2.2.2. La Cooperativa <<L'activitat obrera>>

La Cooperativa (ANNEX 1) no era només el centre d'aprovisionament de queviures sinó que també, era el centre que aglutinava el sector obrer del poble i pobles veïns dependents. Era el lloc de trobada dels elements obrers i sota el centre social i cultural anaven prenent cos els grups més liberals i oberts del poble, els sectors que plantaran cara frontalment als grans terratinents i als cacics locals (per primer cop, a les eleccions del 1931).

La Societat havia nascut el 1918 i ben aviat s'afilà a la Federació Comarcal que tenia el seu centre a Vic. Va exercir una triple funció dins el sector obrer del poble: cooperativa de consum, centre d'esplai i mutualitat. Els seus orígens s'han de situar en la mentalitat cooperativista dins del socialisme de principis de segle. El seu creixement "exponencial" va ser tant en nombre de socis com en volum econòmic i va arribar a ser una de les més importants de la plana de Vic.

A partir de 1922 es comença a fabricar pa; els aliments (sobretot el pa i la carn que cria la pròpia Cooperativa) són la primera proposta per fer front a la crisi i s'ubica dins el programa que presentava el cooperativisme d'aquells moments.

Durant la seva època més activa (anys 1930 - 1936). Donava prioritat a l'autogestió intentant buscar així satisfer les necessitats comercials. La font bàsica de subministrament li provenia del fet d'estar confederada, la qual cosa permetia comprar grans quantitats de productes (sabó, oli, bacallà, arròs, sucre...) i oferir millors preus que la competència local).

El protagonisme de la "Coope" (coneguda popularment) dins la dinàmica social i política del poble va ser molt notable fins al punt que el seu paper fou reconegut pels mateixos feixistes quan van després de recuperar el seu protagonisme el 1939 confisquen els béns i l'edifici de l'entitat. Diversos actes rellevants del poble destaquen l'incipient paper de la Cooperativa; al seu local s'hi feien els principals actes de propaganda electoral dels partits d'esquerra i altres actes de sensibilització política i sindical en contrast al centre de la competència (el

“Casal”, ja que les seves activitats anaven més enllà dels àmbits comercials i oferia una possibilitat cultural que no era ben rebuda per aquests).

2.2.3. El Centre Moral

És el centre més antic del poble i agrupava les forces tradicionals i de les dretes. El 1905 el centre pretén legalitzar-se i elabora uns Estatuts dels quals se'n desprenen amb un ideari clar: Pàtria, Déu i família, propietat i treball, principis definidors que aglutinen el tradicionalisme i el conservadorisme. Les forces de la dreta del poble són al costat de l'associació, dins la qual té un protagonisme destacat el clero del poble.

El 1933 es presenten a l'aprovació els estatus d'una nova entitat nascuda del Centre Moral: el “Casal de Collsacabra”, que tindrà poca durada, però una gran significació política perquè comptarà entre els seus afiliats amb les persones més rellevants de la dreta del poble en uns moments molt delicats per la conflictivitat local. El Casal, tot i això, tingué pocs anys de vida, ja que el 1936 després de l'inici de la Guerra Civil va quedar dissolt. D'aquesta manera, es pot veure l'organització de la comunitat local i la seva situació social, cultural i política que a grans trets era així:

Un primer sector, liderat pel clero local, al qual secunden els terratinents, botiguers i bona part de la gent de dreta del poble, que té el seu centre d'expansió i de dinàmica al Casal del Collsacabra. Un grup que tindrà moltes afinitats amb el catalanisme tradicional (perpetuar aquests valors) articulat al voltant de la Lliga Catalanista. Un segon sector, més obert, liberal, dinàmic i contestatari, se centra en La Cooperativa. I d'aquí en sortirà una oposició frontal als poders fàctics tradicionals (botiguers, terratinents i amos), amb un destacat paper en el període 1936 - 1940.

2.2.4. La política municipal

Fins a les eleccions d'abril l'Ajuntament de Tavertet estava a les mans dels “majors contribuents”, aquelles persones amb aportacions impositives superiors que lògicament coincidien amb els grans terratinents. I a partir del 1931, és on s'ha de començar a situar la ruptura política que es desenvolupà al país, i la consolidació de “les dretes i les esquerres”.

Les eleccions d'abril de 1931 foren un cop important a les dretes tradicionals municipals que tardaran uns anys a reaccionar i hauran d'esperar que la conjuntura general del país els sigui favorable. Perquè, tot i encara tenir primacia al municipi, la dualitat es comença a dibuixar. Al poble es manifesta una clara divisió del vot entre els candidats de la "dreta" i els de "l'esquerra", que provenen de la Cooperativa, de la Unió de Rabassaires i algunes persones emblemàtiques pel poble, que formaran un grup opositor, que s'enfrontarà per primera vegada en l'àmbit de la política municipal, a les persones de la dreta tradicional que provenen, la major part d'elles, del Centre Moral.

El resultat de les eleccions de juny de 1931 fou molt ajustat al poble si ho comparem amb la resta de la Comarca, i s'observà un equilibri entre els vots dirigits a la dreta i a l'esquerra. En uns indrets agraris amb tanta tradició catòlica i clerical, sovint les coses no són tan simples.

El caciquisme dominant que controlava el camp a la comarca dificultava l'arrelament del Sindicat Agrari. El predomini de la gran propietat i el repartiment d'aquesta en diferents unitats de treball creava unes situacions de dependència que ajuden a explicar la dificultat del seu creixement. Tot i això, la conflictivitat al camp és palpable, i per això cal ressenyar la vida i la força que tindrà la Unió de Rabassaires, el Sindicat Agrari (actius dins la política durant la guerra i el 1940 jutjats per la seva militància). La UR centrava la seva lluita en la millora contractual vers els grans propietaris locals de la terra que controlaven l'Ajuntament en aquells moments.

Les directrius sorgides de l'Ajuntament (finals de 1933) denoten l'estat de conflicte social existent al poble i l'actuació de l'equip de govern municipal es limitarà a cenyir-se a la de "transmetre ordres superiors". La conflictivitat social derivada de la situació econòmica encara és lluny de Tàrragona i l'Esquirol, i només es tractaria de "petits assajos" reivindicatius centrats en afers sindicals, respectuosos als dirigents de la política municipal. Clarament, els resultats electorals van agreujar la radicalització del país, sobretot allà on el moviment obrer era més fort i organitzat.

Ràpidament, després de les eleccions generals es varen convocar eleccions municipals (gener del 1934) i el grup de la Cooperativa comença a mobilitzar-se i a preparar candidatures. El seu centre social es converteix en la plataforma des d'on els candidats de la UR i de la USC exposen els seus programes polítics. Això provoca airades respostes de

membres del mateix Ajuntament; una campanya electoral viva i aferrissada. Malgrat la igualtat de forces, els resultats continuen favorables als representants de la Lliga Catalana.

Però ja va sorgir al país un important esclat revolucionari; poques notícies es troben que es refereixin a l'àmbit local i municipal. Només hi ha constància d'una comunicació de la Unió Socialista (USC) adreçada a l'Ajuntament que parla "d'una gran manifestació pel dia 28 d'abril, de caràcter antifeixista". Després d'aquesta revolta de 1934, a tot Osona hi hagué molts empresonats, clausuraren els locals dels sindicats, es perseguí el moviment obrer i els desnonaments al camp s'incrementaren. Les forces de la dreta van recuperar el seu lideratge al municipi, però aquesta resposta de la dreta, sens dubte, va afavorir l'esclat del 1936.

Ja durant l'inici de la guerra, a Tavertet, durant el període 1936 - 1939, a causa de la carestia de la pròpia guerra, la Unió de Rabassaires, que ja dirigeix l'Ajuntament, prendrà mesures molt més radicals.

2.3. La Guerra Civil (1936 - 1939)

La Guerra Civil fou un dels fets més rellevant i tràgic de la història de Catalunya i d'Espanya al segle XX. De fet, en aquesta guerra s'hi van concentrar molts dels problemes que la societat espanyola contemporània arrossegava des del segle XIX. Provocada per la insurrecció militar del 18 de juliol de 1936, que va ser essencialment el resultat de l'oposició dels sectors conservadors espanyols a la democratització política i al reformisme social (amb influència de la Revolució Russa) de la Segona República. Amb la seva acció pretenien aturar aquest procés, que posava en perill la seva posició social i els seus interessos econòmics, la Guerra Civil també va ser el resultat de les tensions sorgides a Europa a conseqüència de, tant de la difícil conjuntura econòmica de la dècada del 1930, com del creixement del feixisme a Itàlia i, més tard, del nazisme a Alemanya.

Va ser l'enfrontament entre els grups tradicionalment dominants (aristòcrates, grans propietaris agrícoles, empresaris, Església, exèrcit) i les classes mitjanes i populars (pagesos, obrers, petita burgesia) que havien donat suport a les reformes republicanes. Els militars que es van revoltar contra la República havien planejat un cop ràpid i efectiu, però no havien previst la possibilitat de provocar una llarga guerra civil. Les autoritats i els partits

republicans tampoc no havien comptat amb aquesta eventualitat. Però el fracàs de la insurrecció militar va dividir el país i va desencadenar una guerra en la qual els insurrectes van rebre molt aviat ajuts exteriors, al contrari del poder legítim republicà. La Guerra Civil va assolir aleshores una dimensió internacional i el conflicte espanyol va ser considerat internacionalment com el primer gran enfrontament entre el feixisme i la democràcia.

Després de gairebé tres anys de guerra, la derrota de la República va suposar el final de la democràcia a Espanya i l'inici de la dictadura franquista, marcada al principi per una dura postguerra i per una forta repressió.

2.3.1. La guerra a L'Esquirol

L'Esquirol va viure una autèntica i sagnant guerra civil, més intensa el 1939 que no el 1936 i amb una violència superior a la de qualsevol altra població de la plana de Vic.

L'aixecament militar de juliol de 1936 va significar el punt d'arribada dels diversos processos de ruptura viscuts en l'àmbit de la decisió política i social, que com ja s'ha esmentat, s'ha vist fins a quin extrem les forces del poble estaven dividides. Cap dels dos bàndols volia perdre el seu protagonisme i, lògicament, es va produir una guerra a nivell local que viu a l'ombra de la situació bèl·lica general que traumatitzarà el país.

L'Esquirol presenta, doncs, una personalitat bàsicament agrària que domina la gran propietat rural, amb la presència important de la petita propietat agrària, insuficient amb vista a la supervivència, que obliga a combinar el treball agrari amb el treball en el ram tèxtil i en les grans propietats. Dins aquest marc es permet veure la doble força que caracteritza la contestació política i social a L'Esquirol la dècada dels anys trenta: El Sindicat Agrari (Unió de Rabassaires) i la Unió Obrera Corcó, organització sindical propera al Partit Socialista, a la qual estan adherits molts treballadors de les fàbriques tèxtils del poble.

El juliol de 1938 arriben les primeres notícies de l'aixecament per la ràdio (ja s'estava al corrent, però). Les notícies oficials no donaven massa importància als fets i tot feia pensar que no es tractaria més que d'una temptativa com altres que s'havien donat en temps passats; rumors de boca-orella que es parlaven als cafès. Ni les persones de dretes estaven massa al corrent de la situació de la guerra. Així doncs, a L'Esquirol les coses van seguir el curs de les altres poblacions, encara que amb un cert retard, però molt marcades per la divisió interna que hi havia al poble ja d'abans.

Les notícies que arribaven de Barcelona parlaven de lluites entre forces contràries i fidels a la República als carrers de la ciutat. L'estat de caos i d'intranquil·litat propiciats per l'aixecament militar va provocar tot tipus de reaccions, les més perilloses i de conseqüències més funestes van ser aquelles que protagonitzaren grups d'incontrolats que escamparen el caos i portaren la venjança fins a extrems difícils de frenar. Lluny de la línia del front de guerra, tots aquests petits nuclis esperen ordres que vinguin de més amunt; fins passats dos mesos de l'inici de les hostilitats no hi ha normes ni directrius.

Com en moltes poblacions de la Catalunya interior, L'Esquirol, tancat sobre ell mateix, va veure sorgir conflictes que s'expliquen més des de l'angle dels antagonismes personals que no pas des de l'ideològic o el polític. És en aquest context on grups més forts situats a l'oposició fins aquests moments senten la necessitat d'actuar. Així doncs, anirem trobant a partir d'aquests moments, amb una constant relació entre persones i col·lectius en qüestions que ultrapassen la dinàmica interna del poble, o bé, amb l'actuació en afers locals de persones provinents d'altres localitats.

Des de l'aixecament militar fins al moment de configurar el nou poder local a L'Esquirol varen passar uns vint dies (primera Acta Municipal té data el 9 d'agost), segurament a causa de la fugida de les autoritats municipals anteriors; moment en què aprofitarien els grups més polititzats per fer-se càrrec del control del municipi i constituir el Comitè Antifeixista local. Les primeres morts tindran lloc durant els mesos d'agost i setembre de 1936 i no hi ha cap referència oficial referent a la crema de l'església, la rectoria i l'arxiu parroquial, entre altres esdeveniments importants.

Al llarg del mes de juliol de 1936 (dates que "La Causa General" no precisa) serien cremats objectes i mobiliaris de les esglésies parroquials i privades veïnes del territori (Cantonigròs, Sant Julià de Cabrera, etc.). Entre totes les morts que hi va haver, cal destacar la mort del metge de Tavertet, domiciliat a Cantonigròs, Lluís Bosch Clos, de cinquanta-un anys; mort el dia 13 d'agost de 1936 sota el mas Arimany, a uns quatre quilòmetres de L'Esquirol. És rellevant pel que fa a aquest treball i a Josep Banús Masoliver; més avall s'explica amb profunditat el cas.

El poble durant el període de guerra experimenta múltiples morts. Totes aquestes innumerables morts (que no s'esmentaran a causa de la quantitat que va haver-hi) queden esmentades al Registre de defuncions de l'Ajuntament de L'Esquirol. Així com els

sospitosos que s'atribueixen als assassinats (dits pel mateix Ajuntament, alcalde o secretari) que venen a descriure l'estat d'opinió que es vivia al poble l'any 1940, moment en què es confecciona "La Causa General".

2.3.2. La política municipal durant la guerra

El cop d'estat militar va canviar la dinàmica municipal i els membres del consistori van abandonar els seus càrrecs (a Catalunya hi havia un doble poder: el govern de la Generalitat i els Comitès de Milícies Antifeixistes, que constituïen el poder base i, a nivell local, controlaven a cada població. Aquest organisme havia d'ésser configurat per les organitzacions sindicals i els partits polítics que s'havien agrupat al Front Popular, guanyadors de les darreres eleccions democràtiques, la CNT). A L'Esquirol, una vegada va quedar dissolt l'antic Ajuntament perquè els seus membres desapareixen de l'esfera pública, els nous protagonistes signen la primera Acta del període de guerra. Un poder que aglutinarà les forces sindicals opositores fins aleshores, sobretot amb un fort protagonisme de la USC.

El 23 d'agost se cessen els funcionaris desafectes al nou poder i més endavant es tiren algunes obres endavant com el nou cementiri, extraient els materials de l'església parroquial destruïda que a més, donarà feina als obrers aturats.

El 18 d'octubre de 1936, seguint el decret de la Generalitat de Catalunya en què s'instrueix es confeccionen els nous Ajuntaments segons la norma de repartiment dels càrrecs, guardant proporcionalitat i segons les forces polítiques afectes a la República, l'Ajuntament de L'Esquirol es reestructurarà. Una estructura que per tal de poder-se adaptar a la norma general, van haver d'inscriure alguns membres sota les sigles de la CNT (sense cap tradició al poble), malgrat que fossin només de la USC i la UR.

Al llarg del període de la guerra van canviar diverses vegades de regidors i d'alcalde, cosa que demostra la seva problemàtica local i la situació conflictiva en què estaven. Després, un cop dissoltes les Milícies Antifeixistes locals es formen uns grups de persones encarregades de vetllar i vigilar la població, sota ordres d'un cap i amb un salari de quaranta pessetes setmanals. Molts dels membres, tal com confessaran alguns dels mateixos al final de la guerra, significarà més una feina i un sou assegurats que no pas un deure polític. Molts d'ells també ho van pagar amb la vida, acusats de complicitat en els assassinats ocorreguts

durant els primers mesos, a causa del càrrec que ocupaven. El 20 d'octubre de 1936 es canvia el nom de la població: el que fins aleshores havia estat el de Santa Maria de Corcó passa a ser el de L'Esquirol (amb l'autorització de la Generalitat de Catalunya). Es fa, com a moltes altres poblacions d'Osona i de tot Catalunya, per les connotacions religioses que tenien els respectius noms.

A l'Acta Municipal de 25 d'octubre de 1936 trobem un tema de gran importància aquí i a altres poblacions; les expropiacions. N'hi ha diverses, que es justifiquen "per tal de fer front a les necessitats i atendre els casos més urgents com l'atur forçós [...]". Boscos i finques són expropiats i transformats per donar feina als obrers. És un tema que tindrà la seva importància durant els judicis d'alguns dels membres destacats d'aquests consistoris. Sempre a l'hora de tractar aquests temes conflictius per la dinàmica social, es feia referència al compliment de la normativa emanada del Govern de la Generalitat de Catalunya (per exemple, confiscacions, tala de boscos, targetes de racionament, altres queviures, etc.).

La crisi derivada de la manca de productes va afectar greument els pobles de la rereguarda i a partir del març del 1937 el Consistori local haurà de fer front al greu problema de la manca d'aliments i a la necessitat d'establir controls en la distribució i venda dels productes agraris que provenen de les explotacions locals (tindran problemes amb sancions, ja que incompliran la normativa establerta amb les targetes de racionament i la quantitat establida). L'Ajuntament haurà de fer front a la situació de penúria alimentària amb l'arribada a la població de persones forasteres i dels grups refugiats de guerra que venen de poblacions i zones de primera línia de front (s'arriba a limitar les targetes de racionament als forasters). Més endavant l'Ajuntament es veurà obligat a imposar uns controls i unes normes molt més estrictes. La gent no podia comprar ni vendre productes sense permís municipal (així com el control a l'hora de matar porcs en les masies, etc.) i la normativa municipal és qui marcarà els preus de compravenda dels productes locals.

A partir de gener de 1938 la situació dels queviures s'agreuja. Un gran nombre de famílies procedents de Barcelona sol·liciten que se'ls hi estengui una targeta de racionament (cal recordar que la gran ciutat està sent bombardejada constantment). El consistori davant les penúries de tantes persones vulnerables dona un vot de confiança a l'alcalde perquè resolgui cada cas segons el seu criteri. De fet, s'acorda cap al final de la guerra (octubre de 1938) enviar patates a l'Hospital de Vic per tal d'atendre les necessitats dels malalts.

Un altre tema delicat amb repercussions importants que s'haurà d'afrontar és el dels desertors. Les referències que ens dona l'Arxiu Municipal de L'Esquirol diuen que d'un total de trenta-tres joves cridats (dinou joves a la lleva de 1936 i vint-i-quatre a la lleva de 1937: de la lleva de 1938 vint-i-un cridats, dels quals, només es presenten onze) només deu varen anar al front. La resta o són declarats inútils (sis) o són desertors. La mobilització de lleves va ser superior en zona republicana que nacional. La majoria d'elles, persones joves poc predisposades a la guerra, necessàries per a les feines domèstiques i sense instrucció militar. L'Ajuntament tenia una pressió molt forta: per un cantó les raons humanitàries (famílies conegudes, necessitats familiars, haver de fer front a les tasques agràries, etc.) i per l'altra la responsabilitat política i les pressions provinents del mateix govern de la Generalitat. Això va portar conflictes interns i més tard, entre 1939 i 1940, durant les acusacions, es va posar en manifest.

La persecució contra els familiars dels desertors fou a tot arreu dura i indiscriminada. D'aquesta acció en depenien molts aspectes (opinió, prestigi, moral...) i no solament militar. Afectaven a tot el nucli militar, i les autoritats ho tenien clar. Hi havia fins i tot pares que havien de denunciar els seus propis fills creant així divisions internes a la família.

El 3 de març de 1938 l'Acta Municipal recull un informe el qual l'alcalde diu que s'estan fent gestions per tal que guàrdies d'assalt destinats a la població ajudin a l'Ajuntament en aquesta qüestió, a més de l'acord de fer pagar a les famílies dels desertors l'equipament de cada soldat que s'incorporava a files. L'Ajuntament coneixia bé aquelles cases de pagès on s'amagaven fugitius i desertors. Foren les darreres accions sagnants al poble les que portaren a terme el personal municipal i els guàrdies d'assalt. Va lligat al de les persones de dretes que s'havien amagat des del principi de la guerra. Gràcies al territori i les ajudes de masos de la comarca, contribuïren a l'increment d'aquest fenomen.

Els refugiats de guerra també van preocupar la dinàmica consistorial. Les poblacions allunyades del front, a partir de la pressió de l'exèrcit franquista sobre el front Nord i sobre Madrid, es veieren en el deure d'allotjar-los (amb ajudes econòmiques de les autoritats de la República i els Ajuntaments. Tenim la primera notícia registrada a les Actes Municipals el 21 de març de 1937). A final d'agost el registre del Jutjat de L'Esquirol diu: població normal: 2422 persones; refugiats: 415; forasters allotjats al terme municipal: 210. Total: 3047 (a finals d'octubre incrementa amb 500 persones més). La seva presència agreuja el problema dels subministraments. Cap a finals del 1937, després que les assignacions econòmiques ja no arribessin directament al municipi sinó als centres comarcals (Vic i Manlleu), juntament amb la dinàmica bèl·lica en alça, la carestia, i l'augment del nombre de refugiats, obliga al

mateix consistori (octubre de 1938) a no admetre més refugiats tot i les demandes que li arriben.

Els darrers dies de guerra, la majoria anhelaven que s'acabés. Tot i estar lluny del front, mai s'oblidava que hi havia la guerra, en part gràcies a les mateixes autoritats militars que s'encarregaven de fer-la present a tots els indrets. A L'Esquirol es cavaren trinxeres sense necessitat de l'estratègia militar; una acció que només es pot entendre dins la política de donar ocupació a gent en atur (perquè realment no eren llocs estratègics; un cop passades els últims obstacles situats al riu Ter al seu pas per Roda de Ter i Manlleu, el camí restava lliure i sense oposició geogràfica i militar importants). Els darrers reductes de l'exèrcit republicà fugaren en direcció a la frontera, després de passar per Olot i l'Empordà.

2.4. El franquisme (1939 - 1975)

El franquisme es va iniciar a Catalunya entre la primavera del 1938, amb l'ocupació de les terres lleidatanes, i l'hivern del 1939, en què les tropes franquistes van arribar a la frontera pirinenca. Es va perllongar fins a la mort del dictador, Francisco Franco, l'any 1975, i es mantingué sempre com una fèrria dictadura que va exercir una repressió ferotge sobre els seus opositors. A més, va ser un règim profundament anticatalà que va anul·lar les institucions d'autogovern de Catalunya i va reprimir qualsevol manifestació d'identitat nacional catalana. En els gairebé quaranta anys d'existència, es considera que el franquisme va tenir dues grans etapes. La primera, que es va desenvolupar fins al 1959 i es va caracteritzar per l'intent d'establir un Estat totalitari inspirat en el feixisme i de portar el país a l'autarquia econòmica. El suport que el règim de Franco va donar a les potències feixistes durant la Segona Guerra Mundial va provocar l'aïllament internacional del franquisme en acabar-se el conflicte bèl·lic.

L'any 1945, a l'acabament de la Segona Guerra Mundial, que havia enfrontat feixistes i demòcrates, els antics aliats van entrar en confrontació; els Estats Units i la Unió Soviètica, que representaven dos models socials i econòmics antagònics, capitalisme i socialisme, van iniciar la política de bolcs. Catalunya, com la resta d'Espanya en plena dictadura franquista, es va mantenir al marge dels països democràtics, sumida a un règim autoritari i en una situació econòmica de misèria i aïllament. Però el règim de Franco va ser vist per Occident, especialment pels EUA, com un aliat fidel contra el comunisme. La represa de les relacions

internacionals i la vinculació al capitalisme occidental van fer possible la pervivència del franquisme durant aquestes dècades. A la mort del dictador (1975) la posició d'Espanya a Europa i l'àmplia voluntat de la majoria de les forces socials i polítiques van fer possible la transició democràtica al nostre país.

Cap a la meitat de la dècada del 1950 el fracàs de la política econòmica i la necessitat de reconeixement internacional van comportar la liberalització de l'economia i l'atenuació dels seus trets més clarament feixistes. Llavors es va iniciar una nova etapa, la segona, caracteritzada per un creixement econòmic intens que no va alterar, però, els principis antidemocràtics del règim. D'aquesta manera, entre els anys 1959 i 1975, considerada la segona etapa del franquisme, l'economia i societat espanyola, i sobretot la catalana, va créixer i experimentar transformacions profundes a un ritme sense precedents en la història del segle XX. Espanya es va integrar, en aquesta època, al grup dels països industrialitzats, malgrat que el seu nivell de renda per habitant va ser inferior. Aquest creixement fou el resultat de la incorporació d'Espanya a l'onada de prosperitat que van viure els països de l'Europa occidental després de la Segona Guerra Mundial. El desenvolupament econòmic va determinar una transformació profunda de la societat i va impulsar la difusió de noves pautes de comportament. No obstant això, aquesta evolució econòmica i social no va anar acompanyada de reformes polítiques profundes, i el franquisme es va mantenir com una dictadura ancorada en l'immobilisme polític i incapaç de democratitzar-se.

La manca de llibertats democràtiques i les noves condicions socials van estimular el desenvolupament de moviments d'oposició al règim, que van tenir els seus exponents principals en les protestes obreres, d'estudiants i de les organitzacions veïnals. Quan el règim va entrar en crisi davant la proximitat de la desaparició del dictador, va quedar clar que una bona part de la societat no volia la continuïtat del franquisme i es va iniciar un procés de transició cap a la democràcia.

2.4.1. Anàlisi de la repressió a L'Esquirol i Taverdet (1939-1940 i posterior)

La violència i la repressió no es reduí exclusivament als nivells físics. No ens és possible parlar només dels morts. Han estat molts anys en què s'ha viscut aquesta repressió a tots els àmbits de la vida del poble i del país. Els militars aplicaven les fórmules repressores dels vencedors. Orfes i vídues viurien durant molts anys les conseqüències de la repressió;

obligats al silenci i a la marginació humiliant. Ja que la major part dels represaliats tenien entre 19 i 40 anys, amb tota una família al darrere. Famílies destrossades, generacions marcades, societats castrades. I també l'anul·lació d'unes determinades formes de cultura, de llengua i de tradició.

I aquesta repressió ja havia començat el mateix juliol de 1936 en aquelles zones on havia triomfat l'aixecament militar. No es tractava només d'una repressió de guerra, sinó d'una neteja; pagesos, sindicalistes, votants d'esquerres, intel·lectuals, polítics, alcaldes, funcionaris o obrers de la CNT i de la UGT que defensaven les seves conquestes. Molts d'aquests casos han estat silenciats per la història oficial franquista. El més rellevant és la situació i el marc que revestí la repressió al poble de L'Esquirol i Taveret entre 1939 i el 1941 (marcat sobretot per l'esperit de genocidi contra Catalunya per part de l'actuació franquista).

El dia 5 de febrer de 1939 les forces franquistes entren a L'Esquirol "con gran aclamación de las mujeres porque los hombres estaban escondidos en el bosque por miedo a los rojos" com es pot llegir a "La Causa General" (informe de la Guàrdia Civil de Manlleu, de 4 de juny del 1941). Segueix: "Todos los elementos de orden sacaron inmediatamente las banderas nacionales y sentían gran entusiasmo colaborando y poniéndose a las inmediatas órdenes de las tropas". i conclou: "Huida de los elementos rojos" que explica: "Todos los que se consideraban responsables salieron huyendo procurando hacer todo el daño que podían, especialmente tiraban puentes para dificultar el avance de las tropas nacionales".

A la major part de les comunitats pageses, la dinàmica repressiva va portar amb ella un nou règim. Aixecant atestats, mobilitzant testimonis, dictant declaracions a l'autoritat judicial de torn, amb una rapidesa inusitada i sense el mínim de garanties jurídiques. Basant-se en la xarxa de normatives, tindran com a eix central la d'acusar de rebel·lió militar als que s'havien oposat al "Alzamiento" i havien donat suport al Front Popular. Juntament amb la "Ley de Responsabilidades Políticas", punt de referència de la major part dels processos que es duren a terme a partir del final de la guerra (lleï vigent fins al 10 de novembre de 1966). Servia bàsicament, a grans trets, per cobrir sentències dictades amb antelació fent-les aparentar un tràmit judicial, per tal d'evitar els rumors nacionals i internacionals.

A L'Esquirol i Taveret, a partir de febrer de 1939, comença una autèntica caça de bruixes protagonitzada per la dreta del poble i encapçalada pel nou Ajuntament, per la Falange local i per la Guàrdia Civil de Manlleu, forces que canalitzen i mobilitzen les denúncies

formulades contra els antics membres del Comitè. Només arribar, les forces militars es varen possessionar dels centres més significats de la població i simptomàticament varen saquejar la cooperativa <<L'Activitat Obrera>> que havia estat el centre impulsor del grup opositor i que convertiren en local de falange i en església.

L'autèntica cacera humana començà ben aviat i sorprèn de constatar-hi, en diversos casos, la complicitat de familiars directes de l'encartat. La major part dels empresonats no s'havien amagat, sinó que se'ls va anar a buscar a casa seva i se'ls portà a un pis del poble que anteriorment havia ocupat una família de refugiats. En aquells moments, ningú s'esperava una repressió com la que va seguir i els antics poders tradicionals es varen aprofitar de la situació i varen anar a la cacera de tots els que s'havien distingit durant el temps de guerra. L'administració feixista local portarà a terme la mesura i la major part dels encartats varen anar a parar a la presó de Vic a partir del dia 18 de febrer de 1939. Després, començarà tot el procés judicial fins a dictar sentències per a tots aquests processats.

A partir d'aquí, L'Esquirol i el Cabrerès va viure com tantes altres regions de Catalunya i d'Espanya van viure sota l'ombra de la repressió durant el règim de Franco; un període caracteritzat per una supressió sistemàtica de llibertats polítiques, culturals i socials, deixant cicatrius profundes en la societat. La repressió política va ser implacable. El règim va perseguir partits polítics, sindicats i moviments independentistes, amb detencions, empresonaments i execucions. Això va eliminar qualsevol oposició política i va imposar una hegemonia total. La repressió cultural i lingüística, amb la prohibició de l'ús del català i el castellà com a única llengua oficial. Malgrat això, als pobles aquesta repressió només es va notar en l'educació i els mitjans de comunicació; a l'espai públic i les cases es continuava utilitzant el català, de forma "clandestina".

La religió es va tornar a imposar i va ser utilitzada com a eina de control social. Es va promoure el catolicisme i es va reprimir qualsevol forma d'expressió religiosa diferent. Al poble ja, de llarga tradició. Així com es va imposar una ideologia conservadora i autoritària. Les dones van ser tornades als rols tradicionals de gènere; ocupant-se de la llar i dels fills. Tot i que la mort de Franco el 1975 va marcar el final d'aquesta època de repressió, les seves conseqüències continuen sent visibles en la societat espanyola. La memòria històrica, la política lingüística a Catalunya i altres qüestions relacionades amb la identitat cultural continuen sent temes actuals que mostren les profundes cicatrius deixades per la repressió franquista.

3. Biografia

3.1. Família d'en Josep

A començaments del segle XX, el matrimoni format per Francesc Banús Trias i Rosa Collell Llover (avis d'en Josep Banús Masoliver), es varen traslladar del Mas El Camps de Les Planes d'Hostoles a La Matavera de L'Esquirol, juntament amb els seus vuit fills (en Miquel, pare d'en Josep, l'Esteve, en Lluís, la Maria, la Jacinta, en Pere, la Carme i la Joaquina) menys en Lluís, que va morir l'any 1897, a l'edat de divuit anys. El germà d'en Francesc, Pere Banús Trias, que era solter, va morir a La Matavera, el dia 11 de gener de 1904.

El 26 de maig de 1906, Miquel Banús Collell (fill del matrimoni i pare d'en Josep, el protagonista d'aquesta biografia), es va casar amb Dolors Masoliver Serradell i es varen quedar a viure a La Matavera, on varen néixer els seus primers sis fills.

Miquel Banús Collell i Dolors Masoliver Serradell (ANNEX 1).

El primer fill, Francesc, va néixer el 14 de gener de 1907, i va morir quinze dies després. El segon, Josep Banús Masoliver (ANNEX 1), va néixer a La Matavera el 6 de desembre de 1907 a les cinc de la matinada, i va morir a l'Aragall (Calldetenes) el dia 26 de juny de 1996, a l'edat de vuitanta-vuit anys. Aquest treball se centra en la vida d'ell i la seva història, principalment. L'any 1932 es va casar amb Dolors Roura Casas; nascuda a Aiats (Sant Julià de Cabrera) el dia 9 de maig de 1911, i va fer el traspàs a l'Aragall (Calldetenes) el dia 17 de desembre de 1995, a l'edat de vuitanta-quatre anys. Van tenir cinc fills, tots nascuts a la Serra (Tavertet): Pere (1933 - 2014), Feliu, Roser, Albert i Dolors.

En Josep va salvar la seva vida després de tres anys de guerra, dues condemnes a mort, nou anys de presó i treballs forçats. Sembla que les autoritats franquistes de Tavertet intercediren per la seva vida. Per sort en va sortir bé. Hi ha una carta de la seva esposa Dolors Roura, dirigida al capità general de la 4ª regió, suplicant per la vida del seu marit. Recordem que tenien cinc fills petits. El més gran, nascut l'any 1933. En Josep va tornar a casa seva el dia 23 de desembre de 1947. Vivien a la Serra (Tavertet). L'any 1957 (aproximadament) varen anar a viure al Collell (Sant Julià de Cabrera). L'any 1975 (aproximadament) en Josep i el seu fill Pere van comprar el mas l'Aragall (Calldetenes).

Després d'en Josep va venir el tercer fill, Esteve, el 19 de febrer de 1909. Durant la guerra espanyola (1936 - 1939) va morir al front, al nucli de Pons, a l'edat de vint-i-nou anys, el dia 15 de gener de 1939. Va deixar vídua i un fill. S'havia casat amb Mercè Puigvila Font; nascuda a Tavertet el 16 de gener del 1907, morí a l'Esquirol el 6 de gener de 1978. Van tenir un fill, Miquel Banús Puigvila; nascut el 9 de maig del 1935, morí el 18 de juliol del 2018. Vivien a l'Esquirol, on continua vivint la família.

El quart, Joan (ANNEX 1), el 27 d'abril del 1910. Morí durant la guerra també, al terme de Manresa a l'edat de vint-i-vuit anys, el dia 10 de gener de 1939. S'havia casat amb Núria Puigvila Font; nascuda el 16 de desembre de 1914, morí a Roda de Ter el 2 de gener del 2012. Vivien a Tavertet on van tenir una filla, Juanita Banús Puigvila; nascuda el 15 de març de 1938, morí el 12 de març del 2022 a Manlleu.

La cinquena, i primera nena, Salut Banús Masoliver, nascuda el 18 de setembre de 1911, morí el 13 d'octubre del 2010. De casada visqué a Arcarons (l'Esquirol) i a Can Lona (Cantonigròs). Era casada amb Joan Mas Sanglas d'Arcarons (l'Esquirol); nascut el 27 d'octubre de 1906, morí a Cantonigròs el 21 d'agost de 1985. Van tenir 10 fills: Josep (Arcarons 1933 - Can Lona 1992); Miquel (Arcarons 1934 - Barcelona 2013); Albert

(Arcarons 1936 - Barcelona 1977); Maria (Arcarons 1937-1937); Rosa (Can Lona 1939); Quico (Can Lona 1941 - Manlleu 2003); Manel (Can Lona 1943 - Vic 2013); Joan (Can Lona 1948); Ramon (Can Lona 1950), i Pepita (Can Lona 1953).

Rosa Banús Masoliver; sisena filla, nascuda el 2 de gener de 1914, morí a Roda de Ter el 12 de març del 2009. Era casada amb Josep Quintana Presseguer, nascut el 10 de gener de 1909, i mort el 4 de setembre de 1981. Visqueren a la Creu (Roda de Ter). Van tenir 4 fills: Joan, Miquel, Rosendo (1940 - 2022) i Francesc.

Entre el 1914 i el 1915, el matrimoni i els sis fills que tenien varen marxar de La Matavera i es traslladaren a Riubrugent de Sant Feliu de Pallarols. Allà van tenir tres fills més: Rosario (Roser) Banús Masoliver (setena filla), nascuda el dia 28 d'agost de 1915, morí al Clarà (de la Guixa) el 21 de febrer de 1986. Es casà amb Ramon Pujadas Mas; nascut a la Guixa el dia 16 d'agost de 1910, morí el 15 de febrer de 1963. Van tenir 4 fills: Miquel, Dolors, Josep i Jesús.

La vuitena filla, Anna Banús Masoliver; nascuda el 9 de maig de 1917, morí a Tavertet el 10 de juny de 1967. Era casada amb Jordi Sanglas Puigferrer; nascut a les Baumes (Tavertet) el dia 23 d'abril de 1914, morí el dia 24 de juny del 2010. Van tenir 8 fills: Pilar, Josep, Montserrat, Joan, Magdalena, Salut, Rosa i Estrella.

Lluís Banús Masoliver (ANNEX 1), novè fill, nasqué el 17 de desembre de 1918. Va morir a la guerra al front de Balaguer, el dia 21 de maig de 1938, a l'edat de dinou anys. Era de la Lleva del Biberó.

La curta estada a Riubrogent es deu al fet que es va calar foc a la costa de la Salut i els varen culpar de ser els autors de l'incendi. Així doncs, l'any 1920 (aproximadament) varen anar a viure a La Serra (Tavertet), on van néixer els últims quatre fills. El desè fill, Francesc Banús Masoliver; nascut el 30 de desembre de 1921, morí a l'Esquirol el 28 d'abril de 1993. Era casat amb Palmira Nogué Roca, la qual, nascuda a Pruit el 7 de maig de 1923, feu el traspàs a l'Esquirol el 26 de desembre del 2006. Van tenir dos fills: Miquel i Josep.

Filomena Banús Masoliver que seria l'onzena filla, nascuda el 9 d'abril de 1924, morí a l'Esquirol el dia 16 de desembre de 1987. Era casada amb Manel Mas Sanglas, que, nascut a Arcarons (l'Esquirol) el dia 4 de març de 1922, ens deixà el dia 22 d'agost del 2000. Visqueren a l'Esquirol. Van tenir tres fills: Josep (1950-1951), Miquel i Joan.

Miquel Banús Masoliver, el dotzè fill, nascut el 18 de febrer de 1926, morí el 7 de febrer del 2020, a Roda de Ter, a l'edat de noranta-tres anys (faltaven onze dies per a fer-ne noranta-quatre). Es va casar amb Isabel Costa Casanovas; nascuda a Prats de Lluçanès el 12 de gener de 1926, feu el traspàs a Roda de Ter el 29 de maig del 2016. De casat visqué a Roda de Ter. Van tenir una filla: Dolors (1956-1988).

L'últim i tretzè fill, Pere Banús Masoliver, va néixer el dia 18 de febrer de 1929, i va morir el 26 de febrer de 1929, una setmana després del seu naixement.

3.2. La història d'en Josep Banús Masoliver

Josep Banús Masoliver, com també molts altres petits pagesos viva en una masia situada al municipi de Tavertet. El municipi de Tavertet està situat a l'extrem de la comarca d'Osona. El petit nucli urbà queda penjat damunt la cinglera sobre la vall del riu Ter i les Guílleries. El terme municipal, el més meridional del Collsacabra, és molt extens (uns 32 km²) i està situat a uns 900 metres d'altura. El territori és accidentat i està trencat per grans cingleres i en la zona que mira al nord presenta diverses zones planes, on abunden masos de llarga tradició. La característica principal que marca la seva personalitat és el seu històric aïllament. Als anys 1920, es va iniciar la carretera que havia de comunicar el nucli de població amb L'Esquirol. L'obra, però, es va interrompre quan quedaven encara vuit quilòmetres per fer, al límit que separa el municipi de L'Esquirol amb el de Tavertet. Una carretera que no es va finalitzar fins a l'any 1964, malgrat les pressions i instàncies. Per tant, durant el període més conflictiu destaquen les dificultats de relació exterior i el tancament ancestral que es viu. Només es podia sortir del poble en tres direccions, la més utilitzada de les quals era el camí carreter que portava a Cantonigròs, des d'on es podia accedir a la carretera de Vic a Olot, que era la via més utilitzada de la zona. Les altres dues opcions portaven a L'Esquirol connectant amb la carretera inacabada que, a partir d'aquesta població, connectava amb la carretera de Vic a Olot, i el camí difícil recorregut que portava a Rupit. Cada una d'aquestes opcions requeria un mínim de dues hores si es pretenia transitar amb carros o animals.

El blat s'havia de dur a moldre als molins de L'Esquirol; els medicaments s'havien d'anar a comprar a L'Esquirol o a Manlleu; els accidentats no podien rebre assistència mèdica d'urgència; els parts problemàtics podien acabar amb la mort del nadó o de la mare; calia

anar al mercat de Vic o al de Manlleu a vendre els excedents, o a comprar el més necessari per a la subsistència, etc.

El fet és que, fins a dades molt recents, el poble no va veure acomplert el seu desig, i des d'aleshores, l'èxode rural es va anar massificant fins a canviar els autòctons per turistes. El caràcter agrari i sobretot forestal, així com la dificultat per donar sortida als recursos naturals i els problemes d'assistència mèdica i de relacions exteriors, van ser factors que van moure la seva dinàmica personal col·lectiva i la mateixa gestió municipal durant la guerra. Aquesta petita introducció sobre les terres del Cabrerès va permetre entendre millor la situació social, política i econòmica que Josep Banús Masoliver viurà juntament amb els altres residents del territori.

Abans de la guerra, amb tots els canvis de governs i moments socials difícils, amb la lògica revolta obrera i camperola, per fer front al caciquisme dels grans tenidors de terres, els burgesos i l'alta societat, la vida a pagès, com pot ser Tavertet, transcorria més a poc a poc. Les notícies eren més difoses i espaiades i els problemes continuaven essent els mateixos; esperar una bona collita per poder menjar a les masies, plenes de familiars, molts fills, i feina austera, dura i que omplia tot el temps. I el problema latent i real era l'autoritat extrema dels amos de les terres, de l'església, establerta com a poder absolut i amb un analfabetisme predominant.

El descontentament hi era, però la repressió subliminar també, la por a l'autoritat existia, i van caldre més anys perquè la gent camperola dels pobles cregués amb la seva força davant el poder establert. Hi havia un respecte malaltís vers els amos, un excés de conformisme, fins que amb la Segona República, les noves reformes educatives i agràries i laborals i socials van començar a fer efecte. Un punt d'inflexió i alliberament per part de la gent camperola, a les ciutats els moviments obrers ja feia molt més temps que lluitaven per uns drets, i fins i tot l'anarquisme obrer ja havia tret el cap amb força. La força obrera, republicana i camperola i els anhels de llibertat i de sentiment de país, va ser el detonant reaccionari per part dels estaments convencionals.

L'aixecament militar del 18 de juliol va trobar ben aviat a Tavertet un petit grup de persones que, ben aviat (el 24 del mateix mes) es constitueixen en comitè local antifeixista (un dels quals, Josep). Un document (ANNEX 1), redactat amb una ortografia elemental i deficient, que es transcriu literalment, en dona testimoni:

“A Taverdet a vinti-cuatro de Juliol de mil noucents trenta-sis en Josep Banus Masoliver en representació de la USC [Unió Socialista de Catalunya], Vicens Vilàs Torrent y Francesc Roura Casas en representació de la U. de R. [Unió de Rabassaires] Josep Basols Morera y Ramon Puchavila Font en representació de l'Esquerra Republicana de Catalunya y Eudaldo Jubanteny Blanc y Francesc Masoliver Font en la mateixa representació de Esquerra Republicana per constituirse el Comité local de defensa Antifachista que disposa el decret de la presidencia de la Generalitat de 21 del mes que som.

Per tan acordem decha constituit l'esmentat Comité y nombrar president a Josep Banús Masoliver. Tot el ques fa constar per la present que firman els assistents després de llegida y trobada conforma.”

Al peu del document només es registren les signatures de Josep Banús, Vicenç Vilar i Josep Basols. Segurament perquè la resta de membres no saben escriure. Les primeres setmanes serien d'expectativa, de vigilància, i segurament de constants relacions amb els comitès veïns.

Dos dies abans de la constitució del comitè local, s'havia reunit l'antic consistori (22 de juliol, l'endemà de la llei de la Generalitat que cessava tots els Ajuntaments i donava pas als comitès locals) per acordar la jubilació del funcionari municipal Francesc Vilar Juvanteny, per haver complert setanta anys, i s'anomena secretari interí (càrrec que exercirà durant tot el temps de guerra) Miquel Orra Vilà, de l'Ajuntament de Vilanova de Sau. Els membres de l'antic Ajuntament eren Francesc Serra Capdevila (l'alcalde que ho tornarà a ser després de la victòria feixista), Josep Sadurní (el qual trobarem en moltes declaracions posteriors), Josep Subiranas (que ocuparà el càrrec de més responsabilitat dins el nou organigrama feixista com a cap de la Falange local), Josep Grau i Francesc Masoliver (tiet d'en Josep Banús Masoliver).

En la sessió del 5 d'agost es fa efectiva la dimissió de l'antic Ajuntament. Assisteixen a la sessió els membres del comitè, que, amb la llei a la mà, exigeixen la dimissió de tots els components del consistori.

3.2.1. Els assassinats durant la guerra

Les dues setmanes que segueixen són les més mogudes dins la dinàmica local. A fi de relatar-ne els fets, cal recórrer novament a la Causa General i a alguns testimonis que declaren en els sumaris dels anys 1939 i 1940. D'aquesta documentació, es dedueixen aquests assassinats, que permetran entendre posteriorment la detenció de cinc membres del poble (un dels quals Josep):

Bonaventura Archs Corominas (ANNEX 1), capellà de Sant Bartomeu Sesgorgues, de quaranta-cinc anys, fill de Manlleu. Havia estat nomenat rector de la parròquia el mes de gener de 1935.

Només s'anota que el seu assassinat es va cometre al mes d'agost del 1936. La Causa General concreta que els autors van ser membres del comitè de Manlleu, els noms dels quals es desconeixen, i alguns membres de L'Esquirol, les identitats dels quals també s'ignoren. En declaració del 16 de febrer de 1939, Josep Sanglas Carol (marit de Carme Serra Casacuberta, assassinada a L'Esquirol el 4 de febrer de 1939) diu que Francesc Puigferrer Cros, que vivia a Can Tafura, a prop de casa seva, va delatar al comitè de Manlleu la presència del capellà, que era amagat a casa del mateix Josep Sanglas, quan el va veure com s'afaitava a la finestra. El capellà va ser assassinat a la cruïlla de la carretera de Roda de Ter amb la de Vic a Olot. A l'enquesta de la Causa General corresponent a L'Esquirol, l'alcalde Josep Sambola i el secretari, Josep Feu responen:

“Fue asesinado el día 28 de agosto de 1936. Tenía 45 años. Se ignora los responsables pero se cree que hubo intervención del Comité de Corcó.”

La implicació del comitè de L'Esquirol en aquest assassinat es relacionaria amb l'interès que sempre hi havia de vincular els membres d'aquest comitè en els temes de la comarca, i les mateixes autoritats de L'Esquirol serien els primers interessats que aquesta fos la versió oficial dels fets.

Jaume Abadal Vives (ANNEX 1), rector de Tavertet, de quaranta-dos anys. Era fill d'Igualada i, abans d'arribar al poble, havia estat vicari a diverses localitats, entre altres a Montesquiu. Va ser assassinat el 4 de setembre de 1936. S'anota el detall de l'antiga destinació del capellà per les relacions que hi podria haver entre el seu assassinat i la denúncia contra el pare del mateix capellà per abusos sexuals a una menor, que haurien tingut lloc a Montesquiu. Segueix a la penombra la possibilitat que si entre els assassins hi hauria alguna persona de Montesquiu que va “fer justícia” en la persona del fill de l'agressor.

La Causa General diu que els assassins van ser Eudald Juvanteny, Josep Basols i Vicenç Vilar, perquè van col·laborar fent guàrdia al voltant del domicili del capellà i van permetre que membres d'un comitè foraster se l'emportessin per assassinar-lo. Clarament, els assassins eren membres d'un comitè foraster, però no hi ha dades que puguin especificar la ubicació dels quals. També es va acusar el Comitè de Tavertet, del qual, Josep, n'era el president, i sortirà molt mal parat.

Després d'aquests dos assassinats, aparegueren diverses declaracions de diverses persones de l'entorn. La declaració que presenta Joan Abadal Torné el 1939, pare del capellà assassinat concreta alguns detalls sobre el cas, i diu:

“Pasaba unos días en el pueblo con mi hijo cuando el día 4 de septiembre a las nueve de la mañana se presentaron en mi casa cuatro individuos forasteros mientras cuatro del pueblo rodearon la casa. Estos eran Vicente Vilar, José Basols, Francisco Roura y Ramon Puigvila. Los forasteros se llevaron a mi hijo al que asesinaron en las inmediaciones de Cantonigròs. Tres del pueblo acompañaron a los asesinos un trayecto sin poder saber quiénes eran.”

En analitzar els expedients i els sumaris dels acusats el 1939, s'amplia més al detall sobre aquest assassinat gràcies a l'aportació de més testimonis.

3.2.1.1. L'assassinat del Dr. Lluís Bosch Clos

Lluís Bosch Clos, metge del poble, resident a Cantonigròs de cinquanta-dos anys. La Causa General corresponent a L'Esquirol ens descriu la persona i l'assassinat amb aquestes paraules:

“Era tradicionalista y elemento de extrema derecha. Unos milicianos de Vic bajo las órdenes de un tal Freixanet, se personaron en su domicilio, lo saquearon todo, le robaron todo lo que les interesó y a la mañana siguiente fue hallado casi destrozado a unos 12 metros al lado izquierdo de la carretera de Vich a Olot, muy cerca del mas Arimany. La causa de su muerte fue por los serios antagonismos y diferencias habidas por lo que sus asesinos pudieron ser José Banús, Francisco Roura y Pilar Vilalta, actualmente en prisión.”

L'assassinat del Dr. Bosch és, de llarg, el que més polèmica ha portat dins la problemàtica de Tavertet. Lluís Bosch Clos era el metge de Tavertet. Per això, Lluís Bosch Clos, fill seu, va declarar a Girona l'11 de maig de 1942 el següent:

“Que su padre Luís Bosch Clos, médico, afiliado al Requeté, de cincuenta y dos años de edad, con domicilio en Tavertet (Barcelona) fue detenido por veinticinco individuos de los Comités de Tavertet, Santa Maria de Corcó y Vich, habiendo tenido lugar la detención en Santa Maria de Corcó (Cantonigròs) el día trece de agosto de mil novecientos treinta y seis, siendo conducido a dos kilómetros de distancia, en la carretera de Vich a Olot y asesinado en el kilómetro 23 de dicha carretera. Su cadáver presentaba varias heridas de arma larga, habiéndose sabido por las declaraciones de sus asesinos que fue martirizado. Fue hallado en el lugar del suceso y recibió sepultura en el cementerio de Santa Maria de Corcó, habiendo sido trasladado después de la liberación, por la familia, al cementerio de San Feliu de Pallarols. [...] Que como personas que participaron en el crimen, han sido ajusticiadas diez y siete y otras se encuentran en la Cárcel de Vich condenadas a muerte desde hace aproximadamente año y medio, llamándose estos José Banús, Pilar Vilalta y Francisco Roura que pertenecieron al Comité de Tavertet, siendo huidos los restantes. Que se denunció el hecho ante el Juzgado Militar de Vich, instructor de la causa, en méritos de la cual se hallan condenados los referidos sujetos y fueron ejecutados los otros.”

La declaració ja apunta la transcendència del cas: disset persones havien estat ja ajusticiades per la seva implicació en l'assassinat, sense comptar els que eren a la presó. Joan Aulet Crous aporta el seu testimoni sobre l'assassinat del metge el 16 d'octubre de 1941 i declara:

“Ignora si los encartados mencionados [es refereix a Eudald Juvanteny i Josep Basols] o algún otro miembro del Comité tomaron parte en el asesinato, aunque considera que fue realizado con el beneplácito del Comité del pueblo pues en caso contrario habrían impedido que se lo llevaran detenido. Que se afirma por todo el pueblo [...] que el Comité y el Ayuntamiento de Tavertet no querían como médico al Doctor Bosch prefiriendo al médico de Rupit, por considerar al primero adicto al Glorioso Movimiento y por este motivo existía una gran enemistad y aunque no tiene ninguna prueba cree que el asesinato fue ordenado por los miembros del Comité.”

O un altre que apareix repetidament durant els judicis; Joan Danés Crosas, declara el 17 d'octubre de 1941:

“No sabe si los milicianos que lo asesinaron fueron llamados por el Comité, pero al menos tuvieron una actitud pasiva sin hacer nada para impedirlo. Que todos los miembros del Comité y en especial Pilar Vilalta tenían una gran enemistad con el médico Dr. Bosch por considerarlo fascista. Que aunque no tiene ninguna prueba concreta, sabe que el rumor público acusa al Comité de haber sido quien ordenó el asesinato de dicho médico. Que el rumor público señala al encartado José Banús como uno de los que intervino personalmente en dicho asesinato.”

Cal recalcar el fet que els judicis es fonamenten en bases molt poc fiables. En tot cas, per al jutge, això no representava un obstacle a l'hora d'aplicar dures penes basant-se en opinions i rumors públics, sense tenir proves.

A més d'aquests testimonis fins ara incriminatoris, també es compta amb l'opinió relacionada amb l'afer: el propi testimoni de Pilar Vilalta, una de les persones més directament implicades per l'enemistat contra el metge. Diu això el 5 de desembre de 1941 quan és interrogada pel jutge:

“Manifiesta que unos tres o cuatro años antes de empezar el Glorioso Movimiento Nacional tuvo una discusión con el médico Dr. Bosch sin que fuera ésta de política siendo solamente de asuntos referentes a cambio de médico, ya que en una ocasión avisó a éste y al ver la dicente que no iba se decidió a llamar a otro el cual visitó a la enferma y al llegar más tarde el Dr. Bosch y enterarse de que ya había ido otro médico le amenazó a la declarante, por lo cual tuvieron una violenta discusión de palabra en la puerta de la calle, pero que no llegó a insultarle ni amenazarle.”

La primera notícia que trobem del Dr. Bosch es remunta a 1928, quan apareix com a metge concertat i com a ajudant del Dr. Bellpuig, metge titular de L'Esquirol, que s'ocupava també de l'atenció mèdica a Taveret. El 22 d'octubre de 1931, es contracten els serveis mèdics del Dr. Bosch segons consta a un contracte signat entre l'Ajuntament de Pruit i ell mateix, per un període de quatre anys a partir de l'1 de gener de 1932, compartint aquesta tasca amb l'assistència a Taveret. En tots dos pobles la seva tasca ocasiona problemes derivats de la seva irresponsabilitat en atendre els casos que se li presenten. La primera mostra de descontentament es manifesta el setembre de 1935, quan l'Ajuntament de Pruit envia una notificació al Dr. Bosch en la qual li comuniquen que, de comú acord entre tots els components de l'Ajuntament, es rescindeix el seu contracte i s'elimina dels pressupostos

municipals la partida de 1.500 pessetes de l'exercici de 1936, per haver transcorregut el termini del compromís signat el 1932 i no voler renovar-lo. Les raons que al·lega l'Ajuntament són evidents: la proximitat amb Rupit fa que els veïns prefereixin els serveis del metge del nucli veí. El text explica:

“Una gran aportació de veïns tenen més avinent la utilització del metge de Rupit a qual assistència molts estan aconducats, representant-los-hi això una doble càrrega pel mateix concepte, ja que han de contribuir també a la part corresponent al pressupost municipal. Per lo que es creu convenient l'acabament de dit contracte traient així una càrrega del pressupost i deixant els veïns en completa llibertat d'utilització d'un servei tan important com és el de l'assistència mèdica.”

Com a resposta imminent, el Dr. Bosch posa en coneixement de l'Associació Oficial de Metges Titulars d'Assistència Pública i Sanitària de Catalunya l'anul·lació del contracte. L'Associació contesta a l'alcalde de Pruit (5 de novembre de 1935) demanant que es doni un termini d'un any per rescindir el contracte, ja que la llei marca que s'ha d'avisar amb una antelació de tres mesos, i d'aquesta manera s'evitaria la intervenció del Col·legi Oficial de Metges de Catalunya. Des de l'Ajuntament de Pruit es devien tenir les coses molt decidides i clares quan contesten que ratifiquen l'acord pres de rescindir el contracte amb el Dr. Lluís Bosch a partir del 31 de desembre. La data d'aquesta resolució és el 31 de novembre de 1935, menys d'un any abans de la seva mort (13 d'agost de 1936). El problema del metge també era candent a Tavertet, i ho demostra el fet que un grup important de veïns presenten una impugnació als pressupostos municipals de 1934 (presentats per a la seva aprovació el febrer de 1936). Aquesta és prou eloqüent de la situació:

“El Sr. Miquel Banús i Cullell i demás firmants exposen que en els pressupostos que estan exposats al públic en les Cases Consistorials hi figura una partida de dues mil cinc-centes pessetes com a titular mèdica, que es carrega al repartiment, fent-la satisfer a tots els veïns entre ells els que firmen, que en cap manera poden estar satisfets dels serveis que presta el metge titular Lluís Bosch Clos. Alguns dels signants s'han trobat en repetides faltes d'assistència de dit metge quan l'han hagut de menester i els que no s'hi ha trobat en tenen prou en veure el que els hi ha passat als altres i no desitgen en cap manera estar aconducats amb el metge anomenat. Per això tots els que signen estan aconducats amb els metges o de Santa Maria de Corcó o de Rupit, a lo que s'han vist precisats per les causes dites. D'aquesta manera resulta que els sotassignants es veuen precisats a pagar pels dos conceptes el que és realment injust i no pot perdurar. Per això els que sotassignen

es veuen obligats a impugnar els pressupostos per entendre que són mal empleades ja que no es dóna a un metge que no s'ho mereix.”

El document, encapçalat per Josep Banús, qui va firmar per tres persones igual que Lluçia Sangles, no va ser acceptat precisament per aquestes signatures. D'altres també firmaven pels seus pares i mares, donant un total de vint-i-dues signatures. L'Ajuntament de Tavertet es va reunir en sessió extraordinària el 22 de febrer, en la qual van especificar les raons per la denegació a la impugnació presentada:

“Aquest Ajuntament ha de fer ressaltar tot un seguit d'incongruències que en la mateixa s'observen. La instància va encapçalada amb el nom de Miquel Banús i el que signa és el seu fill Josep i no hi figura classe, tarifa, número ni data de la cèl·lula [...] i també perquè l'import que es ressenya no és de dues mil cinc-centes pessetes com es diu en la instància sinó el de mil tres-centes setanta cinc pessetes, demostrant amb això que no tan sols no s'han pres la molèstia els signants d'assabentar-se de com està format el pressupost que pretenen impugnar, condició essencial per a poder fer-ho amb fonament de causa. Es manifesta també que els signants no estan satisfets amb els serveis que presta el metge titular Dr. Bosch no essent això cap motiu per impugnar l'esmentada partida del pressupost, en tot cas podria ser-ho d'una denúncia contra el Sr. Metge per faltar al compliment de les obligacions del seu càrrec [...] Per últim en la forma en què ve signada la sol·licitud no existeix la més mínima garantia d'autenticitat de les firmes dels que es diuen que la signen, perquè es fa constar que un signa per altres d'una manera que no és legal [...] Per tot això per unanimitat s'acorda desestimar la reclamació.”

És interessant i important captar tot el ressentiment i l'estat general de rebuig cap al metge per la seva actitud professional, cosa que contradiu l'afirmació tan repetida en alguns testimonis, en la línia d'una enemistat basada en qüestions de tipus polític i ideològic. I més endavant es veurà als expedients dels acusats per la justícia franquista com sortiran a la llum freqüents discussions, antipaties, antagonisme polític... I males relacions entre el metge i un important sector del poble. Que directament afectava la convivència local fins a convertir-se en un conflicte polític.

Un dels principals protagonistes en la persecució dels membres del comitè de Tavertet, el fill de Dr. Bosch, és qui redacta la llista dels denunciats, amb la persona de Josep Banús com a cap de llista per la impugnació contra el seu pare, i la de Pilar Vilalta, de la qual dirà en una declaració jurada el 18 d'octubre de 1941:

“Que conoce a Pilar Vilalta que una vez dijo que su padre sería asesinado y que lo celebraría. Que pocos días antes de las elecciones de febrero de 1936 tuvo grandes discusiones con su padre por enemistades políticas, insultando al Dr. y diciendo que se acordaría de ella. Que la considera culpable i inductora del asesinato de su padre, pues manejaba el Comitè.”

Pilar Vilalta se situa al centre de tot l'afer. Dos anys abans, hi havia hagut un enfrontament verbal important entre ella i el metge. De fet, el Dr. Bosch va presentar una denúncia al jutjat municipal del pau contra la dona el 8 de maig de 1934. Acusant-la d'haver-li injuriat greument, el metge es presenta com a “Inspector Municipal de Sanidad de este distrito:

“[...] a mi persona en la tarde del día dos de mayo en plena vía pública gritando desaforadamente -Poca vergonya, escandalós, males guanyades pessetes que t'hem donat, mereixes quatre bales al cap- y muchas otras frases. Es más, al día siguiente, a las cuatro de la tarde, de regreso de una visita, oí que desde una ventana se me insultaba otra vez, que con el ruido de la lluvia no puedo precisar pero que era algo gravísimo para mi cargo de Inspector de Sanidad. Pido como indemnización por el desprestigio profesional y personal causado, la cantidad de mil pesetas.”

El jutge local els cita a declarar a l'Ajuntament per tal de reconciliar-los, i declara el següent:

“Después de larga discusión y de reconocer la demanda que faltó gravemente al demandante, da por no dichas las frases y las injurias pronunciadas, pidiendo perdón por ellas.”

El Dr. Bosch va ser detingut a L'Esquirol per vint-i-cinc individus dels quals, no se sap si el Comitè de Tavertet i de L'Esquirol hi va tenir una implicació directe. Però el que si se sap és que els autors materials del crim eren forasters, provinents de Vic. Aquests, es van endur el Dr. Bosch a dos quilòmetres de distància, i al quilòmetre 23 de la carretera de Vic a Olot va ser assassinat. El seu cadàver presentava diverses ferides d'arma llarga. Va ser trobat al lloc del succés i va rebre sepultura al cementiri de L'Esquirol, havent estat traslladat després de l'alliberament, per la família, al cementiri de Sant Feliu de Pallarols.

Dues setmanes després de la mort del Dr. Bosch (30 d'agost de 1936), es reuneixen a Rupit representants dels pobles Rupit, Pruit i Tavertet, els quals signen un contracte amb el metge de Rupit, el Dr. Manel Alabern Parellada, el qual s'establia que havia de cobrir l'assistència mèdica de tots tres municipis, establint també cada part del cost als Ajuntaments dels

municipis esmentats. El contracte va ser signat per cada un dels representants dels Ajuntaments i de les respectives juntes de veïns. Però el fill del doctor, Josep Maria Bosch, no va deixar d'actuar; seguia plenament ficat en les denúncies i declaracions contra els sospitosos de la mort del seu pare, així com la vídua, Pietat Domènech, qui el 30 de novembre de 1940 va presentar la documentació que determinava la llei per tal de cobrar el subsidi en tant que vídua d'un funcionari assassinat pels rojos. Evidentment, documents farcits d'eslògans inequívocs: "Viva España. Arriba España. Franco, Franco, Franco".

Finalment, Carme Serra Casacuberta, de quaranta-sis anys, mestressa de casa del mas Miarons, va ser l'última persona assassinada del municipi. La Causa General diu que va ser assassinada per soldats rojos en retirada el 4 de febrer de 1939 a Can Titus, de L'Esquirol, on la van portar després de detenir-la. És un cas que va convulsionar força la població dels dos municipis. Fins i tot testimonis expliquen que la seva filla petita es va penjar del camió arrossegant-se pel terra reclamant la llibertat de sa mare. O fins i tot diuen que a l'habitació on la tenien tancada, hi havia un capellà amagat sota una taula de despatx que va presenciar el darrer interrogatori i el tret al cap... La Carme tenia set fills: Joan, de vint-i-sis anys; Pere, de vint-i-un anys i que es veurà inscrit a la Falange de Tàrragona el 1939; Roser, de vint anys; Francesc, de setze; Remei, de quinze; Montserrat, de tretze, i Loreto, d'onze anys.

Com s'ha dit prèviament, a causa del desori que va comportar el cas abunden les declaracions sobre la seva mort, l'única dona assassinada al municipi. El seu marit, Josep Sanglas Carol, va declarar que la causa estava relacionada amb l'encobriment dels desertors que hi havia a casa seva i als boscos dels voltants. Per això, un dia un grup de soldats es va presentar al seu domicili buscant el pare i els fills, i com que no els van trobar, se la van endur a ella. Un informe de la Guàrdia Civil de Roda de Ter del 27 d'agost de 1942 corrobora aquesta versió:

"Tengo el honor de participar a S.I. que recogidos los informes en aquella localidad acerca del hecho, resulta: que el día 4 de febrero del año 1939, una patrulla de soldados rojos se presentaron en su casa y se la llevaron detenida a Santa María de Corcó, en casa de un tal Jaime, vecino del citado pueblo, y una horas antes de huir dichas tropas la asesinaron en la misma casa, por lo que se desconocen los nombres de los asesinos y actual paradero."

3.3. Els cinc detinguts del poble

Com ja s'ha dit, la repressió a Tavertet comporta unes característiques molt especials per la seva càrrega d'agressivitat, pel nombre de documentació que va generar i per la complexitat dels expedients i els casos tramitats en els consells de guerra, que s'allargaran fins a l'any 1943.

Els cinc detinguts del poble van ser Josep Banús Masoliver, Josep Basols Morera, Francesc Roura Casas (cunyat de Josep Banús Masoliver), Ramon Puigvila Font i la dona d'aquest darrer, Pilar Vilalta Peracaula (vegeu ANNEX 1).

El 26 de febrer de 1939, el pare del capellà de Tavertet assassinat a principis de setembre d'aquest mateix any al Pla de l'Ardura, a mig camí entre Tavertet i Cantonigròs (dins el terme de L'Esquirol), que passava l'estiu amb el seu fill quan aquest va ser detingut i mort, presenta a l'Ajuntament del poble una denúncia contra els integrants de l'antic comitè. La denúncia donarà peu al sumari i al complex tràmit judicial que seguirà:

“Denuncia de Juan Abadal Torner de 71 años de edad, natural de Igualada y residente actualmente en Barcelona, Paseo San Juan [...] comparece en el día de hoy ante ese Ayuntamiento y manifiesta: que los del Comité de este pueblo se dejaron llevar a su hijo después de haber rodeado la casa para que no pudiera fugarse y dado a las manos criminales que le quitaron la vida asesinandolo de un modo bárbaro. Lo que hago constar ante este Ayuntamiento para que obre en justicia. En Tavertet el día 26 de febrero de 1939.”

L'Ajuntament tramita la denúncia a la Guàrdia Civil de Roda de Ter, que es presenta al poble per investigar i entrevistar els inculpats. Cal recordar, però, algunes dades sobre la personalitat d'aquest individu, Joan Abadal, que constaven en la premsa anarquista:

“Un corruptor de menores. Cuando yo creía que en los hombres había desaparecido por completo esta maldad propia de un macho insaciable en lo que a lo sexual se refiere. Cuando también creía que el hombre estaba ya en su dominio y que poseía una moral sexual, me hallo en el caso criminal que el vecino de esta villa, Juna Abadal, hacía más de dos meses que abusaba de una hija mía, menor de los once años.

Si bien no puedo certificar que la violó, si puedo decir que hacía unos meses que mi hija dijo a su madre que le dolía el sexo. Este acto vandálico es impropio de un ser humano. Este

monstruo, para saciar sus instintos, daba 13 céntimos cada vez a mi hija y la tenía atemorizada, bajo la amenaza constante de que si decía algo, la zumbaría de lo lindo. Claro, la criatura sólo se resignaba a decir a su madre el dolor que le producía este crápula, pero cuando su madre le preguntaba las causas, ella contestaba <<no se>>, hasta que por fin pudo descubrirse. Pues creo que todos los lectores de Sembrar pueden enterarse que el padre del Sr. Vicario de esta parroquia, Juan Abadal, es un corruptor de menores, y para que el pueblo sepa que este hombre indigno, a la edad de los 60 años, compra carne tierna a 13 céntimos.

¡Salvaje!

¡El pueblo que sea el juez!

Ramon Cruells. Montesquiú, septiembre 1931”

El 3 de març, un grup de quatre guàrdies civils va estendre acta de les entrevistes realitzades amb tots els implicats en la denúncia i va cursar un atestat a la justícia militar. Val la pena transcriure literalment el document pel fet que no solament representa l'inici de tot el que vindrà, sinó també perquè ampliarà els esdeveniments de principis de la guerra explicats pels mateixos protagonistes:

“Atestado instruido sobre la detención de individuos en asesinato y autores de saqueo. José Ahedo Martín, Cabo Comandante del Puesto de la Guàrdia Civil del Puesto de Roda, por el presente atestado hace constar: que habiendo tenido conocimiento que en el pueblo de Taverdet de esta demarcación se hallaban individuos que cometieron actos vandálicos, dispuso trasladarse al mismo y una vez en el referido pueblo se personó ante la fuerza de referencia el que dijo llamarse Juan Abadal Torner, de setenta y un años de edad, viudo y natural de Igualada, con domicilio en Barcelona, Paseo San Juan número cincuenta y nueve, pasando unos días en este pueblo de Taverdet; el que denuncia verbalmente que el día cuatro de septiembre de mil novecientos treinta y seis, a las nueve horas se presentaron cuatro individuos forasteros en el domicilio de su difunto hijo Jaime Abadal Vives, cura ecónomo de este pueblo, que a los cuatro sujetos citados los conocería si los viera. Que otros cuatro del pueblo rodearon la casa y que son: Vicente Vilar, José Basols Morera, Eudaldo Juvanteny Blanc [en el document aquest nom apareix ratllat] y Francisco Roura Casas, mientras que Ramón Puigvila se hallaba desde su casa que se halla frente a la que vivía el sacerdote, vigilando con arma larga [declaració que apareix subratllada]; que los cuatro forasteros se llevaron a su hijo y lo asesinaron en las inmediaciones de Cantonigròs.

Que también tiene conocimiento que tres de estos individuos del pueblo acompañaron a los asesinos un trayecto del camino, pero que no puede precisar quienes fueron éstos.

Que la vecina de este pueblo de Taverdet llamada Pilar Vilalta ha robado ropa de su hijo el sacerdote y de la Iglesia, que se puede considerar la principal inductora de los hechos relatados; que los individuos citados formaban parte del Comité rojo de esta localidad. Además de los individuos citados José Banús Masoliver [nom que apareix subratllat] presidente del Comité que según le dijeron fue el que avisó a forasteros, que no recuerda quién es el que le dijo esto por hallarse en aquellos momentos abatido, que es cuanto tiene que manifestar acerca del hecho que nos ocupa y lo denuncia a la autoridad a los efectos que en justicia proceda.”

En virtut d'aquesta denúncia, la força pública pren declaració a Josep Basols Morera, Ramon Puigvila Font, Josep Banús Masoliver, Francesc Roura Casas i Pilar Vilalta Peracaula. El document també incorpora el testimoni de Josep Sadurní Verdaguer (número quatre de la relació de la Falange local). Després, cada un dels inculpats exposa la seva versió sobre els fets.

El primer que declara és Josep Basols Morera:

“Preguntado si formó parte del Comité rojo local durante la dominación roja dice que sí, desempeñando el cargo de vocal, que desde los primeros días del Alzamiento se puso incondicionalmente a disposición del Gobierno rojo prestando servicio de vigilancia en el pueblo con arma de caza. Preguntado para que manifieste qué ocurrió en el pueblo el día cuatro de septiembre de mil novecientos treinta y seis dice: que sobre las nueve horas llegaron al pueblo cuatro individuos forasteros armados con pistolas y rifles, que no los conocía, los cuales penetraron en casa del Sr. Cura, llamado Don Jaime; que uno de ellos entró por la puerta de atrás y los otros tres por la puerta de delante, que sabe que dichos individuos sacaron al citado señor y se lo llevaron y ha oído que lo mataron cerca de Cantonigròs, y que el dicente se hallaba de guardia detrás de la casa del Sr. Cura con otro compañero llamado Eudaldo Juvanteny Blanc y delante se hallaba Vicente Vilar Torrent [en el document aquests dos darrers noms apareixen subratllats] que su fin era auxiliar a los que entraron dentro de la casa, retirando la guardia después que se llevaron al sacerdote. Que también durante la dominación roja se llevó el dicente capas, casullas y las llevó en un saco al bosque (rocal de la Fontanella de este término municipal). Que los individuos que formaban el comité local eran José Banús, Francisco Roura, Vicente Vilar, Eudaldo

Juvanten y Ramon Puigvilay el dicente, siendo presidente José Banús Masoliver. Que es cuanto puede manifestar y que es cierto cuanto queda expuesto en lo que se afirma y ratifica y después de leída por él mismo y hallándose conforme con su contenido, la firma con los guardias auxiliares y el Instructor que certifica [...] haciéndole saber que quedaba detenido para ser puesto a disposición de la Autoridad Militar.”

Seguidament es pren declaració a Ramon Puigvila Font. El seu testimoni no canvia respecte al reconeixement de la seva participació en el comitè local, però sí pel que fa a la seva implicació indirecta en la detenció del rector:

“Preguntado para que manifieste qué hizo el día que se llevaron al sacerdote don Jaime dice que se hallaba en Cantonigrós, que fue a llevar un carro de trigo para después llevarlo en un camión al molino, que sabe que lo mataron y según decía la gente habían venido unos forasteros y se lo llevaron, per que no sabe quiénes fueron.

Preguntado si ha tomado parte en el saqueo de la Iglesia del pueblo, dice que sí; que vinieron unos jóvenes del pueblo de Santa Maia de Corcó que no sabe como se llaman, que le dijeron como a otros, que había que sacar los santos de la Iglesia y quemarlos y que si no pegarían fuego al pueblo y entonces fue cuando llevaron a efecto el saqueo sacando los santos de la Iglesia y algunas ropas quemándolo todo a la puerta del templo [...]

En este estado se le hace saber que queda detenido y con el atestado intruido al efecto será puesto a disposición de la Autoridad Militar, firmando la presente. En Taverdet a las quince horas del día tres de marzo [...]

A continuació la declaració de Josep Banús Masoliver:

“De profesión labrador, casado, de treinta y un años, natural de L'Esquirol, dice que estaba afiliado a la UGT, pero de forma forzosa. Que desempeñó el cargo de presidente del Comité del pueblo y que por consiguiente se puso al lado del Gobierno rojo. Que en el local donde se reunían existían armas de caza recogidas a los vecinos del pueblo por órdenes de los del Comité de Santa María de Corcó y el dicente las distribuyó entre los miembros del Comité, dando órdenes para que no se cometiera ningún delito; que el fin de que no se llevaran al dueño José Subiranas los del comité de Susqueda, llevando el dicente una escopeta que no ha prestado más servicio que el relatado.”

Quan li pregunten sobre l'assassinat del capellà del poble, respon:

“El día cinco de septiembre de mil novecientos treinta y seis el declarante se hallaba arreglando el camino para traer una trilladora al pueblo en el punto llamado Rabú cerca de la carretera de Olot desde las nueve de la mañana hasta las dos de la tarde, hora en que vino a comer a casa. Sobre la quema de la Iglesia responde que no participó, que únicamente estaba de guardia con una escopeta viendo como se quemaba y que dijo a los que quemaban, que eran de L'Esquirol, que no quemaran los bancos ni el armonium que lo habían de dejar para poder hacer baile pero que no le hicieron caso y lo quemaron todo.”

Després d'haver signat la seva declaració, li comuniquen que queda detingut per posar-lo a disposició de l'autoritat militar. Són les disset hores del mateix dia 3 de març.

Tot seguit trobem la declaració de Francesc Roura Casas, solter, de trenta-un anys i natural de L'Esquirol. Confessa que va estar afiliat al Sindicat Agrícola de Pagesos i a Esquerra Republicana, i que com a tal va formar part del comitè local. També hi diu que:

[...] prestó servicios de guardia con escopeta de caza de las que recogieron en el pueblo el día diez y nueve de julio de mil novecientos treinta y seis con el fin de defender la causa marxista y para que no ocurriera nada en el pueblo.

Quan l'autoritat militar li demana on era el dia que van assassinar el rector del poble, diu que:

[...] se encontraba en casa trillando y por la noche se enteró que se lo habían llevado sin saber si lo habían matado hasta que bajó al pueblo y se enteró que un tal Jaime Danés y Juan Banús lo habían visto muerto en la carretera de Cantonigrós, que estos individuos están en el frente [frase que apareix subratllada].”

Quan li pregunten si el dia que es van endur el capellà feia servei d'armes, contesta que no. I sobre el fet de la cremada d'objectes i mobles de l'església del poble, diu:

“Participó obligado por los milicianos de Santa María de Corcó que eran cuatro individuos llamados uno Manuel Codony y otro de la casa de Can Sistellé, otro de Casa La Paula y otro de Casa la Marieta.”

Després de signar la declaració, li comuniquen que queda detingut. Són les set de la tarda del 3 de març.

L'atestat va incloure una ampliació a la declaració de Josep Banús Masoliver amb relació al saqueig i espoli de la casa del rector. Aquesta nova declaració té lloc al matí del dia 4:

“Vinieron unos individuos de fuera y que eran del Esquirol que le dieron orden de repartir lo que había, que eran dos colchones y dos camas y que el dicente se lo dió a la casa Fábrega, que el dicente se llevó un rosario que ha entregado al Alcalde del pueblo hace unos días.”

A les onze del matí es pren declaració a la darrera inculpada, Pilar Vilalta Peracaula, de trenta-vuit anys, casada amb el detingut Ramon Puigvila, natural de Sant Julià de Vallfogona (Girona) i de professió hostelera. Quan li pregunten sobre l'assassinat del capellà del poble, diu:

“El día cuatro de septiembre de mil novecientos treinta y seis llegaron a su casa cuatro individuos desconocidos que le dijeron que tenía que darles de almorzar, y que durante el almuerzo no los vió hablar ni les oyó conversación alguna; que se marcharon al poco rato sin saber dónde fueron. Más tarde sobre las once del mismo día se enteró que se lo habían llevado.”

El guàrdia civil li pregunta sobre els béns que es van sostraure de l'església i sobre la crema dels sants, i contesta:

“Que no participó ya que estaba ocupada en atender a la gente que iba a su casa ya que se dedica a servir comidas y bebidas. Que de la casa rectoral le dieron un par de sábanas, tres o cuatro tazas de chocolate, un jarrón verde, una lechera y un porrón. Que el día que quemaron los santos de la iglesia recogió unos purificadores que se hallaban junto al fuego que ha tenido guardados y que ha entregado al Ayuntamiento cuando este lo ordenó por bando. Que los efectos reseñados se los entregó José Basols que era el alcalde del pueblo en aquella fecha.”

Després de signar la declaració, li comuniquen que queda detinguda.

Finalment, hi ha la declaració de Josep Sadurní Verdaguer que tanca el document. Declara com a testimoni, i l'autoritat el commina a donar la seva opinió sobre Pilar Vilalta Peracaula:

“Antes del Movimiento Nacional se inclinaba por la política de izquierdas siendo muy habladora; que recuerda que era el día siguiente que quemaron los santos de la iglesia el dicente le oyó decir que <<antes de quemar las jaulas había que matar las aves>>. Que no sabe si tomó parte en el saqueo de la iglesia y casa rectoral.

Acabada la seva funció d'interrogatori, l'autoritat anota el següent:

“No se ha podido interrogar a Vicente Vilar y Eduardo Juvanteny, por ignorar su paradero, pues según gestiones realizadas se dice que se hallan en el campo de concentración el último y el primero se dice que se halla en campo rojo [Per altres documents, se sap que Vicenç Vilar havia escapat a França amb les darreres forces roges en retirada]. Dando por terminado el presente atestado para su entrega al Señor Juez Instructor Militar de Vich, juntamente con los detenidos. En Taverdet a las trece horas del día cuatro de marzo de mil novecientos treinta y nueve.”

Després que la Guàrdia Civil lliurés els detinguts a la presó de Vic, la maquinària judicial es va començar a posar en funcionament amb la reclamació d'informes a l'Ajuntament i a la Falange, molts dels quals coincideixen en:

- Van ser membres del comitè local.
- Van imposar multes a les persones de dretes.
- Se'ls implica indirectament en els assassinats del rector i del metge del poble.

En cap moment no hi veiem cap menció de la mort de Carme Serra. Els informes de les autoritats locals afegeixen declaracions:

- L'informe de la Falange inclou Pilar Vilalta, de la qual diu que “se significó mucho por sus ideas y propaganda roja”.
- S'inclouen els noms de Joan Aulet Crous i Josep Font Molas, que poden ser citats a declarar “por ser los dos de reconocida solvencia moral y patriótica”.

El 18 de març de 1939 el jutge de Vic cita a declarar el pare del rector assassinat. Joan Abadal torna a repetir les acusacions que havia fet en la seva denúncia, però hi afegeix alguns detalls, que en el document apareixen subratllats:

“Que todos los individuos encartados acompañaron a su difunto hijo un trayecto bastante largo pasado el cual no sabe si continuaron con los cuatro milicianos, ya que amenazaron al declarante que de dar un paso más sería asesinado. Que Pilar Vilalta no formaba parte del Comité revolucionario pero que le consta que era quien mandaba más en dicho organismo, siendo cumplidas inmediatamente cuantas órdenes daba.”

Es prenen declaracions de cinc testimonis més al llarg dels mesos de juliol i agost de 1939, que aporten poques novetats als informes de la Falange i de l'Ajuntament. Josep Font Molas, de quaranta-quatre anys, pagès i veí de Tavertet, i Joan Aulet Carons, de quaranta-cinc anys resident de Tavertet, són citats a declarar el 26 de juliol. No aporten res més que ja els punts presentats per les instàncies oficials del poble. Només destaca Pilar Vilalta, a qui diuen: “Pilar, aunque no figuraba en el Comité local, era quien lo dirigía”.

Els altres tres testimonis restants, Josep Sanglas Vallmitjana (ANNEX 1) de quaranta-un anys, pagès; Joan Masmitjà Arbós, de cinquanta-nou anys i Ramon Puigvila Payàs, de cinquanta anys, es presenten a declarar l'1 d'agost a Rupit, malgrat que tots tres resideixen a Tavertet. Les seves declaracions es relacionen amb els detinguts amb la mort del capellà Jaume Abadal i també ressalten el paper de Pilar Vilalta: “como tenía un bar las reuniones del Comité se celebraban en su local”, ja que tot allò que ella deia el comitè ho portava a terme. També declaren la implicació dels detinguts amb la mort del Dr. Bosch. Josep Sanglas Vallmitjà, aporta una novetat intranscendent però oportuna:

“El día que asesinaron al sacerdote vió en una finca al lado de la del presidente del Comité José Banús Masoliver una luz producida por una hoguera a eso de las cuatro o cinco de la mañana, que le extrañó mucho, creyendo fuera una señal sospechosa, y como aquel día no fueron a trillar como hacían todos los días a las cinco de la mañana Vicente Vilar y José Basols, cree fuera una señal que esperasen aquellos del Comité que le asesinaron.”

El 6 de novembre de 1939 es presenta, signat per diverses persones de Tavertet i de L'Esquirol, un informe a favor de Ramon Puigvila Font. Destaca perquè, enmig de tanta acusació, els signants, que són Jaume Juan Francis, Miquel Capdevila Arbós, Josep Sadurní Verdaguer i Jaume Puigvila Vilar, de Tavertet, i Miquel Corominas Romeu i Camil

creus, industrials tèxtils de L'Esquirol, tots ells asseguren que estan afiliats a les Falanges dels respectius pobles. Diu així:

“Certifican que Ramon Puigvila Font estuvo escondido con nosotros por razón de haber sido movilizado su reemplazo por los dirigentes marxistas. Durante todo el tiempo que estuvo en nuestra compañía nos ayudó en todas sus posibilidades, con víveres y con lo que podía sernos de utilidad.”

Aquest document és avalat amb la signatura del cap local de Falange i l'alcalde de Tavertet, amb l'afegit: “Avalamos los arriba firmantes [...] y garantizamos que son personas de solvencia y completamente adictos al Glorioso Movimiento Nacional”.

Sis dies més tard, el 12 de novembre, els mateixos signants envien al jutge de Vic un segon escrit en uns termes molts semblants a l'anterior, però s'afegeixen Jaume, Francesc, Miquel i Joan Capdevila. En l'escrit es comenta:

“Cuando fue llamada su quinta no les dió ningún aviso hasta mucho más tarde y les dijo: yo os aviso, pero si me queréis creer, no vayáis. Esconderos. En esta fecha era Alcalde.”

S'acosta la data del judici, i aquí apareix el que més endavant serà el principal protagonista de les acusacions; Josep M. Bosch Domènech, fill del metge assassinat. La primera declaració, amb data de 16 d'abril de 1940, la realitza al Jutjat de Vic. Es troba per primer cop la implicació dels detinguts en la mort del metge de Tavertet, el Dr. Bosch:

“Declara que conoce a los encausados en este procedimiento: José Banús, de mala conducta y antecedentes, presidente del Comité Revolucionario de Tavertet que intervino directamente en la detención y asesinato del padre del delcarante. También sabe que fue inductor del asesinato del sacerdote Señor Abadal.

De Francisco Roura [cunyat de Josep Banús Masoliver] dice también fue del Comité revolucionario y lo considera implicado en dichos asesinatos y persiguió desertores. Pilar Vilalta Peracaula manifestó con anterioridad al asesinato del Dr. Bosch, padre del declarante, que dicho suceso tenía que ocurrir y que lo celebraría. Estaba enemistada políticamente con el Dr. Bosch y la considera como la principal inductora del asesinato del referido Dr. Bosch, del párroco de Tavertet al que denunció al Comité, siendo dicho sacerdote asesinado. Dicha Pilar era quien mangoneaba a su capricho el Comité el cual se reunía en su casa.”

L'endemà d'aquesta declaració, el 17 d'abril de 1940, el jutge instructor de Vic, el Sr. Calleja, signa les conclusions següents:

- Tots els detinguts van participar en la detenció del capellà.
- Estan implicats en l'assassinat de Dr. Bosch (tema d'última hora).
- Van tenir càrrecs polítics durant la guerra.
- En el cas de Pilar Vilalta Peracaula, es repeteixen les mateixes frases i expressions que havia declarat el fill del metge Dr. Bosch.

Finalment, el resum del jutge inclou les darreres declaracions dels testimonis (ANNEX 1):

“Oídos. El JOSE BANUS dice que era de la UGT, que fue Presidente del Comité y que distribuyó armas, que el párroco fue asesinado el cinco de septiembre y que hizo guardia cuando quemaron la iglesia; que repartió los muebles y ropas del párroco.

El FRANCISCO ROURA: que fue del Sindicato Agrícola y de Izquierda Republicana después del Movimiento; miembro del Comité, que hizo guardias, que ignora quien asesinó al párroco, negando que hiciera guardia ante su casa el día de su detención. Que intervino en la quema de la iglesia.

El JOSE BASOLS: De Esquerra desde las elecciones del treinta y seis, vocal del Comité; que hizo guardia delante de la casa del párroco el día de su detención y asesinato.

El RAMON PUIGVILA, de Esquerra desde el Movimiento, vocal del Comité; que ignora quienes mataron al párroco; que tomó parte en el saqueo de la iglesia.

La PILAR VILALTA: niega cuanto se le imputa y reconoce que se aprovechó de ropas y efectos de la casa rectoral.

Una nota del jutge militar de Vic del 25 d'abril ordena al director de la presó de la mateixa ciutat que les vint-i-sis persones incloses dins una llista annexa es presentin al Cinema Canigó per tal d'assistir al consell de guerra que ha de dictar sentència. Amb els número que van del dotze al setze es relacionen els detinguts de Tavertet.

L'acta del consell de guerra en què el fiscal demanava la pena de mort per cada un dels acusats aplicà aquestes penes:

- Josep Banús Masoliver: pel seu protagonisme polític, president del comitè en el moment de la mort del capellà Abadal i per haver pres part en l'assassinat del Dr. Bosch, se'l condemna a la pena de mort.
- Ramon Puigvila Font: per ser membre del comitè revolucionari i per fer guàrdia davant la casa del rector en el moment que va ser pres, se'l condemna a trenta anys de presó.
- Josep Basols Morera: pels mateixos càrrecs que l'anterior, condemna de trenta anys.
- Francesc Roura Casas: es considera provat que va tenir participació en els assassinats del capellà i en la detenció del Dr. Bosch. Per aquestes raons li apliquen la pena de trenta anys de presó.
- Pilar Vilalta Peracaula: per les seves idees d'esquerres, per allotjar a casa seva els membres del comitè local, per la seva gran influència sobre els membres del comitè, per la seva enemistat política amb el Dr. Bosch, se la considera la principal inductora del seu assassinat, així com de la de mossèn Abadal. La pena que li imposen és de trenta anys de presó.

Els cinc detinguts van ser traslladats a la presó Model de Barcelona l'1 de maig de 1940 (segons una relació nominal que inclou 38 persones). Curiosament, aquesta mateixa relació també anota que els cinc detinguts de Tavertet han estat condemnats a la pena de mort.

El 24 de maig de 1940, una nota de l'auditor de Guerra de Girona obliga a revisar les causes dels cinc detinguts, una data clau dins del seguiment i resolució dels detinguts de Tavertet. Es desconeix el motiu d'aquest canvi o revisió de les penes, però no es descarta la possibilitat a causa de les pressions (locals) o a defectes greus que la jerarquia militar observaria al llarg de tot el procés... O el contrari; que alguns sectors o persones consideressin unes penes imposades massa lleus, i amb el pretext de revisar de nou aquestes, aportar noves proves i aconseguir un enduriment de les penes. Aquesta hipòtesi té més credibilitat pel simple fet que, en el segon torn de testimonis, destaca molt més la presència tant Josep M. Bosch com el mateix assassinat del metge. La nova disposició legal a la qual es fa referència s'expressa així:

“Resultando haberse instruido por el supuesto delito de rebelión militar contra [...] RESULTANDO que del examen practicado se deduce la falta de suficiente prueba para concretar los cargos imputables a cada uno y calibrar su gravedad, ya que en relación a esta ha de ser congruente el fallo que se imponga, como también es insuficiente para

precisar la participación que cada uno de los implicados tuvo en los asesinatos que en autos se mencionan, apareciendo, por otra parte, sin valor alguno las indagatorias que aparecen en los folios treinta y tres y siguientes ya que éstas no están recibidas a los procesados en la forma legal prevenida en el Código de Justicia Militar. CONSIDERANDO que las omisiones de referencia hacen necesaria la práctica de diligencias encaminadas al mejor esclarecimiento de los hechos. [...] VISTAS las citadas disposiciones legales.

ACUERDO la reposición de la presente Causa al estado de sumario y su devolución al Instructor para la práctica de las diligencias que se mencionan y que su reconocido celo le sugiera.”

Es pot considerar que aquesta paralització de la causa i l'inici de noves diligències representaven una millora per als acusats, pel fet que, com s'ha demostrat en altres casos, a mesura que s'allunya del final de la guerra la justícia militar se "suavitza". Però pels cinc detinguts, només suposa que s'allargui l'estada a la presó.

Aquestes noves diligències s'inicien a mitjan juliol de 1941, i s'allargaran tot l'any 1942, fins al mes d'abril de 1943. Gairebé dos anys, els quals tornaran a declarar els testimonis que ho havien fet abans, i es prendrà declaració a nous testimonis que no aporten cap novetat. S'observa que els testimonis (de Taveret, almenys) busquen declarar tot el que sigui possible a favor dels detinguts, sobretot quan es tracta de Josep Banús, el qual era qui havia sortit més mal parat durant el primer judici, amb pena de mort.

Primer es pren declaració als cinc processats. Josep Basols només afegeix al que havia dit a la primera compareixença que mentre va ser membre del comitè només es va detenir Joan Danés Crosas, del mas l'Avenc, perquè tenia persones de dretes amagades a casa seva, però que només el van tenir pres unes hores. El mateix implicat ho confirma en la seva declaració posterior.

Josep Banús, el principal inculpat, torna a al·legar que el dia que van matar el rector del poble ell estava arreglant el camí perquè pogués passar la màquina de segar. Pilar Vilalta torna a insistir que les seves discussions amb el Dr. Bosch eren privades, i no polítiques. Ramon Puigvila declara que ell no estava present quan es va detenir el capellà, i que no va practicar cap registre. Francesc Roura assegura que el dia que van matar el capellà ell estava segant al mas la Cau.

Les novetats rellevants que aporten els testimonis i informes fan majoritàriament referència al matrimoni Ramon Puigvila i Pilar Vilalta. A l'informe que va cursar el jutge de Tàrragona, Josep Sadurní, destaca:

“Que los aludidos consortes, de buenos antecedentes personales y familiares, habían mostrado en alguna ocasión sus preferencias por el partido republicano, pero sin gran entusiasmo y más bien por cuestiones de política local o intereses comerciales con ella relacionados. Que también por referencias dignas de crédito, la condena recaída contra ambos consortes fue debida a ciertos hechos relacionados con la actuación de Puigvila por haber pertenecido al comité del pueblo. que no sólo es público y notorio en esta localidad sino comprobado por las autoridades locales y en especial por el Delegado local de Información e Investigación de la FET y de la JONS, que en la mañana del día 4 de septiembre de 1936, dicho Ramon Puigvila salió de Tàrragona con el carro para Tortosa, no encontrándose ni pudiéndose encontrar en esta localidad cuando los forajidos vinieron a buscar al Cura Párroco y asesinarlo.

Que más tarde fue Alcalde y su actuación fue completamente irreproachable y hasta valerosa, pudiendo citar como ejemplos: devolvió la tarjeta de racionamiento a las familias de los desertores del ejército rojo que les habían sido retiradas por otros individuos, protegió a todos los mozos que no se presentaron a las filas rojas y a los que de ellas desertaron que fueron todos i la mayor parte de los llamados a filas, aconsejó a varios de ellos que se ocultasen y les prometió su auxilio como así lo hizo y, en fin, suministrando víveres a los que se hallaban escondidos corriendo con todo ello serios peligros, figurando entre los favorecidos en esta forma José Sadurní Verdaguer [el mateix que signa aquest informe], Jaime Faja y otros vecinos de esta población y Jaime Capdevila, Miguel Capdevila, Camilo Creus, Miguel Corominas y otros vecinos de Santa María de Corcó, la vida de todos los cuales dependía del valor y de la abnegación del propio Puigvila, habiéndole secundado en sus esfuerzos su aludida consorte Pilar Vilalta.”

Joan Danés Crosas corrobora la declaració de l'acusat Josep Basols arran de la seva detenció de només dues hores pel comitè. La participació de Juvanteny i Basols en l'assassinat del capellà i del Dr. Bosch es devia a rumors que corrien pel poble, i l'enemistat entre el Dr. Bosch i Pilar Vilalta era deguda al fet que el metge era feixista.

Clarament, la declaració més forta contra els inculpats com s'ha apuntat més amunt és la del fill del metge assassinat Josep M. Bosch Domènech (ANNEX 1). Declara a Vic el 18 d'octubre, procedent de Girona, on viu. Declara que el dia que van detenir el seu pare, el

propietari de la casa on vivien a Cantonigròs, Josep Piella Sadurní, va veure Josep Banús armat amb fusell. De Pilar Vilalta diu que ella ja havia augurat que el seu pare seria assassinat, i que ho celebraria; que pocs dies abans de les eleccions de febrer de 1936, van tenir unes fortes discussions amb el seu pare per raons polítiques, i que va insultar el metge. I que el va amenaçar dient-li que ja es recordaria d'ella. Per tot això la considera culpable i inductora de l'assassinat del seu pare, ja que manipulava el comitè.

La declaració de Josep Piella Sadurní, de Cantonigròs, de seixanta-vuit anys, resident a la mateixa casa on tenia un pis llogat el Dr. Bosch, va tenir lloc a Vic el mateix dia que declarava Josep M. Bosch. Aquesta declaració podia ser transcendental, pel fet que es tractava d'un testimoni directament relacionat amb la detenció del metge. Més endavant es comprovarà la importància. Diu:

“Se presentaron unos 20 individuos que rodearon la vivienda para detener al Dr. Bosch que vivía en el segundo piso. Se asomó a la puerta y reconoció entre el grupo a José Banús al que conocía por haber salido a cazar juntos en diversas ocasiones.”

Declara també que Josep Banús tenia una gran enemistat amb el Dr. Bosch.

Un dels temes clau per determinar la implicació de Josep Banús en l'assassinat del Dr. Bosch consistia a demostrar la seva participació en la detenció del metge. Per tal d'esbrinar-ho, el jutge concretarà un acarament entre el detingut i el principal testimoni que aporta el fill del metge: Josep Piella Sadurní, de Cantonigròs. L'acta d'aquest acarament diu així (ANNEX 1):

“En la Plaza de Vich (cárcel) a once de Diciembre de mil novecientos cuarenta y uno, ante el Sr. Juez acompañado de mí el Secretario, comparecieron el testigo y procesado anotados al margen [Josep Piella Sadurní i el processat Josep Banús Masoliver] a quienes se les recibió el juramento con arreglo a su clase y al segundo se le exhortó a decir verdad; y leídas que les fueron sus declaraciones, ratificándose ambos en ellas.

El Sr. Juez les advirtió la contradicción que existe entre sus manifestaciones, especialmente en lo que se refiere a haber estado el procesado en unión de unos veinte individuos rodeando el edificio donde habitaba el testigo y el médico Dr. Bosch que fue asesinado en la noche del trece al catorce de agosto de mil novecientos treinta y seis a los tres cuartos de hora de su detención, y el testigo José Piella Sadurní expuso que efectivamente el procesado José Banús Masoliver estuvo aquella noche en unión de otros veinte rodeando la

casa donde habitaba el Dr. Bosch asesinado tres cuartos de hora después. Que el testigo se asomó a la puerta de su casa (el mismo edificio donde habitaba el Dr. Bosch) para ver lo que pasaba y vió al procesado y reconoció su voz que le ordenaba que no saliese y entonces el testigo cerró la puerta y se metió en su casa.

Preguntado el procesado contesta que todo lo expuesto por el testigo no es cierto, toda vez que en la noche del día trece al catorce de agosto de mil novecientos treinta y seis se encontraba en su domicilio, enterándose a la mañana siguiente por un mozo del pueblo de Santa María de Corcó que estaba transportando vino de una casa a otra de que habían asesinado al Dr. Bosch; que no tiene más que manifestar.

Y no habiéndose conseguido el total acuerdo entre los careados, S.S. dió por terminada la diligencia, debiéndose hacer constar que tanto el testigo como el procesado mantienen con seguridad y energía sus respectivas manifestaciones; y en este estado firman todos los que han intervenido en esta diligencia de lo que yo, secretario, DOY FE.

Les diligències de procediment que presenta el tribunal militar el 5 de desembre de 1941 són, a grans trets, idèntiques a les anteriors:

- Que Josep Basols va estar compromès en la mort del Dr. Bosch.
- Que va ser ell qui va avisar elements forasters perquè cometessin l'assassinat.
- Que va imposar multes per atendre despeses de guerra.
- Que Pilar Vilalta era d'esquerres.
- El comitè es reunia a casa seva.
- Era inductora i va influir en el comitè per assassinar el Dr. Bosch, i va dir públicament que celebraria que matessin el metge.
- Que Francesc Roura era militant de la Unió de Rabassaires, membre del comitè i alcalde.
- Feia guàrdia el dia que van detenir el rector.
- Va intervenir en la crema de l'església.

De Ramon Puigvila i de Josep Basols es diu el mateix que a l'anterior processat.

Tots els detinguts únicament accepten que van participar en les destrosses dels objectes sagrats i de les imatges perquè s'hi van veure obligats, mentre que neguen els fets que els imputen. Accepten també que durant la guerra van tenir càrrecs polítics.

En un escrit enviat al jutge militar el 16 de març de 1942, el fiscal demana la pena de trenta anys de presó per a Pilar Vilalta i la pena de mort per als altres quatre detinguts.

Durant les darreries de 1941 i fins al mes d'agost de 1942, arriben al jutjat militar de Barcelona escrits, certificacions i informes de particulars (molts d'aquests escrits porten el vistiplau de l'alcalde Francesc Serra) a favor dels detinguts. S'impliquen en aquests certificats Jaume Puigvila Vilar (a favor de Ramon Puigvila, perquè assegura que el dia de la detenció del capellà era fora del poble), Josep Sadurní Verdaguer (membre de la Falange local i jutge del poble, també a favor) i Josep Danés Crosas (afiliat a la Falange local). Josep Danés declara en aquests termes a favor de Josep Basols:

“Estaba en mi casa de l'Avenc cuando se presentaron unos milicianos forasteros buscando escondidos, como en efecto así era, pero se habían marchado al saberse descubiertos, y me amenazaron a mí. En mi casa trabajaba José Basols que les obligó a que se fueran y que dejaran de molestarme.”

Pere Juvanteny Font declara que Francesc Roura “no pudo estar en la detención del Sr. Cura perquè aquel día estaba trillando conmigo en la casa de La Cau”. El mateix alcalde Francesc Serra es compromet a favor de Josep Banús:

“Certifico que cuando el Comité de Santa María de Corcó me puso una multa de dos mil pesetas, se lo expuse a José Banús que hizo gestiones para que solamente pagara cien. Siempre me pagó lo que correspondía, ya que era colono mío. En otra ocasión me dijo que avisara a la casa Auvert de que habría un riesgo en busca de desertores. José Font Molas me ha declarado que vió como se llevaban al Sr. Abadal y que José Banús no estaba en el grupo.”

El consell de guerra es va fer esperar fins al 9 d'abril de 1943. Tal com estava previst i penat a l'article 238, el fiscal es ratifica en la idea que els càrrecs contra els acusats han quedat demostrats, i qualificats els fets ocorreguts com a constitutius d'un delictes d'adhesió a la rebel·lió militar. Per això sol·licita la pena de trenta anys contra Pilar Vilalta i la pena de mort contra els altres quatre inculpats. L'advocat defensor, per la seva banda, “desvirtua mediante brillante discurso los cargos que se imputan a los detenidos y cree que deben imponerse las penas de 20 años a cada uno de ellos”.

La sentència es fa saber el 9 d'abril de 1943:

- Josep Banús, pena de mort.

- Josep Basols, Ramon Puigvila i Francesc Roura, trenta anys de reclusió perpetua.
- Pilar Vilalta, vint anys de reclusió major.

L'única variant respecte a la primera sentència és que a Pilar Vilalta li rebaixen la pena deu anys (la resta la mateixa; pena de mort i trenta anys de presó). Un cop coneguda la nova sentència, ben aviat una part important dels veïns del poble es mobilitza demanant la reducció de penes. El 18 d'abril, un grup de persones de Tavertet (el mateix alcalde, el nou rector i fins i tot diversos militants de Falange; en total vint-i-nou persones signen el document) envien un escrit al Exmo. Sr. Capitán General de la 4ª Región Militar, que diu:

“Don Francisco Serra Capdevila, Alcalde del Ayuntamiento de Tavertet (Barcelona) y demás vecinos de dicha localidad, abajo firmantes, a V.E. con el mayor respeto y subordinación tienen el honor de exponer:

Que hallándose el vecino del expresado pueblo José Banús Masoliver condenado a la última pena pues fue Presidente del Comité que se formó en dicha localidad, por lo cual el tribunal que lo juzgó en su día pudo apreciar en él la responsabilidad de los dos asesinados que aquí se perpetraron por milicianos forasteros y siendo opinión general que él mismo haya sido incapaz de intervenir ni ordenar tales hechos criminales, dado el poco espíritu personal que posee y el reflejo de buena persona a pesar del cargo que ostentó aconsejado por los del pueblo para que no se cometieran desmanes, es por lo que:

A V.E. humildemente suplican de su magnanimidad, se digne conmutar la pena, considerando sus cinco hijos que todos ellos de corta edad quedarían tristemente desamparados para siempre, así como sus padres ya ancianos.

Gracia que anhelamos alcanzar de su recto y digno proceder cuya vida guarde Dios muchos años para bien de España y gloria del Caudillo.”

El mateix 18 d'abril (cosa que fa pensar una gran mobilització a favor de Josep Banús), es troba un document/escrit (impregnat d'humilitat, respecte i impotència que mostra la situació d'indefensió davant l'autoritat militar) de l'esposa de Josep Banús, amb una cal·ligrafia i una presentació pròpies del temps i del lloc en què es troben. Diu textualment (ANNEX 1):

“Exmo. Sr. Capitán General de la 4ª

Siendo la esposa de José Banús Masoliver que esta condenado ha la ultima pena, pido ha V. y Excelentísimo General y me pongo adelante de V.E. pidiendo Clamencia perdon y nisericordia

*Excelentísimo a V.E. pido si tendrá compasión de mi cinco hijos antes que de mi misma que todos son de corta edad que sería de ellos pobresitos si les faltara su padre que el paqueño aun no lo conoce. Ecelentísimo General a V.E. pido otra vez y me perdoara
Clamencia Clamencia y Clamencia
humilde*

Dolores Roura Casas”

Per sorpresa, el 2 de juliol de 1943 un comunicat diu que la commutació de les penes imposades no procedeix. Però l'11 d'octubre del mateix any, un document de la Capitanía General de la 4ª Región Militar y Cuerpo de Ejército de Urgel, Estado Mayor, comunica el següent al jutge militar de Vic:

“Adjunto remito a V.S. certificado en el que se manifiesta que S.E. el Jefe del Estado se ha servido conmutar la pena de muerte recaída en el procedimiento nº. 3460 instruida contra José Banús Masoliver, por la de inferior en grado.”

A partir d'aquest punt, els detinguts van viure situacions diverses en el lloc de reclusió. Tot seguit es mostrarà l'història de presó de cadascú. La documentació que es conserva dels condemnats ha permès reconstruir-ne la trajectòria fins al moment de la seva sortida de presó en llibertat condicional (excepte de Pilar Vilalta Peracaula, que només se sap de la seva llibertat condicional el 7 de juny de 1946, a causa de la pèrdua de documentació de la presó de dones de Barcelona).

- Josep Basols Morera, condemnat a trenta anys de presó, ingressa a la presó Model de Barcelona. Dues vegades se li deneguen la petició de llibertat condicional: la primera, el maig de 1944, i la segona, el gener de 1946. Finalment, li concedeixen la llibertat condicional el 18 de juliol de 1946, amb l'obligació de viure en una altra població. Va passar a residir al carrer de les Devallades de Rupit.
- Ramon Puigvila Font, condemnat a trenta anys de presó, ingressa a la presó Model de Barcelona. Gràcies a un certificat intern de la presó se sap que des de l'1 de novembre de 1943 treballa com a pintor a la presó, i que això li serveix per reduir pena. El 10 de desembre de 1943 és traslladat a Vic per treballar a les obres del nou seminari. Obté la llibertat condicional el 20 d'abril de 1944.

- Francesc Roura Casas, condemnat a trenta anys, ingressa a la presó Model de Barcelona. El 10 de desembre de 1943 és traslladat a Vic per treballar a les obres del seminari, igual que els seus companys. El dia 3 de novembre de 1944 és traslladat a la 2ª Agrupación de Colonias Penitenciarias de Montijo (Badajoz), on va haver de treballar en les obres de regadiu de l'anomenat Plan Badajoz. El gener de 1946 està a la presó-reformatori d'Ocaña (Toledo). Quan obté la llibertat condicional (el 19 de juliol de 1946), compleix condemna a la presó de Colmenar Viejo (Madrid). La seva sortida de presó està condicionada per l'obligació del desterrament. Passa a residir a L'Esquirol.
- Josep Banús Masoliver, condemnat primer a pena de mort i que va veure commutada la pena per la de grau inferior, va ingressar el mateix dia del judici, el 9 d'abril de 1943, a la presó Model de Barcelona. El dia 2 de febrer de 1944 la seva fitxa indica que és traslladat a Vic "a efectos de trabajo". Treballarà en les obres de la catedral o del nou seminari de Vic, igual que Ramon Puigvila i Francesc Roura. El dia 29 de gener de 1945, és traslladat a la presó de San Miguel de los Reyes, a València. Aconsegueix la llibertat condicional el 23 de desembre de 1947, després d'haver complert gairebé nou anys de presó.

3.4. La vida d'en Josep després de l'alliberament

La vida a pagès, a la Serra i després al Collell, va ser de subsistència, sobretot fins cap al 1959 (considerat l'inici de la segona etapa del franquisme, de caràcter més laic). Amb la llosa de saber que en Josep estava en llibertat condicional (fins a l'11 de gener de 1965 no li donen la llibertat definitiva), i per tant que en qualsevol moment podia rebre la mala notícia de ser altrament empresonat o fins i tot executat, la repressió franquista va ser latent sempre, fins a la mort del dictador.

A la masia La Serra hi vivien els seus cinc fills, el matrimoni, dos oncles, l'avi (pare d'en Josep), una tieta i, durant mesos, també dues noies amigues de la família desvalgudes per la guerra. A part també moltes vegades rebien la visita d'altres amics, veïns i de la guàrdia civil que, fent ús del seu poder, podien hostatjar-se a qualsevol masia per dormir o menjar-hi en pro de la seguretat. Altres vegades sovint compartien taula amb els amos de la Serra. El

1957 es traslladen al mas El Collell, on la vida transcorre exactament igual; fent vida de pagès.

Tot plegat fa que costés molt el dia a dia, la sort és que a pagès els aliments sortosament hi eren, si la collita i el temps ajudava, sempre hi havia un plat a taula. A en Josep, li agradava la caça, i moltes vegades menjaven carn de bosc que complementava els aliments més bàsics d'una casa de pagès amb tantes boques. El treball constant de la seva esposa, la Dolors, i el fet que els fills des de petits ja entraven a formar part de la mà d'obra de la casa, va permetre tirar endavant. Les tasques en una masia, una mica aïllada i amb terra eren múltiples; cura del bestiar, conrear productes de la terra, cuinar, netejar, manteniment de la casa, dels camins, alimentar el bestiar, la venda d'ous, pollastres, etc.

En Josep va optar durant molt de temps d'intentar passar pàgina, tot i això, encara tenia un petit grup falangista que li recordava el seu passat i havia de lluitar per esborrar la seva llosa. Sortosament, el seu bon caràcter, positiu, lluitador, i bonhomia, va fer que de mica en mica tornés a tenir la confiança de l'entorn falangista, que ostentava el poder, i decidia preus de compres o vendes de productes agrícoles i de primera necessitat, o la concessió de petits crèdits per finançar projectes agraris. La seva generositat va ser clau per suavitzar uns anys molt difícils per tots i per la família Banús. No va entrar mai més en política, ni en moviments socials, ni en organitzacions, només col·laborava a la cooperativa agrària per necessitat. Es dedicava a la seva família, i a la casa, de costat amb la Dolors, la seva estimada esposa. La postguerra van ser uns anys molt durs per la majoria de la població, i la seva no en va ser cap excepció, però que segurament majoritàriament, es va viure millor a pagès.

A partir dels anys 60, la situació va millorar; la situació econòmica es va estabilitzar i els fills van començar a independitzar-se, quedant-se l'hereu, el fill gran, en Pere amb els pares, formant també un matrimoni, i convivint a la masia del Collell fins al 1975, quan compren, pare i fill, el mas l'Aragall, fent de pagesos tota la vida, i vivint una vida dedicada al camp, i al bestiar, i observant una transició cap a la democràcia i observant canvis socials i tècnics importants, mecanitzant les eines del camp. Personalment, els últims anys de la seva vida els va passar, dedicant-los cuidant a la seva esposa, la Dolors, que va patir la malaltia de l'alzheimer durant més de cinc anys. Reduint molt la seva feina al camp, cuidant l'hort, anant a buscar bolets i anar a caçar alguna perdiu o conill de tant en tant. La Dolors els va deixar el dia 17 de desembre de 1995, a l'edat de vuitanta-quatre anys.

El dia 26 de juny de 1996, en Josep ens va deixar després d'anar a fer una migdiada, sense fressa, sense donar feina, sense patiment, ja havia patit prou a la seva vida. Tenia vuitanta-vuit anys i una vida plena d'anècdotes, que moltes se les va endur amb ell.

PART PRÀCTICA

4. L'elaboració del còmic

Per tal de realitzar la part pràctica, primer de tot es va decidir quines parts de la vida d'en Josep Banús sortirien al vinyetatge. Va ser una elecció difícil, ja que hi havia una gran quantitat d'anècdotes interessants, però poc temps pel qual requereix la seva elaboració. De manera que es va fer una selecció d'aquells fets considerats més transcendents, i es va decidir complementar la il·lustració amb petits fragments per narrar els fets que no apareixien dibuixats o bé per ajudar a l'explicació d'aquests.

Un cop es va tenir escollida la sinopsi, s'havia de dur a terme el guió i el vinyetatge (això vol dir decidir com seran les vinyetes i què diran els personatges). Per tal de poder crear-los, es va buscar fonts d'inspiració tant en les poques fotografies que es disposava d'en Josep i la seva família (eren temps on fer-se fotografies costava molt; n'hi havia poques i també poques d'aquestes s'han conservat) com en fotografies externes dins el marc històric especialitzat (per exemple, la famosa fotografia del Pas de l'Ebre de 1938). L'elaboració del guió i del vinyetatge va durar uns quatre mesos; s'havia de tenir en compte quantes pàgines se'n podria fer amb el temps restant, i també per a la seva impressió, que per tal que fossin de doble cara havia de ser múltiple de quatre. Aquest procés es va realitzar durant els mesos del curs passat (març, abril, maig, juny).

Un cop es van tenir fets els tres passos anteriors, tocava començar l'esbós i posteriorment el dibuix. Aquesta és la tasca que requeria més temps i dedicació. Es va allargar ben bé tot l'estiu, però l'elaboració final es va dur a terme el mes de setembre. Els dibuixos es van haver de passar a net i pintar-los. Es va plantejar l'opció de fer-lo en color o en blanc i negre. Finalment, es va escollir en blanc i negre.

Una vegada es va disposar dels dibuixos fets, tocava l'entintat i els retocs finals. Per tal que quedés millor, amb l'ajuda de la professora d'art de l'escola d'Art de la Garriga, la Bet Serra i Aloy, el còmic es va poder passar a net digitalment, amb les aplicacions InDesign i Photoshop. Amb aquestes aplicacions es va poder fer el traçat dels marcs de les vinyetes, les bafarades, el text i alguns acabats per millorar la qualitat. Aquest va esdevenir la part més senzilla de tota la seva elaboració; un cop es van escanejar els dibuixos, editar-los va suposar una feina entretinguda però no complicada.

Finalment, només s'havia d'imprimir i veure el resultat final. Així quedaria la història d'en Josep Banús permanentment visual, no només en un escrit.

4.1. Entrevistes

Per tal de poder fer el treball d'una manera més precisa i personal cap als familiars i el públic, es va realitzar una entrevista doble (més aviat una conversa gravada; vegeu ANNEX 2) a dues persones molt properes a en Josep: a la Dolors Banús Roura i a la Roser Banús Roura, filles del matrimoni d'en Josep i la Dolors. Elles, van proporcionar algunes novetats molt interessants que no constaven a la documentació i informació obtinguda. Gràcies a la germana de la Dolors, la Roser, es va poder saber que en Josep va ser cridat a files a la Lleua del Biberó, juntament amb el seu germà Lluís. Una informació que la Dolors desconeixia per complet. També es va poder saber que en Josep va haver d'afrontar, a més de la guerra, la mort de tres germans en combat, un dels quals, en Lluís, a qui van matar només uns quilòmetres enllà d'en Josep, el 21 de maig de 1938, mentre estaven en combat al front de Balaguer. Més tard, el 1939, matarien els seus dos altres germans, en Joan i l'Esteve, en menys d'una setmana de diferència. Això segurament va ser un cop duríssim per en Josep i per la família, però ell tampoc sabia que quan arribés a casa, seria empresonat gairebé nou anys.

Això demostra que les fonts orals sovint aporten molta més informació que les escrites; hi ha molta història preservada a les memòries de la gent. Malgrat que hauria set preferible dur a terme entrevistes a tots els familiars d'en Josep o coneguts, només s'ha pogut realitzar aquestes dues. Però només amb aquestes dues entrevistes ja s'ha pogut esbrinar una informació crucial per al treball i per a l'elaboració del còmic.

5. Conclusions

La història sempre ha estat un tema que m'apassiona, i què hi podia haver més interessant que aquest tema que combina la història contemporània de Catalunya i Espanya amb la pròpia història de la meva família durant el darrer segle. La història del besavi Josep dins la família Banús era una gran incògnita, només s'havia parlat en dinars familiars i festius, a grans trets, que no havia tingut una vida fàcil i havia estat empresonat durant els primers anys de la postguerra espanyola; fins a gairebé nou anys. La meva iaia, la Dolors Banús Roura, era l'única informació que tenia present; només tres mesos tenia quan el seu pare el van tancar a la presó acusat d'uns crims que ell no havia comès. I era visible que, per com ho tenia present, era un tema tabú encara amb una gran ferida a tancar del tot. Per això, l'elecció d'aquest tema com al treball de recerca de Batxillerat no va suposar gaires esforços. Tenia, des del moment que ho vaig saber, ben clar els motius pels quals el faria; ajudar a la meva iaia, la Dolors, i els seus germans a conèixer la història del seu pare, sense tabús, amb total transparència. I així, al mateix temps, conscienciar de nou a tothom qui vulgui llegir aquest treball de la història del nostre país, Catalunya, que durant aquest segle passat va rebre tota la duresa i inhumanitat de la Guerra Civil i sobretot la repressió de la dictadura franquista. Projectar llum també, a la situació que es va viure localment a L'Esquirol, Tavertet, la zona del Collsacabra i en segon pla Osona, que molt sovint només s'esmenta les grans ciutats, com Barcelona, o les grans batalles, com la Batalla de l'Ebre. Però el fet és que als petits nuclis de població d'arreu del país, majoritàriament de tradició camperola, també van viure aquesta repressió, i, com s'ha vist aquí, d'una manera diferent però igual de salvatge que els altres llocs. La diferència que van viure els pobles és que les divisions internes van ser, de tros, més grans i perjudicials que a les grans ciutats; amics barallats, famílies dividides, enfrontaments entre veïns... Perquè en un poble fàcilment coneixes a tothom.

Com s'ha dit, l'elecció del tema del treball va ser el més senzill de tota l'elaboració. La part teòrica estava clara; la vida del besavi Josep, des del seu naixement fins a la seva mort, emfatitzant i profunditzar, amb les poques dades esquemàtiques que coneixia al moment, el perquè de la seva detenció, ampliant els marcs cronològics i històrics anteriors i posteriors. Per la meva sort, a mesura que vaig anar introduint-me a la història ràpidament vaig veure que disposava d'una gran quantitat d'informació respecte al territori (L'Esquirol i el Cabrerès) i també de la vida d'en Josep, gràcies als càrrecs polítics que va tenir, que va quedar tota guardada als diversos Arxius Municipals i Nacionals.

Ara bé, l'elecció i elaboració de la part pràctica va ser la tasca més complicada d'aquest treball. El treball el vaig escollir bàsicament en funció dels temes que m'atreien més: per un cantó la història, que per sort meva vaig trobar aquesta fascinant biografia del besavi Josep, però que realment, si parlem de "recerca" la meva feina era molt poca; encara més, hi havia punts que em limitava a seleccionar i agrupar aquella informació provinent de documents oficials i actes trobats del Sindicat de Taveret i L'Esquirol o altres fonts històriques. I per l'altre cantó, el dibuix i les arts plàstiques sempre han estat una passió meva, i considerava que en podria treure profit. Per això vaig decidir que la part pràctica havia de ser una cosa única, molt meva, que no pogués trobar en cap arxiu. Així que, vaig decidir, com a part pràctica, elaborar un còmic narratiu de la vida del besavi Josep.

Per començar, em vaig posar a fer la recerca. Quan encara només havia escollit el tema, per Setmana Santa (abril del 2023) vam anar fins a Corbera d'Ebre uns dies, per poder comprovar de primera mà on, com i quan van haver de fer front els soldats republicans, joves, inexperts, amb prou feines equipats amb el poc que disposaven i sense gairebé aprovisionaments, contra un exèrcit implacable, equipat amb tecnologia militar provinent d'ajudes exteriors, més ben preparat, que avançava sense fre a la batalla més important i decisiva de tota la guerra pel nostre país, la Batalla de l'Ebre. En aquest moment ningú, ni el pare, en Met (net del besavi Josep), i la iaia, la Dolors, coneixia que el besavi Josep havia estat també al front de Balaguer, cridat a files a la Lleua del Biberó, lluitant contra els nacionals a primera línia de foc. Hi vam anar per poder-nos informar sobre la vida a les trinxeres dels soldats; el patiment de la població civil i l'impacte que va suposar els efectes directes de la guerra. Vam fer les rutes i visites que ofería l'empresa Terra Enllà; viatges i visites especialitzades en el període de la Guerra Civil i la Segona Guerra Mundial, de manera destacada en els espais de la Batalla de l'Ebre i altres fronts de Catalunya. Aquesta ofería les visites de diferents museus i espais, com el Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre, l'Associació del Poble Vell de Corbera d'Ebre o l'Exposició Guerra Civil La Trinxera. A més, vam visitar les trinxeres excavades pels soldats al voltant de l'Ebre. A més d'ajudar-me a situar-me, les diferents fotografies em van servir com a font d'inspiració per posteriorment il·lustrar la història.

En acabar les classes i començar l'estiu, l'elaboració de la part escrita va començar a tenir forma. Partint de la informació que m'havia proporcionat el meu pare i la meua iaia, vaig començar a buscar informació. De seguida vaig veure que els dos llibres escrits per l'historiador Jaume Crosas Casadesús em serien molt útils; en tots dos parlava des del període de la Segona República fins als primers anys del franquisme (fins al 1940, més o

menys). A partir d'aquí i d'un gran arbre genealògic fet per en Ramon Mas Banús sobre la Família Banús, vaig començar a traçar el meu propi treball. Vaig estirar el fil d'altres llocs, arxius, webs i llibres per extreure més documentació. També disposava de fotografies i dades de documents originals de la família Banús, que, malgrat tenir-ne forces, n'hi falten moltes perquè els originals no s'han trobat, la majoria per la crema d'arxius durant la guerra (1936 - 1939). La gran sort d'aquests llibres, era que precisament explicava el període més interessant a posar de la vida d'en Josep; el període de transició de la Segona República al règim franquista. Aquests anys són, clarament, els més difícils d'en Josep i la seva família. També, quan buscava informació respecte a Tàvertet, gràcies als càrrecs polítics que va ocupar en Josep, hi ha informació que queda documentada en actes, propagandes polítiques, documents oficials, i fins i tot disposem d'una gran documentació del seu judici juntament amb els altres membres del Comitè empresonats. Molts testimonis i declaracions, i tot el procés de sentències està enregistrat.

La part teòrica ha estat una manera per conèixer i entendre la història d'en Josep i del territori (del Collsacabra, L'Esquirol i Tàvertet) durant gairebé tot el segle passat. És molt impactant llegir-la un cop la tens ordenada; veure els primers anys del Comitè, quan tot semblava progressar i s'avançava cap a la llibertat, després l'aixecament militar que ens porta una guerra sagnant i molt dura, i finalment un règim dictatorial, el qual castiga durament a tothom, els habitants del territori i a en Josep i els seus companys. Malgrat que sigui colpidora i emotiva, i hagi esdevingut una part fonamental per a l'elaboració de la part pràctica, ha estat més fascinant per mi il·lustrar la història. Perquè he fet d'una història general, perquè no només en Josep la va patir, molta gent més, una història molt personal i propera a la meua família, que no qualsevol pot accedir-hi.

Aquest treball ha esdevingut una fita molt personal, que m'ha servit per a moltíssimes coses. M'he introduït per complet a la vida d'en Josep amb la intenció d'homenatjar-lo. Ell, com molta altra gent va intentar lluitar contra aquells que pretenien arrabassar-nos les llibertats; van lluitar pels seus drets i es van fer proclamar, cadascú amb el que podia, fent sindicats, agrupacions i actes reivindicatius. No es van rendir fins que ja no hi havia possibilitats, però mai sense perdre les esperances. Admirar-lo per la seva gran valentia, coratge i disciplina d'assumir un càrrec tan important com la presidència del Comitè Antifeixista de Tàvertet, sabent que podria tenir represàlies molt dures, com la pena de mort, a la qual va estar condemnat dues vegades. A més, amb aquest treball he intentat poder curar i resoldre les ferides dels seus fills, en especial la Dolors, la meua iaia, qui desconeix gairebé per complet la seva història. Només imagino la duresa d'haver de viure els seus

primers nou anys de vida sense el seu pare, acusat d'assassinar a dues persones amb càrrecs importants de Tàrragona (un metge i un capellà). Des de ben petita la iaia Dolors va posar-se a treballar a la masia, per ajudar a la mare, igual que tots els altres seus germans més grans. Ella només sabia que l'havien tancat, injustament, acusat de matar un capellà. Quan realment hi havia tota una història al darrere protagonitzada per les ideologies contràries i els càrrecs polítics ocupats. Tota la repressió que van rebre amb força en Josep i els seus companys, i la humiliació i patiment que devia suposar per la família, per tenir un membre acusat de traïció a la pàtria i al règim. També per la mare Dolors, l'esposa d'en Josep, qui es va veure obligada a fer-se càrrec de tota una masia i cinc fills ella sola, amb l'ajuda d'oncles i padrines. Va haver de rebre dues vegades la sentència a la pena de mort del seu marit, cosa que la va obligar a escriure una carta al jutge militar demanant-li clemència pels seus fills, que quedarien desemparats. Ella tampoc ho va tenir gens fàcil; malgrat tenir la sort de poder passar els seus últims anys de vida amb el seu estimat marit, a la Dolors li van diagnosticar la malaltia de l'Alzheimer. Se li va promulgar fins a cinc anys, fins a la seva mort. Curiosament, en Josep, va cuidar-la fins que els va deixar i només uns mesos més tard, ell també ens va deixar.

La Guerra Civil es va acabar, i, per sort, el règim franquista i tota la repressió també. Però els fets viscuts, les experiències, tota la violència viscuda i les dificultats de l'època sempre perduraran en les memòries de la gent, perquè malgrat el pas del temps, en alguns casos, les ferides continuen obertes. No s'ha fet justícia; s'ha anat deixant en segon pla i avui en dia encara es considera un tema tabú per les generacions més grans, perquè van acostumar a callar, a no expressar-se. Ha deixat una marca molt gran i molt dolorosa per moltes famílies, una de les quals la meua. I amb aquest treball s'ha intentat sanar aquesta història viscuda.

Malgrat tot això, avui en dia encara trobem persones que són fidels al règim i el seu dictador Francisco Franco. Fins i tot partits polítics que no han condemnat la dictadura. Una gran falta de respecte per a totes les famílies que van viure la repressió del règim. Així que amb aquest treball de recerca, també m'agradaria conscienciar a tothom de la dura realitat que moltes persones, sobretot a Catalunya, van haver de viure al llarg del s.XX i fer una lloança a totes les víctimes de la guerra i el règim.

6. Bibliografia

- Jaume Crosas Casadesús . Guerra i repressió al Collsacabra 1936 - 1943 (Pruit - Rupit - Taverdet). Grupo de Historia José Berruezo. Gramagraf SCCL.
- Jaume Crosas Casadesús. Memòria de la guerra, L'Esquirol (Osona) 1931 - 1940. Edicions El Mèdol.
- M. García Sebastián, C. Gatell Arimont, j. Palafox Gamir i M. Risques Crobella. Història. Vicens Vives. Gráficas INSTAR, S.A.
- Carlos Reyes i Rodrigo Elgueta. Els anys d'Allende. Tigre de Paper Edicions. Gráficas IRATXE.

7. Webgrafia

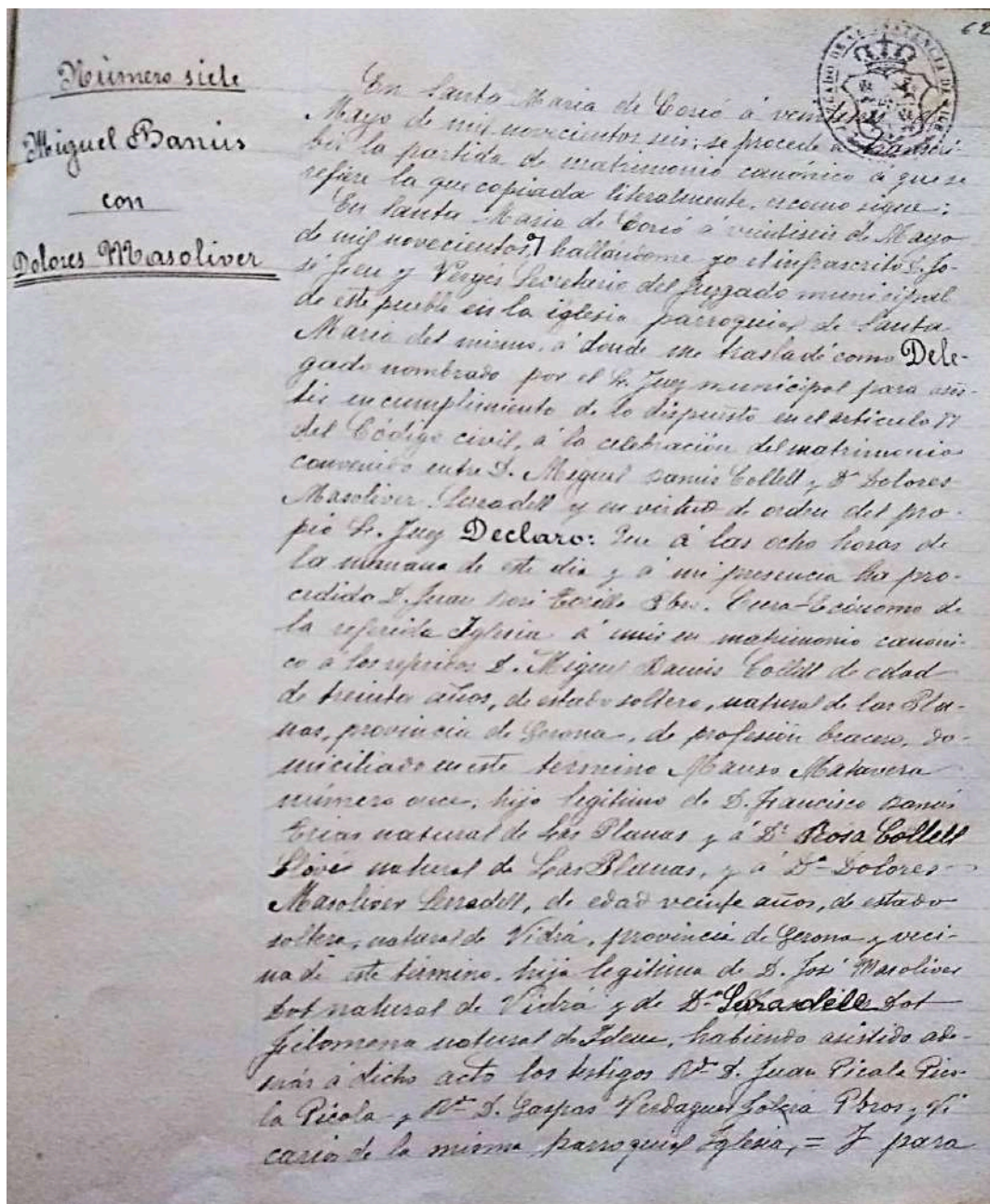
- Andreu Caralt i Maite Hernández. Terra Enllà [En línia] [Consultat: abril 2023] Disponible a Internet: <https://terraenlla.com/ca/qui-som/>
- Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre [En línia] Terra Enllà [Consultat: abril 2023] Disponible a Internet: <https://batallaebre.org/>
- Associació del Poble Vell de Corbera d'Ebre [En línia] Terra Enllà [Consultat: abril 2023] Disponible a Internet: <http://www.poblevell.cat/ca/indexca.php>
- Exposició Guerra Civil La Trinxera. Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre (museu) [En línia] Terra Enllà [Consultat: abril 2023] Disponible a Internet: <https://visitmuseum.gencat.cat/es/centre-d-interpretacio-115-dies>
- Ramon Mas Banús. Els Banús, història familiar 1692 - 2022. DOC. [En línia] [Consultat: Juny - Setembre 2023] <https://docs.google.com/document/d/1z7vfiWB0NI3qkyszvUBzr13IKLaHgcBA/edit#heading=h.gjdgxs>

- Arxiu del Govern Civil de Barcelona. AGCB. [En línia] [Consultat: Juliol - Agost 2023]
Disponible a Internet: <https://patrimonicultural.diba.cat/element/arxiu-govern-civil-de-barcelona>
- Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. AHCB. [En línia] [Consultat: Juliol - Agost 2023]
Disponible a Internet: <https://ajuntament.barcelona.cat/arxiunicipal/arxiuhistoric/ca>
- Arxiu Municipal de L'Esquirol. AME. [En línia] [Consultat: Juliol - Agost 2023]
Disponible a Internet: <https://www.lesquirol.cat/ca/serveis/arxiu-municipal>
- Arxiu Municipal de Tavertet. AMT. [En línia] [Consultat: Juliol - Agost 2023]
Disponible a Internet: <https://www.tavertet.cat/>
- Arxiu Nacional de Catalunya. ANC. [En línia] [Consultat: Juliol - Agost 2023]
Disponible a Internet: <https://anc.gencat.cat/ca/inici/index.html>
- Dafont. [En línia] [Consultat: 3 d'octubre 2023] Disponible a Internet: <https://www.dafont.com/es/theme.php?cat=102>
- Arxius Municipals Digitals [En línia] Diputació de Barcelona [Consultat: juny 2023]
Disponible a Internet: <https://www.diba.cat/amd/>
- Archivo General Militar de Ávila [En línia] Patrimonio Cultural de Defensa [Consultat: juny 2023]
Disponible a Internet: <https://patrimoniocultural.defensa.gob.es/es/centros/archivo-general-avila/portada>
- Archivo General Militar de Ávila [En línia] Ejército [Consultat: juny 2023] Disponible a Internet:
<https://ejercito.defensa.gob.es/unidades/Madrid/ihycm/Archivos/archivos-generales/agm-avila-index.html>

8. ANNEXOS

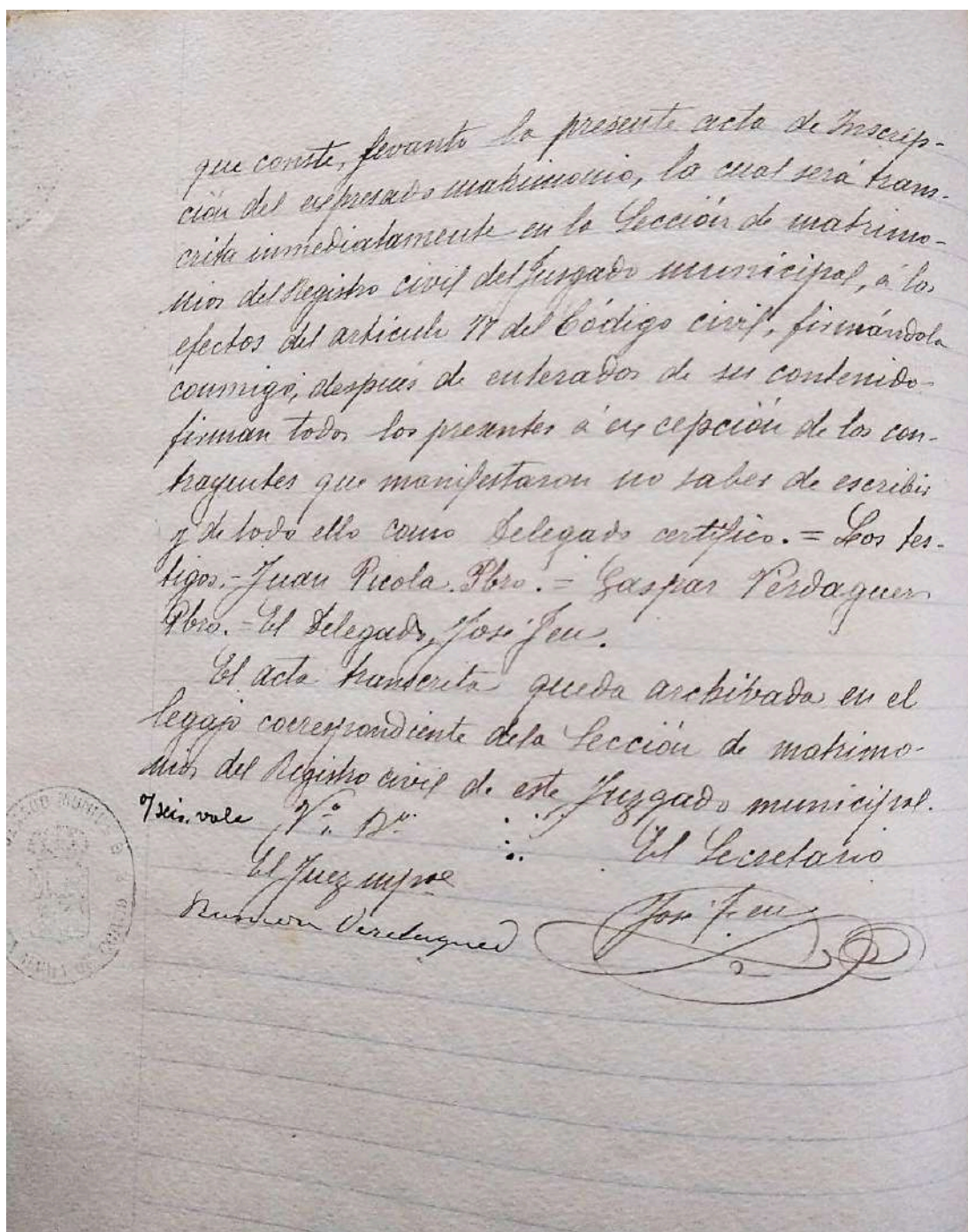
8.1. ANNEX 1: Documents i fotografies

En aquest punt es pot veure tota la documentació, dades i fotografies que durant aquest treball s'ha cercat i desenvolupat, així com totes les citacions que s'ha fet al llarg del document per tal de poder entendre millor la informació explicada.

Acta de casament de Miquel Banús Collell amb Dolors Masoliver Serradell (primer i segon full).

El dia 26 de maig de 1906, a les vuit del matí, es van casar a l'església parroquial de L'Esquirol, Miquel Banús Collell de trenta anys, domiciliat a la Matavera, amb Dolors Masoliver Serradell, de vint anys, resident a La Serra de Corcó.

Fol. _____

DISTRITO

REGISTRO CIVIL DE

Número 2

Nombre y Apellidos
Dolors Masoliver Serradell

En ⁽¹⁾ Tavertet a las nueve minutos del día diez y seis de Mayo de mil novecientos cuarenta y cinco ante D. Jose Subirana Juez municipal

y D. Miguel Serra Vila se procede a inscribir la defunción de Secretario D. Dolors Masoliver Serradell de 59 años natural de ⁽²⁾ Vic y de D. Vilomena Serradell domiciliado en casa de campo de la Serra número _____ piso _____ de profesión labrador y de estado ⁽³⁾ casado falleció en ⁽⁴⁾ su domicilio el día _____ de ayer a las diez y seis minutos a consecuencia de ⁽⁵⁾ causas (c.f.) hemorragia interna según resultado de ⁽⁶⁾ certificado facultativo y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio de este pueblo

Esta inscripción se practica en virtud de ⁽⁷⁾ manifestación de Francisco Serra Capdellà, mayor de edad, casado, labrador y vecino de esta y vecino de dicho municipio consignándose además ⁽⁸⁾ que era casado con Miguel Banús Collell, de cuyo matrimonio son los hijos mayores de edad llamados Jose, Esteban, Juan, Luis, Manuel, Miguel, Salud, Rosa, Rosario, Ana y Vilomena, habiéndola presenciado como testigos D. Jose Subirana Martí y D. Juan Martí de esta, mayores de edad y vecinos

Leída esta acta, se sella con el del Juzgado y la firma el señor Juez, los testigos ⁽⁹⁾ y declarante

de que certifico ⁽¹⁰⁾ Jose Subirana Francisco Serra Juan Martí Miguel Serra

Defunció de Dolors Masoliver Serradell.

El día 15 de maig de 1945, a les quatre de la tarda, va morir a la Serra (Tavertet), Dolors Masoliver Serradell, a l'edat de cinquanta-nou anys. Esposa de Miquel Banús Collell.

FOLIO 84

Registro Civil de SANTA MARIA DE CORDÓ Distrito _____

Número 9

Nombre y Apellidos Miguel Banús y Collell

En la página _____ del tomo _____ del Registro Civil de Las Planas (Gersua), no se ha practicado nota de referencia al asiento de defunción _____ del inscrito Miguel Banús Collell, por lo tanto intento su nacimiento a nueva de abril _____ de mil novecientos sesenta _____

EL ENCARGADO, *Ramon Salazar*

EL SECRETARIO, *Ude*

En SANTA MARIA DE CORDÓ _____ provincia de BARCELONA _____ a las diez horas y quince minutos del día quince de marzo de mil novecientos sesenta _____, ante D. Ramon Salazar Baranera, Juez municipal de Sag _____, y D. Joaquin Udel Pallás, Secretario _____, se procede a inscribir la Defunción de D. MIGUEL BANÚS COLLELL, hijo de Francisco y de Rosa, nacido en Las Planas, provincia de Gersua _____ el día cuatro de marzo _____ de mil ochocientos noventa y cuatro _____, hij _____ de D. _____ y de Doña _____, domiciliado en STA. MARIA DE CORDÓ, manusc Collell, de S. Julián de Cabrera, num _____, piso _____, de profesión labrador _____ y de estado (1) viudo.

Nacimiento: inscrito al Tomo _____, folio _____, inscripción num _____ de la Sección 1ª del Registro Civil de _____

Falleció en (2) su estado domiciliario _____ el día catorce de marzo actual, a las dieciséis horas y minutos a consecuencia de enfermedad (Hemorragia interna/Cancer) según resulta de (4) _____ y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio de S. Julián de Cabrera de este término municipal.

Esta inscripción se practica en virtud de (3) Examen post mortem de Francisco Banús Masoliver, como hijo del finado, mayor de edad, casado, labrador, con domicilio en Calle Ulls, 6, de esta población.

consignándose además (6) Comprobación: Médico don Joaquin Montañés Ulls, calificado n.º 1207. Numero del parte: 241003.

habiéndola presenciado como testigos, D. _____ y D. _____ mayores de edad y vecinos de _____

Leída esta acta, se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos (7) _____

de que certifico: *Ramon Salazar* *Francisco Banús*

Defunció de Miquel Banús Collell.

El dia 14 de març de 1960 va morir, al Collell de Sant Julià de Cabrera (l'Esquirol), Miquel Banús Collell, vidu de Dolors Masoliver Serradell.

Folio 11

Acta de Nacimiento

En el pueblo de Sta. Marta de Corcó, provincia de Barcelona, a la once del día seis de Diciembre de mil novecientos siete; ante D. Ramón Verdagué, Jefe de Fuz municipal, y D. José Ben Vergés, Secretario, compareció D. Miguel Banús Collell natural de Las Planas provincia de Gerona de edad treinta y tres años, de estado casado su ejercicio braccio domiciliado en el Manso Matavera, n.º 11 de este término

con objeto de que se inscriba en el Registro civil un niño; y al efecto, como padre de l mismo; declaró: Que dicho niño nació en la casa del declarante el día de hoy a la 5 cinco de la madrugada

Que es hijo legítimo del declarante y de D.ª Dolores Masoliver Serradell, natural de Vidrà, provincia de Gerona, de veintidos años de edad, casada y domiciliada en el de su marido

Que es nieto, por línea paterna, de Francisco Banús Ferras natural de Las Planas, provincia de Gerona y de D.ª Rosa Collell Gori natural de Folem, provincia de idem

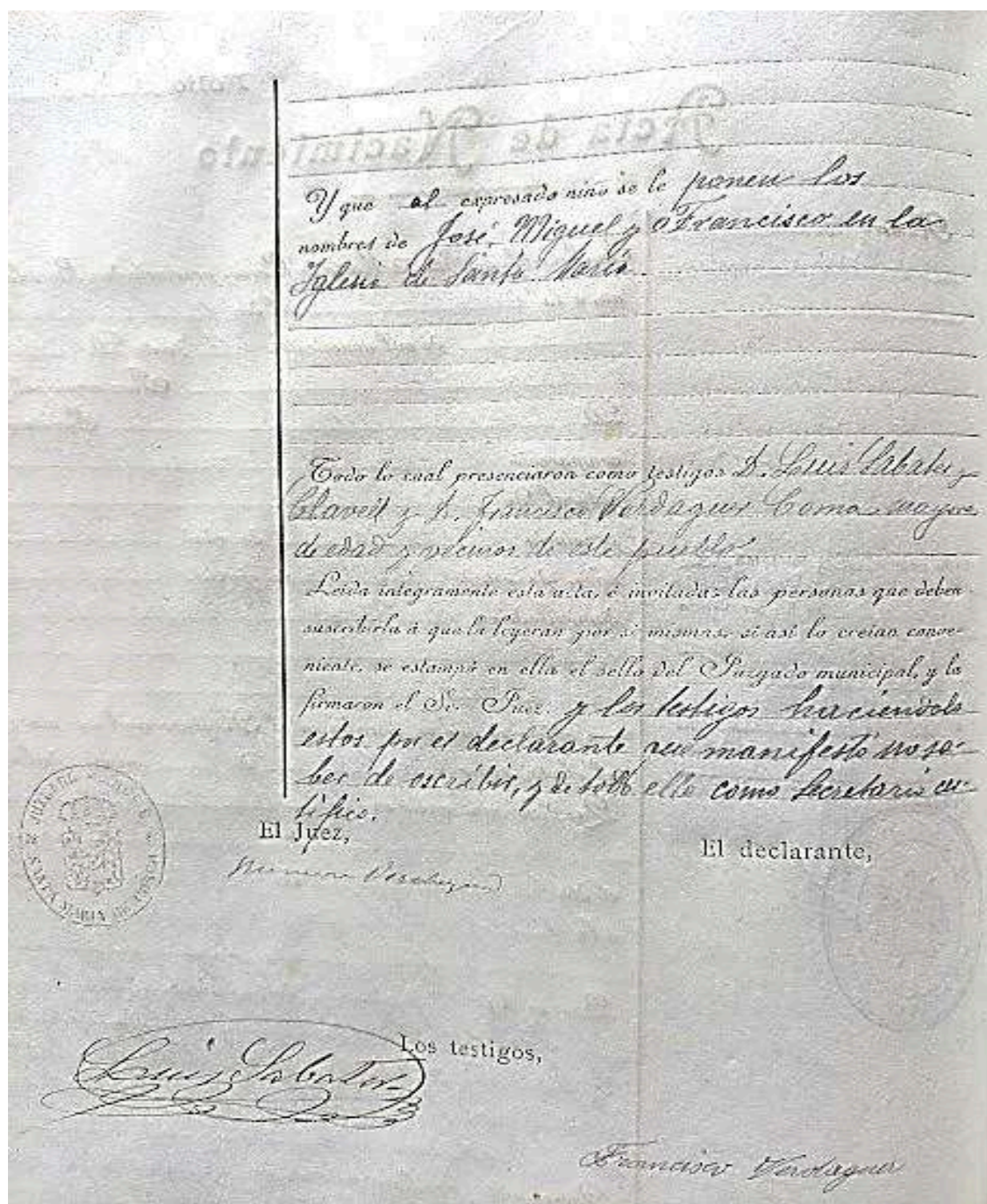
y, por la línea materna de José Masoliver Dot natural de Pídem, provincia de Gerona y de Guimera Serradell Dot natural de Rupit

Handwritten notes on the left margin:
Nº 60
Jose Banús Masoliver
Librado Testimonio
hoy 27 de junio 1922
En la página 209 del tomo 17 del Registro Civil de Calldetenes se ha practicado la inscripción de defunción de Jose Banús Masoliver a 15 de Julio de mil novecientos veintidos.

Naixement de Josep Banús Masoliver, segon fil de Miquel Banús Collell i Dolors Masoliver Serradell (primer i segon full).

El dia 6 de desembre de 1907, a les cinc de la matinada, va néixer a la Matavera (L'Esquirol), Josep Banús Masoliver, fill de Miquel Banús Collell i de Dolors Masoliver Serradell. Va morir a l'Aragall de Calldetenes, el dia 26 de juny de 1996.

Fol. 1

a las 9 de la mañana

En el pueblo de Tavertet

Número Dos

ANTE D. Ramón Figuerola, Juez municipal y D. Francisco Vilas, Secretario, COMPARECEN a fin de contraer matrimonio:

1. — D. (1) José Banús Masoliver, natural de (2) Santa Maria de Porto, cuyo nacimiento se inscribió en el Registro civil de dicho pueblo, en (3) seis de Septiembre de 1907, de veintinueve años de edad, de estado soltero, de profesión (u oficio) braserero, domiciliado en (4) este de Tavertet, hijo de D. Miguel Banús y Gallé, natural de (5) Las Planas, de profesión (u oficio) braserero, y domiciliado en (6) este casa del Manco La Serra, y D.ª Dolores Masoliver Serradell, natural de (7) Vides, Gerona, de profesión (u oficio) (8) (9) (10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) (19) (20) (21) (22) (23) (24) (25) (26) (27) (28) (29) (30) (31) (32) (33) (34) (35) (36) (37) (38) (39) (40) (41) (42) (43) (44) (45) (46) (47) (48) (49) (50) (51) (52) (53) (54) (55) (56) (57) (58) (59) (60) (61) (62) (63) (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100) (101) (102) (103) (104) (105) (106) (107) (108) (109) (110) (111) (112) (113) (114) (115) (116) (117) (118) (119) (120) (121) (122) (123) (124) (125) (126) (127) (128) (129) (130) (131) (132) (133) (134) (135) (136) (137) (138) (139) (140) (141) (142) (143) (144) (145) (146) (147) (148) (149) (150) (151) (152) (153) (154) (155) (156) (157) (158) (159) (160) (161) (162) (163) (164) (165) (166) (167) (168) (169) (170) (171) (172) (173) (174) (175) (176) (177) (178) (179) (180) (181) (182) (183) (184) (185) (186) (187) (188) (189) (190) (191) (192) (193) (194) (195) (196) (197) (198) (199) (200) (201) (202) (203) (204) (205) (206) (207) (208) (209) (210) (211) (212) (213) (214) (215) (216) (217) (218) (219) (220) (221) (222) (223) (224) (225) (226) (227) (228) (229) (230) (231) (232) (233) (234) (235) (236) (237) (238) (239) (240) (241) (242) (243) (244) (245) (246) (247) (248) (249) (250) (251) (252) (253) (254) (255) (256) (257) (258) (259) (260) (261) (262) (263) (264) (265) (266) (267) (268) (269) (270) (271) (272) (273) (274) (275) (276) (277) (278) (279) (280) (281) (282) (283) (284) (285) (286) (287) (288) (289) (290) (291) (292) (293) (294) (295) (296) (297) (298) (299) (300) (301) (302) (303) (304) (305) (306) (307) (308) (309) (310) (311) (312) (313) (314) (315) (316) (317) (318) (319) (320) (321) (322) (323) (324) (325) (326) (327) (328) (329) (330) (331) (332) (333) (334) (335) (336) (337) (338) (339) (340) (341) (342) (343) (344) (345) (346) (347) (348) (349) (350) (351) (352) (353) (354) (355) (356) (357) (358) (359) (360) (361) (362) (363) (364) (365) (366) (367) (368) (369) (370) (371) (372) (373) (374) (375) (376) (377) (378) (379) (380) (381) (382) (383) (384) (385) (386) (387) (388) (389) (390) (391) (392) (393) (394) (395) (396) (397) (398) (399) (400) (401) (402) (403) (404) (405) (406) (407) (408) (409) (410) (411) (412) (413) (414) (415) (416) (417) (418) (419) (420) (421) (422) (423) (424) (425) (426) (427) (428) (429) (430) (431) (432) (433) (434) (435) (436) (437) (438) (439) (440) (441) (442) (443) (444) (445) (446) (447) (448) (449) (450) (451) (452) (453) (454) (455) (456) (457) (458) (459) (460) (461) (462) (463) (464) (465) (466) (467) (468) (469) (470) (471) (472) (473) (474) (475) (476) (477) (478) (479) (480) (481) (482) (483) (484) (485) (486) (487) (488) (489) (490) (491) (492) (493) (494) (495) (496) (497) (498) (499) (500) (501) (502) (503) (504) (505) (506) (507) (508) (509) (510) (511) (512) (513) (514) (515) (516) (517) (518) (519) (520) (521) (522) (523) (524) (525) (526) (527) (528) (529) (530) (531) (532) (533) (534) (535) (536) (537) (538) (539) (540) (541) (542) (543) (544) (545) (546) (547) (548) (549) (550) (551) (552) (553) (554) (555) (556) (557) (558) (559) (560) (561) (562) (563) (564) (565) (566) (567) (568) (569) (570) (571) (572) (573) (574) (575) (576) (577) (578) (579) (580) (581) (582) (583) (584) (585) (586) (587) (588) (589) (590) (591) (592) (593) (594) (595) (596) (597) (598) (599) (600) (601) (602) (603) (604) (605) (606) (607) (608) (609) (610) (611) (612) (613) (614) (615) (616) (617) (618) (619) (620) (621) (622) (623) (624) (625) (626) (627) (628) (629) (630) (631) (632) (633) (634) (635) (636) (637) (638) (639) (640) (641) (642) (643) (644) (645) (646) (647) (648) (649) (650) (651) (652) (653) (654) (655) (656) (657) (658) (659) (660) (661) (662) (663) (664) (665) (666) (667) (668) (669) (670) (671) (672) (673) (674) (675) (676) (677) (678) (679) (680) (681) (682) (683) (684) (685) (686) (687) (688) (689) (690) (691) (692) (693) (694) (695) (696) (697) (698) (699) (700) (701) (702) (703) (704) (705) (706) (707) (708) (709) (710) (711) (712) (713) (714) (715) (716) (717) (718) (719) (720) (721) (722) (723) (724) (725) (726) (727) (728) (729) (730) (731) (732) (733) (734) (735) (736) (737) (738) (739) (740) (741) (742) (743) (744) (745) (746) (747) (748) (749) (750) (751) (752) (753) (754) (755) (756) (757) (758) (759) (760) (761) (762) (763) (764) (765) (766) (767) (768) (769) (770) (771) (772) (773) (774) (775) (776) (777) (778) (779) (780) (781) (782) (783) (784) (785) (786) (787) (788) (789) (790) (791) (792) (793) (794) (795) (796) (797) (798) (799) (800) (801) (802) (803) (804) (805) (806) (807) (808) (809) (810) (811) (812) (813) (814) (815) (816) (817) (818) (819) (820) (821) (822) (823) (824) (825) (826) (827) (828) (829) (830) (831) (832) (833) (834) (835) (836) (837) (838) (839) (840) (841) (842) (843) (844) (845) (846) (847) (848) (849) (850) (851) (852) (853) (854) (855) (856) (857) (858) (859) (860) (861) (862) (863) (864) (865) (866) (867) (868) (869) (870) (871) (872) (873) (874) (875) (876) (877) (878) (879) (880) (881) (882) (883) (884) (885) (886) (887) (888) (889) (890) (891) (892) (893) (894) (895) (896) (897) (898) (899) (900) (901) (902) (903) (904) (905) (906) (907) (908) (909) (910) (911) (912) (913) (914) (915) (916) (917) (918) (919) (920) (921) (922) (923) (924) (925) (926) (927) (928) (929) (930) (931) (932) (933) (934) (935) (936) (937) (938) (939) (940) (941) (942) (943) (944) (945) (946) (947) (948) (949) (950) (951) (952) (953) (954) (955) (956) (957) (958) (959) (960) (961) (962) (963) (964) (965) (966) (967) (968) (969) (970) (971) (972) (973) (974) (975) (976) (977) (978) (979) (980) (981) (982) (983) (984) (985) (986) (987) (988) (989) (990) (991) (992) (993) (994) (995) (996) (997) (998) (999) (1000)

Habiéndose (1) publicadas las correspondientes edictos

y formado el oportuno expediente, donde constan todas las diligencias pre-

Acta de casament de Josep Banús Masoliver amb Dolors Roura Casas (primer i segon full).

Celebrat a Tavertet, el dia 3 de novembre de 1932, a les nou del matí. Van viure a La Serra (Tavertet).

liminaries y los documentos que la Ley exige; Resultando ⁽⁷⁾ *no haberse presentado ninguna denuncia de impedimento*. El Sr. Juez municipal acordó proceder a la celebración del referido matrimonio.

Al efecto, el Secretario leyó el artículo 56 del Código civil ⁽⁸⁾.

Acto continuo el Sr. Juez municipal preguntó a cada uno de los contrayentes si persistía en la resolución de celebrar el matrimonio y si, efectivamente, lo celebraba, respondiendo ambos afirmativamente. El Sr. Juez declaró en este punto terminado el acto de la celebración del matrimonio y mandó que se procediese a extender la correspondiente acta en el Registro civil de este Juzgado.

Todo lo cual se verificó y declaró ante los testigos designados por los contrayentes: D. *José Sadurni Verdaguer*, natural de *Baurest*, mayor de edad, de estado *casado*, de profesión (u oficio) *propietario* domiciliado en *esta calle de San Juan nº 3*; y D. *Ramon Puigivila Font*, natural de *Baurest*, mayor de edad, de estado *casado* de profesión (u oficio) *trabajero*, domiciliado en *esta plaza nº 14*, a quienes conoce el Juez municipal.

Extendida acto continuo la presente acta, se leyó íntegramente a las personas que deben suscribirla y se las invitó, además, a que la leyeran por sí mismas si lo deseaban ⁽⁹⁾ *sin que ninguno de ellos lo hiciera*, estampándose en ella el sello del Juzgado municipal, firmándola el Sr. Juez, los cónyuges y los testigos.

y de todo ello, certifico.

(Sello del Juzgado)

Los cónyuges,
José Banús
Isidoro Roua

Los testigos,
José Sadurni
Ramon Puigivila

El Secretario,
Juan Vilar

Acta de Nacimiento

Número 12
Esteve Banús Masoliver

Falleció el día 15
Enero de 1933, en
pueblo de Pon. pr.
mu. de Llerida en
con. de guerra inscrip.
por orden del M. D. G.
y de 1.ª Instancia de este
Estado de Vich, es foli-
to 23, N.º 8, de
Sección de defuncio-
de este Registro Civil

En el pueblo de S.ª Marta de Corcó, provincia de Barcelo-
na, a las dos de la tarde del día diez y nueve de
Febrero de mil novecientos naue; ante D. Ramón
Verdaguer h.º Juez municipal, y
D. Joan Pau Vergés Secretario,
 compareció D. Esteve Banús Collell
 natural de Las Planas
 provincia de Gerona de edad veintidós
años, de estado soltero su ejercicio bracero
 domiciliado en el Maso Matavera n.º 11

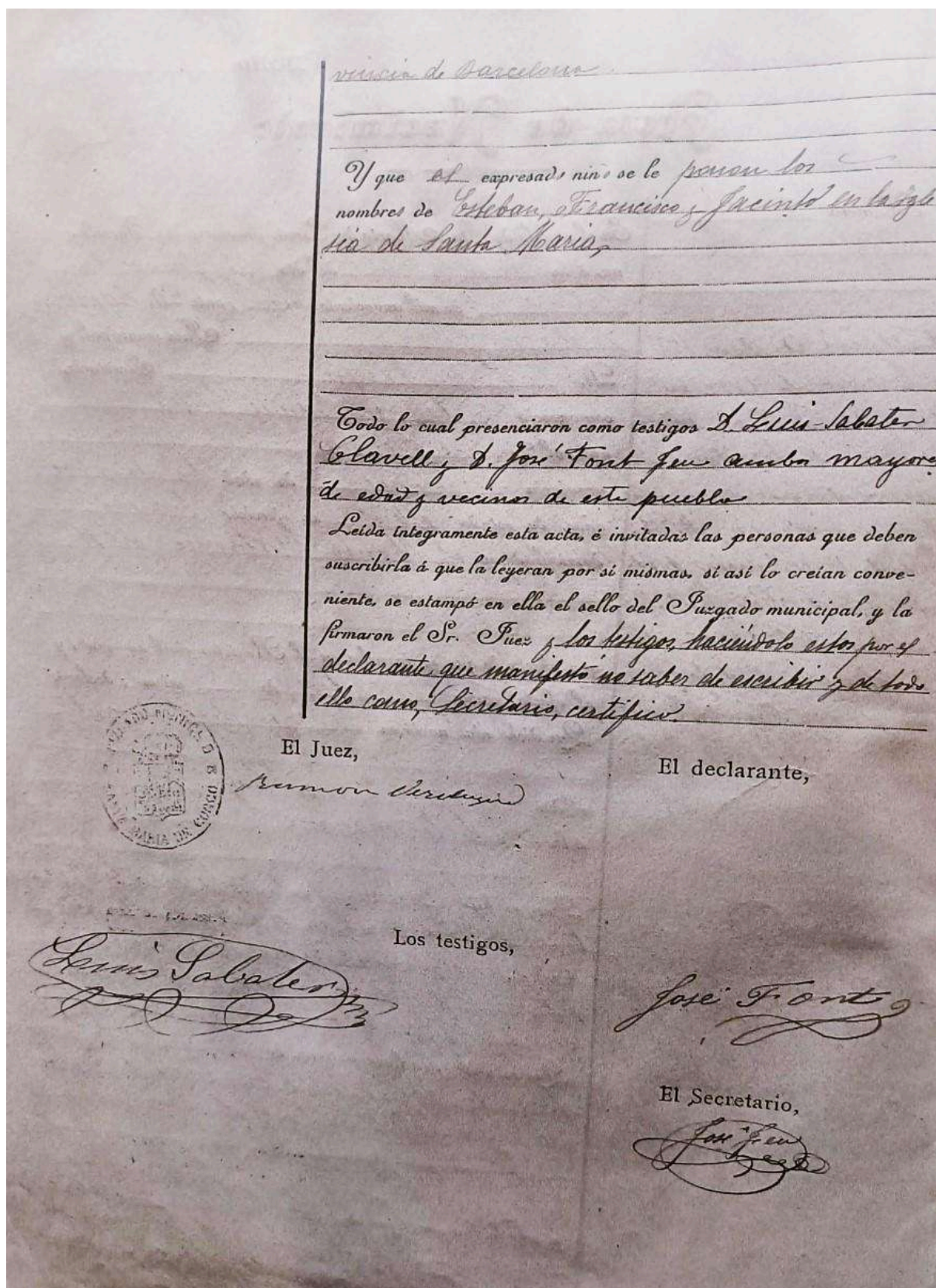
con objeto de que se inscriba en el Registro civil un nino; y
 al efecto, como padre h.º del mismo; declaró:
 Que dicho nino nació en la casa del declarante
 el día 19 de Nov
 a las seis de la mañana

Que es hijo legítimo de D. Miquel Banús Collell na-
tural de Las Planas, Gerona, de veintidós años
de edad, casado, y domiciliado en el Maso Matavera, y
de D.ª Dolores Masoliver Serradell, natural de Vich,
Gerona, de veintidós años de edad, casada, y domiciliada en el
de la manana
 Que es nieto, por línea paterna, de Francisco Banús na-
tural de Las Planas, provincia de Gerona
 y de Rosa Collell natural de id.º

y por la línea materna de José Masoliver natural
de Vich, provincia de Gerona, y de
Filomena Guadell natural de Vich, Gerona

Naixement d'Esteve Banús Masoliver, tercer fill de Miquel Banús i de Dolores Masoliver (primer i segon full).

El dia 19 de febrer de 1909, a les sis del matí, va néixer a la Matavera (l'Esquirol), Esteve Banús Masoliver, fill de Miquel Banús Collell i de Dolores Masoliver Serradell.

Folio 26

REGISTRO CIVIL DE SANTA MARIA DE CORCO DISTRITO

Número 8

NOMBRE Y APELLIDOS
Esteve Banús Masoliver

En Santa Maria de Corco
provincia de Barcelona, a las once y quince minutos del día quince de Abril de mil novecientos cuarenta y seis, ante D. José M.º Folch i Serra, Juez municipal, y D. José Ferrer Verge, Secretario

se procede a inscribir la defunción de D. Esteve Banús Masoliver nacido en Santa Maria de Corco provincia de Barcelona el día diecinueve de Marzo de mil novecientos nueve, hijo de D. Miguel Banús Collet y de Doña Dolores Masoliver Ferradell, domiciliado en la calle de Nisero núm. 7, piso —, de profesión labrador y de estado casado con D.ª Mercedes Puigvila Font, de cuyo matrimonio dejó un hijo llamado Miguel Banús Puigvila

falleció en el Pueblo de Pons, Lérida el día quince de Enero de 1939 a las — y — minutos, a consecuencia de heridas recibidas en acción de guerra cuando prestaba servicios al Ejército Rojo, como forzoso según resulta del expediente instruido y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio de —

Esta inscripción se practica en virtud de auto del M.º J.º de 1.ª Instancia de este partido de Lérida de fecha 23 de Marzo de 1946

consignándose además que se ignora si ha otorgado testamento habiéndola presenciado como testigos, D. Enrique Bertran Vidal y D. Sever Ferra Sabater mayores de edad y vecinos de este pueblo

Leída esta acta, se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos los firmes por el Secretario de que certifico.

*Visitado 30 junio 1946
Folch i Serra*

Defunció d'Esteve Banús Masoliver.

Va morir el dia 15 de gener de 1939 al poble de Pons (Lleida), a conseqüència de les ferides rebudes en acció de guerra "cuando prestaba servicios al Ejército Rojo en calidad de forzoso", segons l'expedient instruït. La inscripció és feta el dia 15 d'abril de 1946.

JUZGADO DE 1.ª INSTANCIA
Y DE INSTRUCCIÓN
VICH
—
REFERENCIA

Se inscriba en ese Registro Civil, la defunción de D. Esteban Banús Masoliver, nacido en ese pueblo el día 19 de febrero de 1909, hijo de Miguel y Dolores, casado con D.ª Mercedes Puigvila - Font, de cuyo matrimonio - dejó un hijo llamado Miguel de profesión era labrador y vecino de ese pueblo, el - cual falleció el día quince de enero de 1939, en el pueblo de Pons, a consecuencia de heridas recibidas en acción de guerra, cuando prestaba servicio al Ejército - rojo en calidad de forzoso.

Inscrita que sea dicha defunción comuníquese a este Juzgado el tomo y folio en que se lleve a efecto.

Deseo merecer de V. — y espero que en obsequio a la administración de justicia, se sirva disponer a la mayor brevedad posible, lo indicado al margen, para que obre sus efectos en el expediente para la inscripción en el Registro Civil de Santa Maria de Corcó de la defunción de D. Esteban Banús Masoliver, tramitado con arreglo al Decreto de 8 Noviembre de 1930 y Orden de 10 del mismo mes.

Dios guarde a V. — muchos años.

Vich, 28 Marzo de 1946.

[Firma]

Sr. Juez de Paz de Santa Maria de Corcó.

Ordre d'inscripció del Jutjat de Vic a l'Ajuntament de L'Esquirol, de la defunció d'Esteve Banús Masoliver al Registre Civil de L'Esquirol. El document fou signat a Vic, el dia 28 de març de 1946. La inscripció es va fer el dia 15 d'abril de 1946. No se sap on és enterrat.

[Accés al contingut](#)
[Accés al menú de la secció](#)
Detall de la consulta al banc de dades de persones mortes i desaparegudes

[Tornar a la llista de resultats](#) | [Versió per imprimir](#)

Esteve Banús Masoliver

Dades personals	
Renom o motiu: -	Estat civil: Casat/ada
Data de naixement: 19/02/1909	Nom del pare: Miquel
Sexe: Home	Nom de la mare: Dolors
Condició: Militar	
Lloc de naixement	Últim veïnatge
Municipi: Santa Maria de Corcó	Municipi: Santa Maria de Corcó
Comarca / illa / parròquia: Osona	Comarca / illa / parròquia: Osona
Província: Barcelona	Província: Barcelona
Estat: -	Estat: -
Nucli / entitat menor: Santa Maria de Corcó	Nucli / entitat menor: Santa Maria de Corcó
Comunitat / regió: Catalunya	Comunitat / regió: Catalunya

Dades de la mort o desaparició

Circumstància: Mort a

Data: 15/01/1939

Àmbit: Acció de guerra

Front: Front de Catalunya

Nucli: Ponts

Municipi: Ponts

Comunitat / regió: Catalunya

Estat: -

Data d'actualització d'aquest registre: 08/03/2018

Font: Banc de dades del cost humà de la Guerra Civil a Catalunya. Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Departament d'Afers i Relacions Institucionals i Exteriors i Transparència.

Detall de la consulta del banc de dades, de persones mortes i desaparegudes, durant la guerra civil a Catalunya.

Folio 23

Números 26

Juan Banús Masoliver

Acta de Nacimiento

En el pueblo de Santa Maria d'Enveja
provincia de Barcelona a la 1 de
del día veintiseis de Abril
de mil novecientos diez; ante D. Verdaguer Jm
Juez municipal,
y D. José M. Vique Secretario,
compareció D. Miquel Banús Colléll
natural de Las Planas
provincia de Gerona de edad veinticinco
años, de estado casado en ejercicio bracero
domiciliado en el maso Matavera nº 11

con objeto de que se inscriba en el Registro civil un
niño; y al efecto, como padre del mismo, declaró:
Que dicho niño nació en la casa del declarante
el día 27 de may
a las once

Que es hijo legítimo del declarante y de
Dª Dolors Masoliver Serradell natural de
Vidreres de veinticuatro años de edad casada
y domiciliada en el de su marido

Que es nieto por línea paterna, de Francisco Banús
Borja natural Las Planas provincia de Gerona
y de Rosa Colléll Stora natural de idem

Naixement de Joan Banús Masoliver, quart fill de Miquel Banús i Dolors Masoliver (primer i segon full).

El dia 27 d'abril de 1910, a les nou del matí, va néixer a la Matavera (l'Esquirol), Joan Banús Masoliver, fill de Miquel Banús Colléll i de Dolors Masoliver Serradell.

y por linea materna de José Masoliver dot
lleva de Piedra provincia de Gerona y de
Felimon Serradell dot natural de S. Juan
de Taboga provincia de Nascelona

Y que el expresado niño se le ponen lo
nombre de Juan, Pedro y Luis
Glenn de la Maria

Todo lo cual presenciaron como testigos D. Juan
Chabrier Clavell y D. Jose Collet Collet
mayores de edad y vecinos de este pueblo

REGISTRO CIVIL DE Manresa DISTRITO

Número 3

NOMBRE Y APELLIDOS
Juan Banús Masoliver

En Manresa, a las diez y veinte minutos del día diez de enero de mil novecientos cuarenta y quatro, ante D. Juan Balleu, Juez municipal, y D. Francisco Berra, Secretario.

se procede a inscribir la defunción de D. Juan Banús, nacido en Manresa el día veintinueve de enero de mil novecientos y veinte, hijo de D. Miguel Banús y de Doña Salomé Masoliver, domiciliado en el pueblo de Manresa, núm. ..., piso ..., de profesión labrador y de estado (1) casado con Doña Francisca Berra, se supo matrimonio de una mujer llamada Francisca.

falleció en Manresa (2) el día diez de enero de mil novecientos y cuarenta y quatro, a las ... y ... minutos, a consecuencia de (3) heridas recibidas en combate según resulta de expediente instruido ante el Juzgado de Manresa y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio de

Esta inscripción se practica en virtud de (4) comunicación recibida del Juzgado de Manresa sin del parte de

consignándose además (5) que falleció prestando servicio al Ejército rojo en calidad de forzoso habiéndola presenciado como testigos, D. Francisco Berra y D. Juan Balleu Coma mayores de edad y vecinos de esta.

Leída esta acta, se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos (1) Juan Balleu y Francisco Berra de que certifico. Juan Balleu

Revisada el 21 de febrero 1946 y se sella

Defunció de Joan Banús Masoliver.

Va morir el dia 10 de gener de 1939, al terme municipal de Manresa, a conseqüència de les ferides rebudes en acció de guerra, segons l'expedient instruït al Jutjat d'Instrucció del Partit de Manresa. Al final diu textualment: "Consignándose además que falleció prestando servicio al Ejército Rojo en calidad de forzoso". El comunicat és del 27 de setembre de 1946. No se sap on és enterrat.

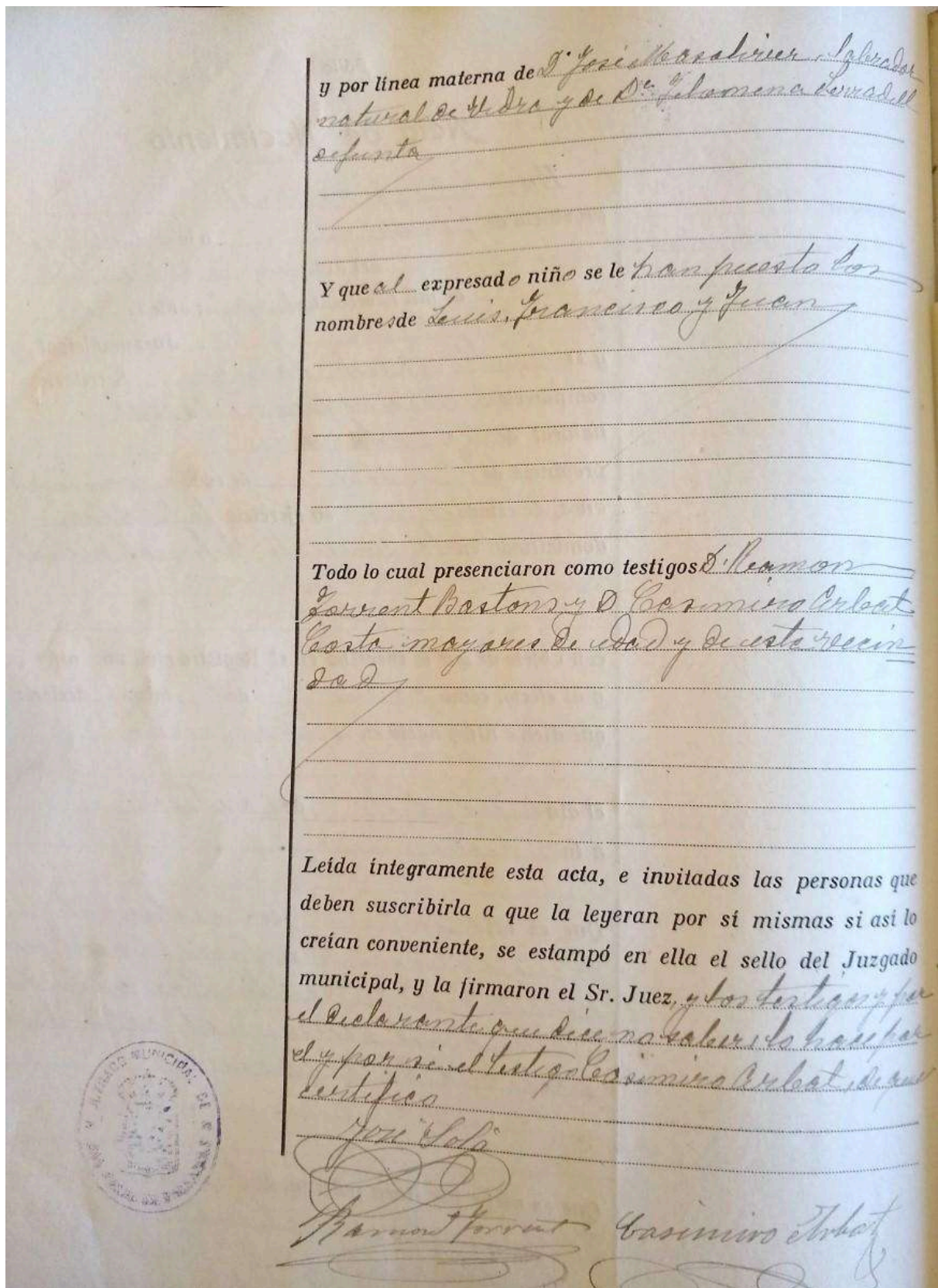
Acta de Nacimiento

Número 93
Banús i Masoliver
Lluís

En S. Feliu de Pallarols
provincia de Gerona a las cuatro y seis
del día veinte de Diciembre
de mil novecientos dieciocho; ante D. García
Salas Puig Juez municipal,
y D. Benito Bosch Sadurn Secretario,
compareció D. Miquel Banús Collell
natural de Las Planas
provincia de Gerona de edad cincuenta y dos
años, de estado casado su ejercicio laborador
domiciliado en la presente Urbanat de Riubrugent n.º 4
con objeto de que se inscriba en el Registro civil un niño;
y al efecto, como padre del mismo, declaró:
que dicho niño nació en su domicilio
el día dieciocho de actual
a las dieciocho y seis
Que es hijo legítimo de D. Dolores Masoliver
Serradell, de veinte y tres años de
edad, quedada, natural de Videa
y vecina de la presente.
Que es nieto por línea paterna, de D. Francisco Banús
Serra, natural de Las Planas vecino
de la presente y de D.ª Rosa Collell
natural de Las Planas y vecina

Naixement de Lluís Banús Masoliver, novè fill de Miquel Banús i Dolors Masoliver (primer i segon full).

El dia 17 de desembre de 1918, a les quatre de la tarda, va néixer al mas Riubrugent (Sant Feliu de Pallerols), Lluís Banús Masoliver, fill de Miquel Banús Collell i de Dolors Masoliver Serradell.

Folio 3

REGISTRO CIVIL DE TAVERNET DISTRITO TAVERNET

Número 2

NOMBRE Y APELLIDOS Lluís Banús Masoliver

En Tavernet provincia de Barcelona, a las diez y veinte minutos del día veinte de mayo de mil novecientos cuarenta y seis, ante D. José Subirana Juez municipal, y D. Manuel Secretario, se procede a inscribir la defunción de D. Lluís Banús Masoliver nacido en Tavernet de Pallars, provincia de Gerona el día diez y veinte de junio de mil novecientos veinte y seis, hijo de D. Manuel y de Doña Salvadora, domiciliado en casa de campes núm. 22, piso 1, de profesión labrador y de estado (1) soltero

falleció en el front de Balaguer ⁽²⁾ el día veintuno de mayo de 1938 a las veinte y veinte minutos, a consecuencia de heridas recibidas en acción de guerra según resulta de expediente instruido en el Juzgado y reconocimiento practicado, y su cadáver habrá de recibir sepultura en el Cementerio de esta

Esta inscripción se practica en virtud de (3) comunicación recibida del Jefe de la Inspección del partido

consignándose además (4) que con su fallecimiento se prescinden de su servicio en el Ejército y se declara su fallecimiento habiéndola presenciado como testigos, D. José Subirana Mosquera y D. Juan Mosquera Sanja mayores de edad y vecinos de esta

Leída esta acta, se sella con el del Juzgado y la firman el señor Juez, los testigos ⁽⁷⁾ de que certifico.

José Subirana Juan Mosquera Manuel

Defunció de Lluís Banús Masoliver.

El dia 21 de maig de 1938, va morir al front de Balaguer, a causa de les ferides rebudes en acció de guerra, Lluís Banús Masoliver. Quan va morir prestava serveis a l'Exèrcit "rojo en calidad de forzoso". Tenia dinou anys. Era de la Lleua del Biberó. No se sap on és enterrat.

Departament de la Presidència > Centre d'Història Contemporània de Catalunya

Inici > Projectes de recerca > El cost humà de la Guerra Civil a Catalunya > + Comparteix

Consulta al banc de dades

Consulta al banc de dades

Detall de la consulta al banc de dades de persones mortes i desaparegudes
[Tornar a la llista de resultats](#) | [Versió per imprimir](#)

Lluís Banús Masoliver

Dades personals
Renom o motiu: -
Data de naixement: 17/12/1908
Sexe: Home
Condicció: Militar
Estat civil:
Nom del pare: Miquel
Nom de la mare: Dolors
Lloc de naixement
Municipi: Sant Feliu de Pallerols
Comarca / illa / parròquia: Garrotxa
Província: Girona
Estat: -
Nucli / entitat menor: Sant Feliu de Pallerols
Comunitat / regió: Catalunya
Últim veïnatge
Municipi: Tavertet
Comarca / illa / parròquia: Osona
Província: Barcelona
Estat: -
Nucli / entitat menor: Tavertet
Comunitat / regió: Catalunya

Dades de la mort o desaparició
Circumstància: Mort/a
Data: 21/05/1938
Àmbit: Acció de guerra
Front: Front de Catalunya
Nucli: Balaguer
Municipi: Balaguer
Comunitat / regió: Catalunya
Estat: -

Data d'actualització d'aquest registre: 10/02/2009
Font: Banc de dades del cost humà de la Guerra Civil a Catalunya. Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Departament de la Presidència.
Si voleu més informació podeu adreçar-vos al Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Pl. de Pau Vila, 3 (Palau de Mar) - 08003 Barcelona, o emplenar i enviar el formulari de la [Bústia de contacte](#) Bústia de contacte

Consulta al banc de dades de Lluís Banús Masoliver.

La data de naixement és equivocada. Va néixer l'any 1918; així consta en la partida de naixement.

La Serra (Tavertet).

Miquel Banús Collell i la seva esposa Dolors Masoliver Serradell, l'any 1920, varen anar a viure a La Serra (Tavertet), procedents de Riubrogent (Sant Feliu de Pallerols). També vivia amb ells l'Esteve Banús Collell, l'oncle Estevet i l'avi Francisco Banús Trias. A la Serra hi varen néixer els quatre últims germans: Francisco (3-12-1921) Filomena (9-4-1924); Miquel (18-2-1926); l'últim, Pere, va néixer el dia 18-2-1929 i va morir el dia 26-2-1929. El dia 25 de desembre de 1925 hi va morir l'avi Francisco Banús Trias, a l'edat de setanta-vuit anys, vidu de Rosa Collell Llover. El dia 3 de novembre de 1932, Josep Banús Masoliver es va casar amb Dolors Roura Casas. Varen tenir 5 fills, tots nascuts a la Serra; Pere, Feliu, Roser, Albert i Dolors Banús Roura. El dia 12 de maig de 1944 hi va morir Dolors Masoliver Serradell, a l'edat de cinquanta-vuit anys, esposa de Miquel Banús Collell. L'any 1957, any més any menys, varen anar-se'n de la Serra (Tavertet), per anar a viure al Collell (Sant Julià de Cabrera).

Excmo. Gr. Capitan General de la 4^a (1)
Dando la esproja de
Jose Banus Masoliver que esta
condenado ha la ultima
prena, pido ha l. y Excelentisimo
General q me ponga a la corte
de V. E. pidiendo Clamencia
perdon y misericordia o
Excelentisimo a V. E.
pido si tendria compasion
de mi cinco hijos antes
que de mi misma que todos
son de corta edad que
seria de ellos pobrecitos
si les faltara su padre
que el pequeño aun no
lo conoce; Excelentisimo
General a V. E. pido otra
vez q me perdonara
Clamencia Clamencia y
Clamencia
humilde
Dolors Roura Casas

Carta de Dolors Roura Casas, esposa de Josep Banús Masoliver.

Demanant clemència per al seu espòs, Josep Banús Masoliver, que estava condemnat a mort.

CERTIFICADO DE LIBERACION DEFINITIVA

Don GREGORIO ALVAREZ GONZALEZ Director de la Prisión Central de San Miguel de los Reyes de Valencia, y Presidente de la Junta de Régimen y Administración de la misma.

T. P. A. - Mod. 141

FILIACION Y RESEÑA	
Nombre	<u>JOSE BANUS MASOLIVER</u>
Naturaleza	<u>Santa Ma. Coreo (Barcelona)</u>
Edad	<u>56 años</u>
Pelo	
Ojos	
Cara	
Color	
Complexión	
Estado Civil	<u>Casado</u>
Hijos	<u>cinco</u>
Domicilio que elige	<u>Tabertet-Barcelona. Casa de Campo.</u>

SEÑAS PARTICULARES
Ninguna.

Jose Banús
(Firma del liberado e impresión dactilar del pulgar derecho)

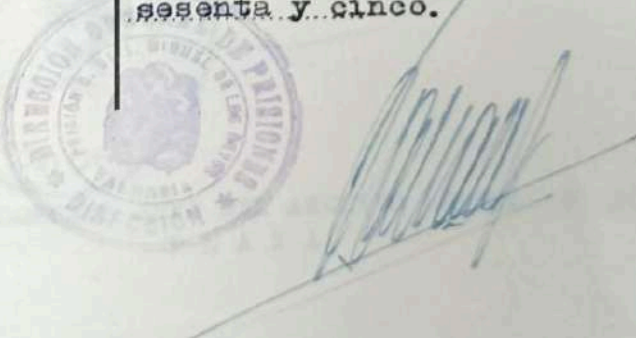
Pulgar derecho

CERTIFICO: Que en el día de 11-1-1965 previa aprobación del Tribunal sentenciador, se concede la libertad definitiva a JOSE BANUS MASOLIVER, en causa 3460.

de por haber extinguido su condena de 30 años, impuesta en causa reseñada.

cuya filiación se expresa al margen, fue puesto en libertad condicional el día veinte de Diciembre de mil novecientos cuarenta y siete y desde entonces a la fecha su comportamiento ha sido irreprochable, demostrando con ello que ha hecho buen uso de la gracia que se le concedió.

Y para que conste expido la presente en Valencia a trece de Febrero mil novecientos sesenta y cinco.

Llibertat definitiva de Josep Banús Masoliver.

El dia 4 de març de 1939, el van empresonar a Vic. El dia 9 d'abril de 1943, el condemnen a pena de mort. El dia 18 d'abril de 1943, la seva dona Dolors Roura escriu una carta demanant clemència. El dia 4 d'octubre de 1943, commuten la pena de mort per la de cadena perpètua. El dia 4 de febrer de 1945, entra a la presó central de San Miguel de los Reyes de València. El dia 23 de desembre de 1947, torna a casa seva amb llibertat condicional. El dia 11 de gener de 1965, li donen la llibertat definitiva.

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

Carles Mundó i Blanch

Conseller de Justícia

Faig constar:

La Llei 11/2017, de 4 de juliol, de reparació jurídica de les víctimes del franquisme, aprovada pel Parlament de Catalunya i publicada al DOGC núm. 7406, declara il·legals els tribunals de l'Auditoria de Guerra de l'Exèrcit d'Ocupació, posteriorment anomenada Auditoria de la IV Regió Militar, que van actuar a Catalunya entre l'abril de 1938 i el desembre de 1978. En conseqüència, la Llei 11/2017 declara la nul·litat de ple dret, originària o sobrevinguda, de totes les causes, sentències i resolucions que consten relacionades a l'Anunci publicat al DOGC núm. 7409, entre les quals hi consta el procediment contra

JOSEP BANÚS MASOLIVER

I perquè en quedi constància, així ho signo, a Barcelona, el dia 20 de juliol de 2017

El conseller de Justícia

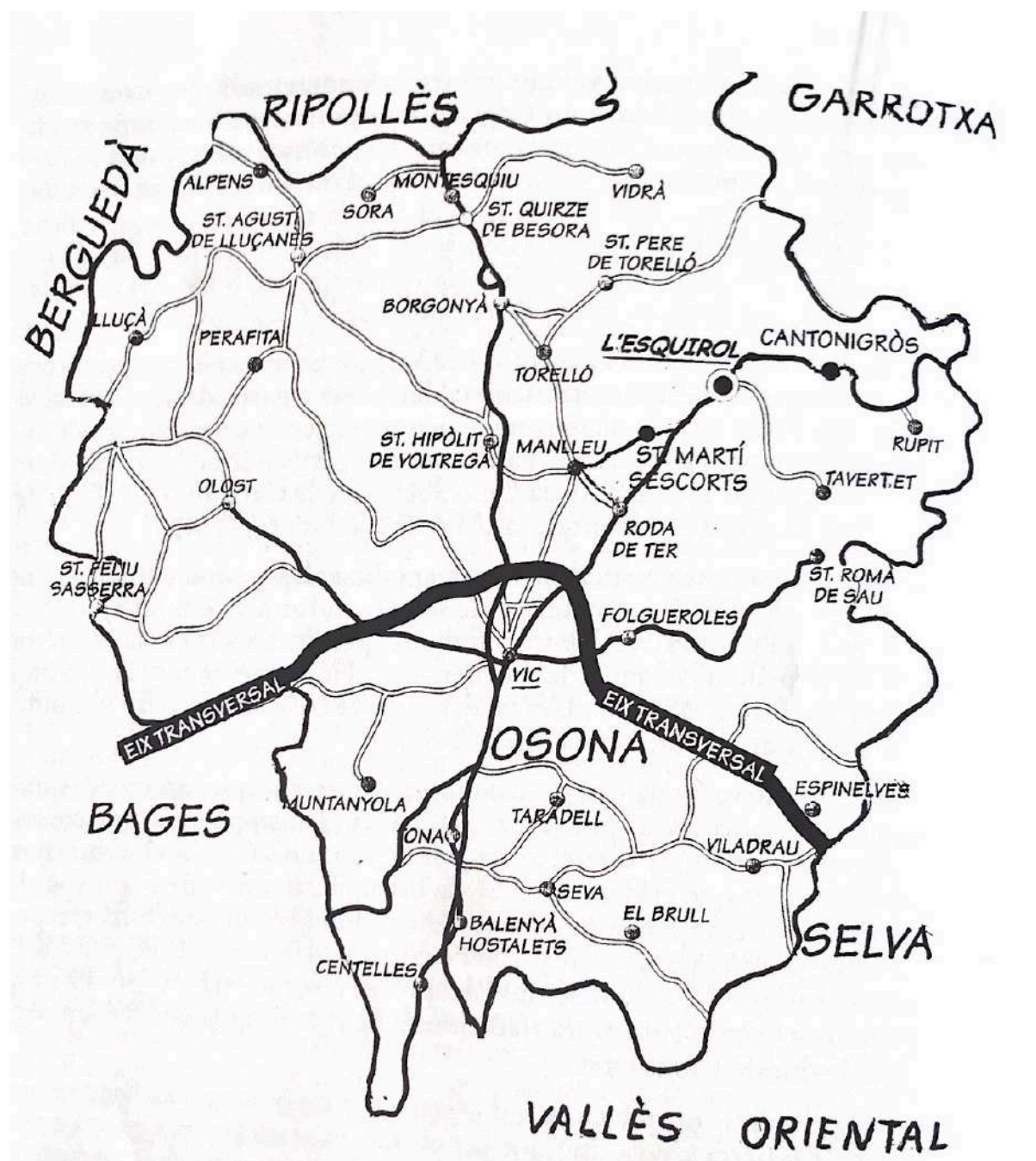

Reparació jurídica de les víctimes del franquisme.

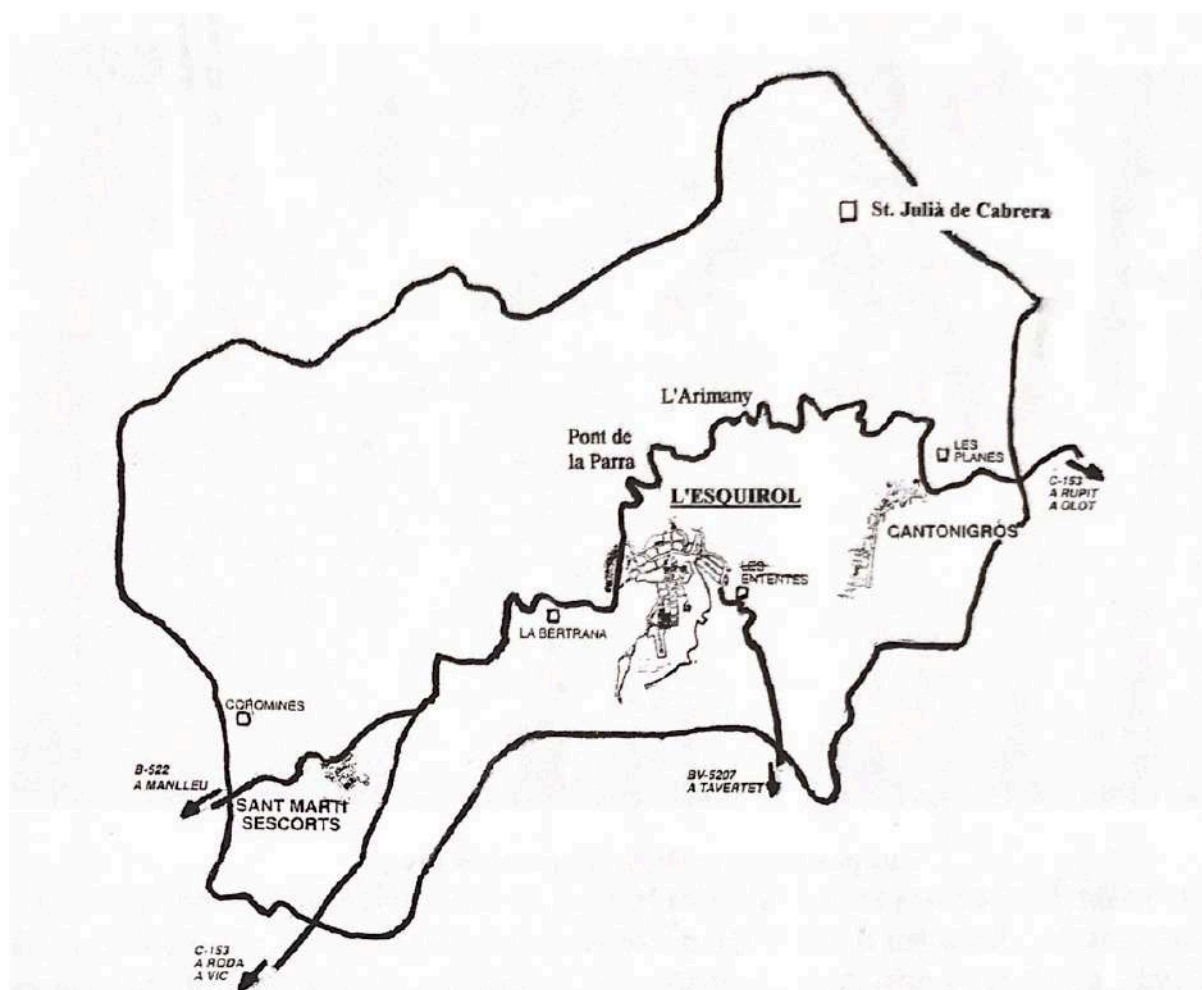

Josep Banús i Dolors Roura.

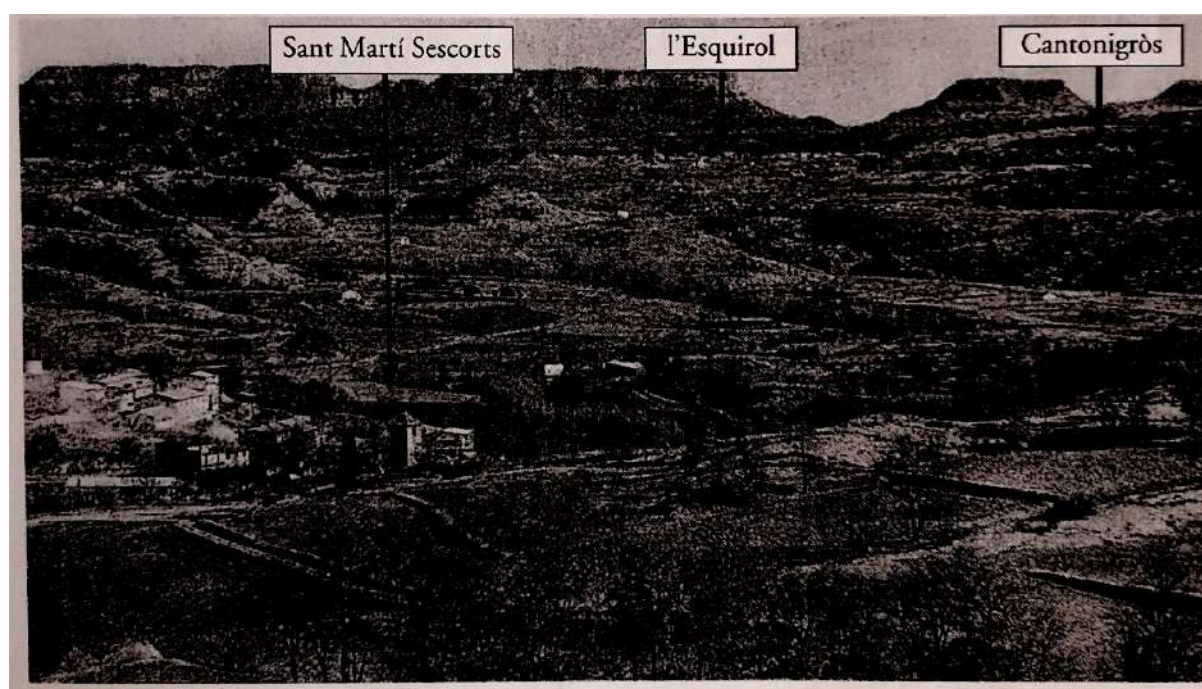
Fotografia de Josep Banús Masoliver i la seva esposa Dolors Roura Casas, el dia del casament de la seva filla Dolors Banús Roura, l'any 1963. Josep Banús tenia cinquanta-sis anys i la Dolors Roura cinquanta-dos anys.

Plànol de la comarca d'Osona.

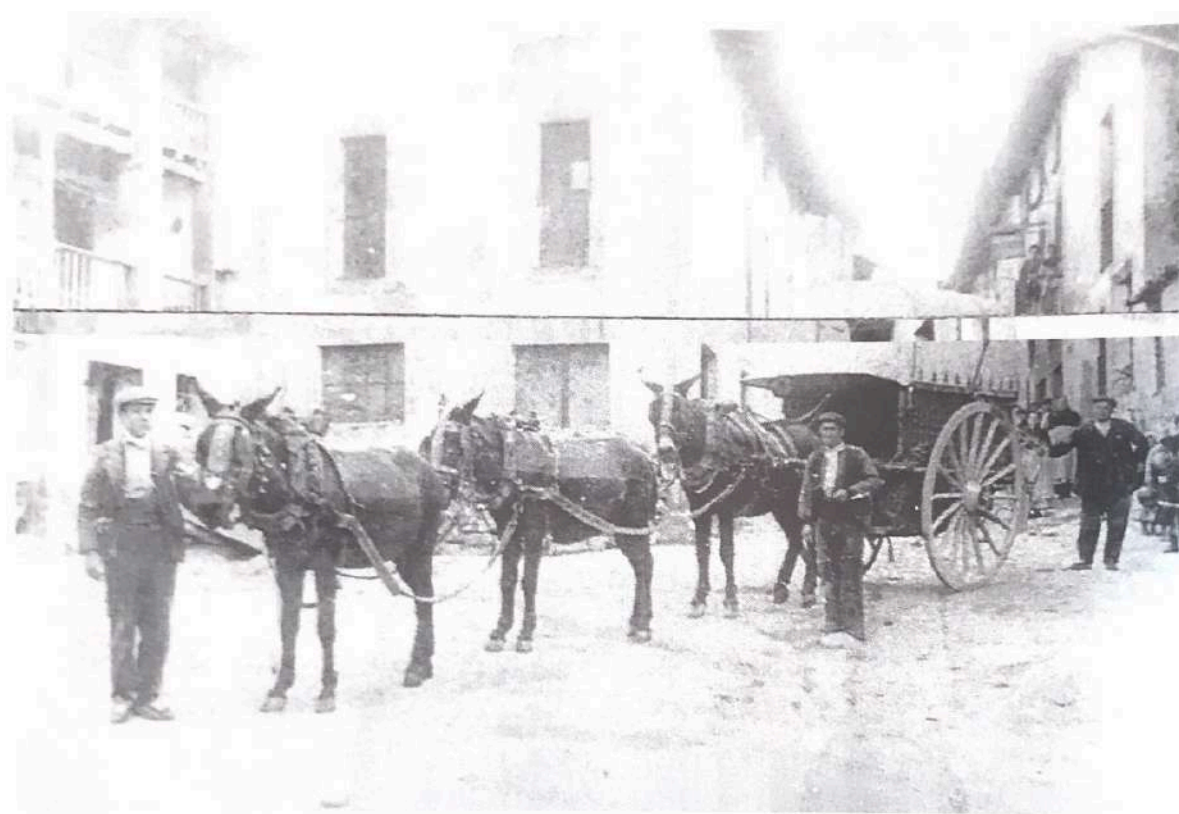
Plànol del terme municipal de L'Esquirol.

Panoràmica del terme municipal de L'Esquirol que mira a la Plana de Vic.

Vista general del poble de L'Esquirol als anys trenta.

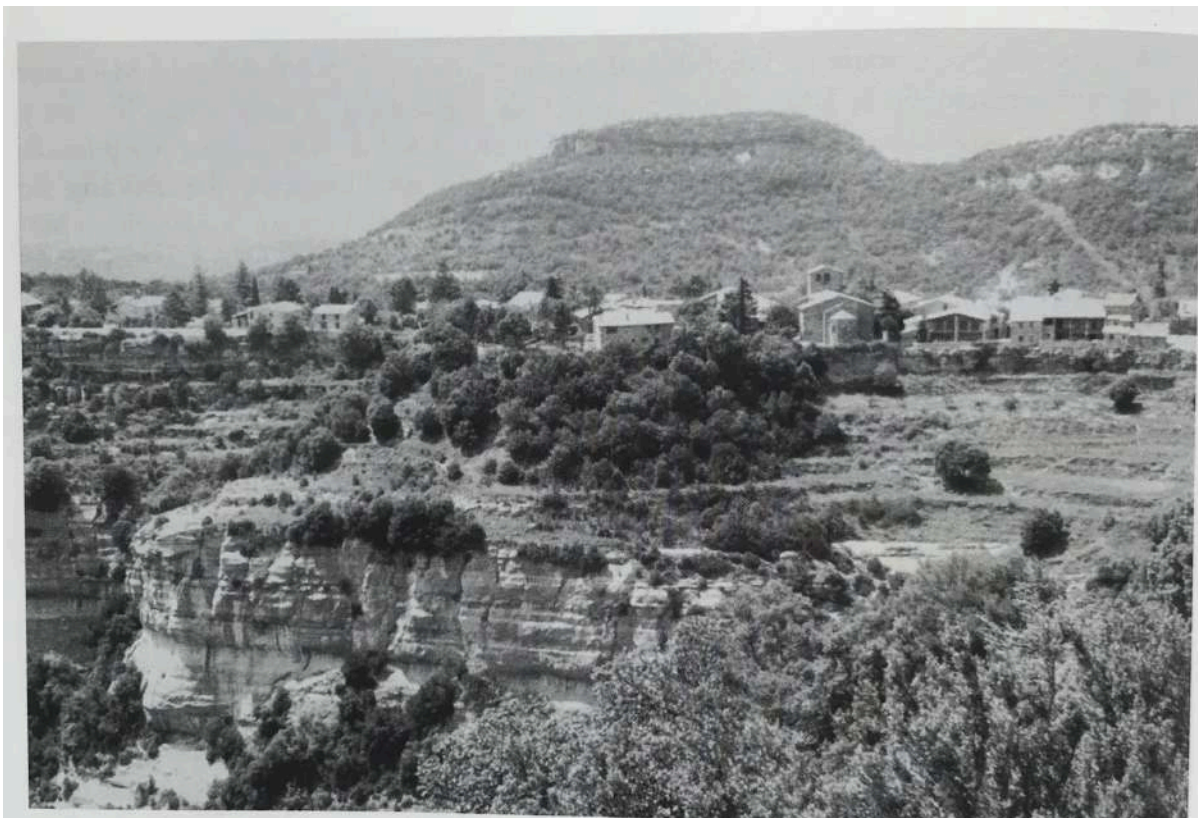
La plaça Major de L'Esquirol als anys vint.

Antic edifici de la cooperativa <<L'Activitat Obrera>> a la plaça Major de L'Esquirol, 1920.

Títol de soci de la cooperativa <<La Actividad Obrera>>, 1920.

Tavertet.

et Tàrradellas a vint-i-quatre de Juliol del mil
nou cent, trenta-sis reunits en, Josep. Banús, Masoliver
en representació de la U. D. E. Vicens Vilàs Tarrent y
Frances Roura Cases en representació de la U. de R.
Josep Basols Moora y Ramon Puchabilla Font en
representació de la Esquerra Republicana de Catalunya y
Eudaldó Turbante Blanch y Frances Masoliver Font
en la mateixa representació de Esquerra Republicana
per constituirse el Comité local de defensa antifeixista
que disposa el de cret de la presidencia de la Generalitat
de 21 del mes que dona.
Per tan acordem decha constituir l'esmentat
Comité y nomenar per president
a Josep Banús Masoliver.
Tot el que s'ha costat per la present que firmen els
assistents després de llegida y trobada conforma
Josep Banús Vicens Vilàs Josep Basols

Acte fundacional del Comitè Antifeixista local de Tàrradellas, 24 de Juliol de 1936.

ALCALDIA
DE
TAVERTET

N.º

Cumpleme informar a V. que los indivi-
viduos que formaron el Comité Antifascista de es-
te pueblo, que se constituyó el 24 de Julio de
1936 y cesó en Octubre del mismo año fueron, Jo-
sé Banús Masoliver, Francisco Roura Casas, José
Basols Morera, Ramon Puigvila Font, Eudaldo Ju-
venteny Blanch, Vicente Vilar Torrent y Francis-
co Masolivet Font, actuando de presidente el pri-
mero de ellos durante todo este tiempo. Durante
el mismo usaban armas y se dedicaban a imponer
cuotas a su capricho a los vecinos de significa-
ción derechista, para atender los gastos de guerra
y paro forzoso según decían. Ocurrió durante este
periodo los asesinatos de los Sres Economo de es-
te pueblo, de la parroquia de San Bartolomé Sesgor-
gas y del Medico Titular de esta, Sres Jaime Aba-
dal, y Buenaventura Archa y Luis Bosch respecti-
vamente. Ninguno de ellos fué asesinado en este
termino ni se sabe que participaran en los mis-
mos, no queriendo esto decir que no fueran compli-
ces en los mismos, máxime siendo público como es
que el día que vinieron a detener y llevarse al
Rdo. Sr. Jaime Abadal unos forasteros que lo ase-
sinaron el mismo día y en el camino de esta a Can
Tonigros aproximadamente a un quilometro de haber
salido de este termino, José Basols, Eudaldo Ju-
venteny y Vicente Vilar, rondaban por los alre-
dedores de la casa en que vivia autorizado por
el Comité, junto con su padre y sirvienta, arma-
dos y en plan de vigilancia.

Dios salve a España y guarde a V. muchos años.
Tavertet 6 de Marzo de 1939.
III Año Triunfal
El Alcalde
Francisco Serra
H. Comandante del Puerto de la Guardia *Rosa*

Informe de l'alcalde de Tavertet, Francesc Serra, sobre els membres del Comitè local, 6 de març de 1939.

Jaume Abadal Vives, rector de Tavertet. Bonaventura Archs Corominas, rector de Sant Bartomeu Sesgorgues.

Pilar Vilalta Peracaula.

Josep Banús Masoliver.

Ramon Puigvila Font.

Francesc Roura Casas.

Josep Basols Morera.

25

DECLARACIÓN DE Josep Sanglas Vallmitjà

En Rupit Ventimero
a uno de agosto de mil
novecientos treinta y seis Año de la Victoria, ante el señor
Juez y presente secretario, compareció, previamente citado al
efecto, la persona anotada al margen, quien advertida detalladamente de que iba a
prestar declaración, así como la obligación que tiene de decir verdad en cuanto su-
piese y le fuere preguntado, incurriendo si faltase a ella en las penas señaladas por la
Ley, al reo de falso testimonio jura
ser veraz en sus manifestaciones
y siendo preguntado a tenor del artículo 453 de Código de Justicia Militar, DIJO:
Que se llama como queda dicho
de cuarenta y un años de edad, natural
de Zanerzet, estado casado
profesión labrador, domiciliado en Zanerzet
calle Abajo, nú-
mero 1, que ya sabe leer y escribir y sabe el motivo por el cual
presta declaración, que no tiene amistad ni enemistad ni inte-
rés directo o indirecto en este procedimiento.

REGUNTADO Contesta, que el día que asesinaron al sacerdote
S. Jaime Abadul, vio en una finca al lado
de la del presidente del Comité José Barrios
manteniendo una luz, producida por una hoguera
a eso de las cuatro a cinco de la mañana,
que le extraña mucho creyendo fuera una
vela sospechosa, y como aquel día no
hacían a trillar, como hacían todos los días
a las cinco de la mañana, Vicente Vilar
y José Barrios, que luego detuvieron a eso
de las once al sacerdote mencionado, creyó
fuera una vela de que esperasen ya a aquellos
del Comité, que le asesinaron.

Rati ficare, previa lectura, firmando
después J. P. Sanglas Vallmitjà

Declaració de Josep Sanglas Vallmitjà.

A U T O R E S U M

En Vich a dieciséis de Abril de mil novecientos cuarenta.
Resultando que se incoó el presente sumario de urgencia contra
JOSE BANUS MASOLIVER, FRANCISCO ROURA CASAS, JOSE BASOLS MORERA, RAMON
PUIGVILA FONT, PILAR VILALTA PERACAUJA Y EUDALDO JUVANTENY BLANCH, to-
dos vecinos de Tavertet, a quienes se imputan los siguientes hechos:

A JOSE BANUS : propagandista electoral de Esquerza antes del Movimiento. Durante este fué presidente del Comité Revolucionario de Tavertet. Durante su gestión se asesinó al sacerdote Sr. Abadal. El encausado tomó parte en la detención y asesinato del Doctor Bosch.

A FRANCISCO ROURA: Miembro del Comité, está complicado también en dichos asesinatos.

A JOSE BASOLS: Miembro del Comité, prestó servicios de guardia alrededor de la casa del sacerdote Sr. Abadal, cuando fué detenido y seguidamente asesinado.

A RAMON PUIGVILA: Miembro del Comité, también estaba de guardia en los alrededores del domicilio del Sr. Abadal, cuando fué detenido y luego asesinado.

A PILAR VILALTA: Sin ser del Comité, era quien le manejaba a su antojo. Enemistada con el Doctor Bosch, es considerada como inductora directa de su asesinato, como igualmente del asesinato del Parroco de Tavertet.

A EUDALDO JUVANTENY BLANCH, falleció en el Campo de la Bota de Barcelona el día dieciocho de Octubre de mil novecientos treinta y nueve. Los informes confirman lo expuesto.

OIDOS.

EL JOSE BANUS: dice que de la U.G.T., que fué Presidente del Comité y que distribuyó armas; que el Parroco fué asesinado el cinco de Septiembre u que hizo guardia cuando se quemó la Iglesia; que repartió los muebles y ropas del parroco.

EL FRANCISCO ROURA: que fué del Sindicato Agrícola e Izquierda Republicana despues del Movimiento; miembro del Comité, que hizo guardias; que ignora quien asesinó al parroco, negando que hiciese guardia frente a su casa el día de su detención; que intervino en la quema de la Iglesia.

EL JOSE BASOLS: de Esquerza desde las elecciones del treinta y seis. Vocal del Comité; que hizo guardia delante de la casa del párroco el día de su detención y asesinato.

EL RAMON PUIGVILA de Esquerza desde el Movimiento; vocal del Comité; que ignora quienes mataron al párroco; que tomó parte en el saqueo de la Iglesia.

LA PILAR VILALTA: niega cuanto se le imputa, y reconoce que se aprovechó de ropas y efectos de la casa Rectoral.

CONSIDERANDO que tales hechos se reputan comprendidos en las disposiciones del correspondiente Bando de Guerra y que de los mismos aparecen como responsables: JOSE BANUS MASOLIVER; FRANCISCO ROURA CASAS; JOSE BASOLS MORERA; RAMON PUIGVILA FONT; PILAR VILALTA PERACAUJA Y EUDALDO JUVANTENY BLANCH.

CONSIDERANDO que se han practicado las diligencias pertinentes para el esclarecimiento de los hechos y personas responsables de los mismos, y a tenor de lo dispuesto en el párrafo b) del artículo 4 del Decreto del 1 de Noviembre de 1936 en relación con el 1 del de 27 de enero de 1937, procede declarar concluso este procedimiento.

Viéndose las disposiciones citadas y demás aplicación.

El Sr. Juez por ante el Secretario, dijo:

se declaran procesados y sujetos a las responsabilidades de este procedimiento a JOSE BANUS MASOLIVER, FRANCISCO ROURA CASAS, JOSE BASOLS MORERA, RAMON PUIGVILA FONT, PILAR VILALTA PERACAUJA Y EUDALDO JUVANTENY BLANCH y élévase estas actuaciones al Consejo de Guerra Permanente para por conducto de su Ilmo. Sr. Presidente, con atento saludo.

Lo acordó y firma Sr. D. José Calleja Olarte, Capitán 2.º del Regimiento de Instrucción de Vich y yo Secretario con

"Auto-resum" del jutge militar sobre els detinguts de Tavertet, 17 d'abril de 1940.

Ampliación a la del folio 27
DECLARACION DEL TESTIGO
JOSE MA BOSCH DOMENECH

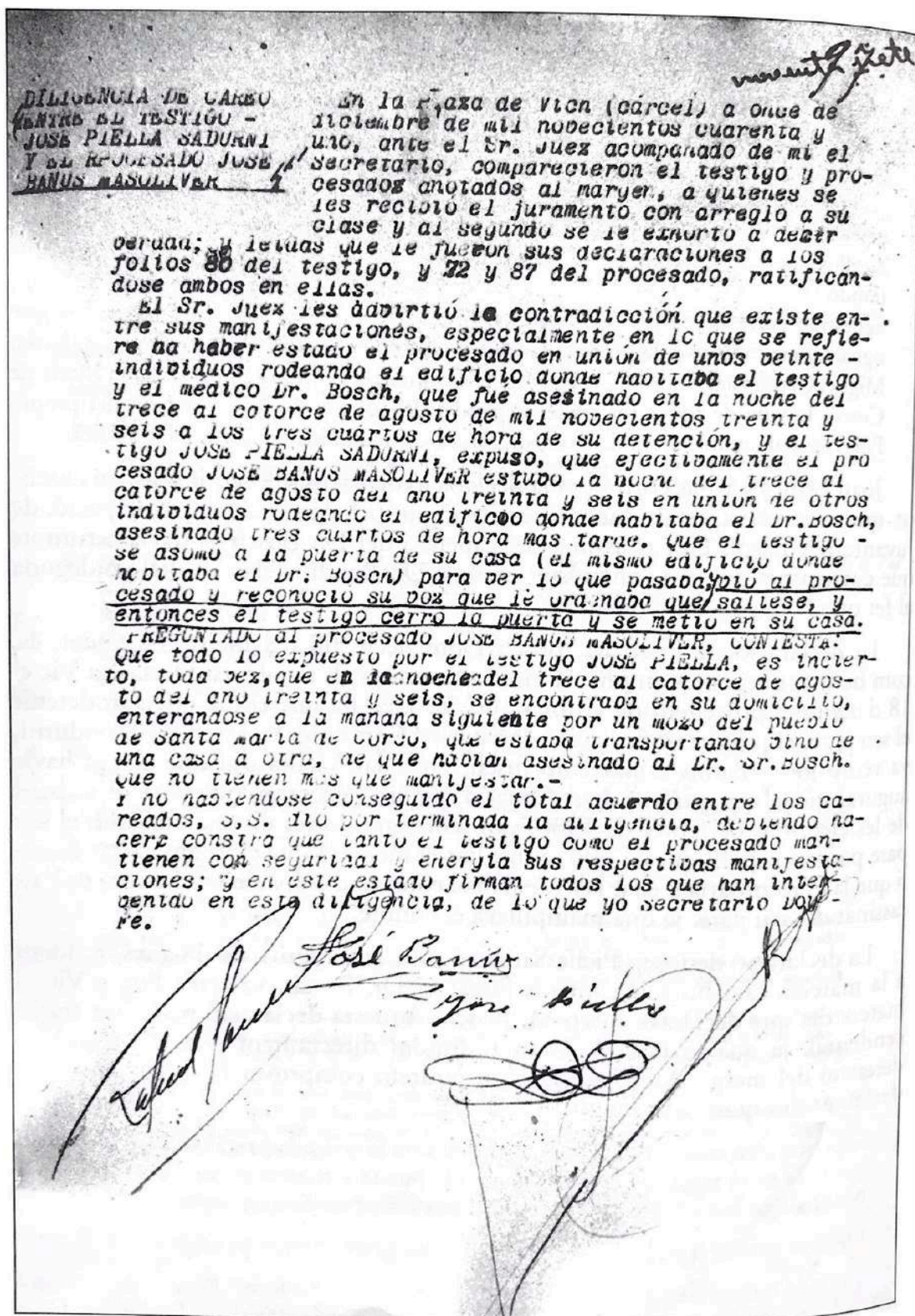
En Vich a DIEZ Y OCHO
de Octubre de mil novecientos cuarenta
y uno, ante este Juzgado compareció el testigo
anotado al margen, el cual fué enterado del objeto de su comparecencia, de la obligación que tiene de decir
verdad, y de las penas en que incurre el reo de falso testimonio, siendo juramentado
con arreglo a su clase, y

Preguntada por las generales de la Ley, dijo: Llamarse como queda dicho, de veintidos
años de edad, de estado soltero natural de San Siliario de
Sacala de profesión practicante que no ha sido procesado, y con domicilio en
Gerona, Cafetera Barcelona, nº 9.
y que no le comprenden las demas.

Preguntado, CONTESTA: que se afirma y ratifica en la declaración
prestada ante este Juzgado y obrante al folio 27 de estas actuaciones,
reconociendo como suya la firma estampada al pie de la misma.
PREGUNTADO nuevamente, CONTESTA: que conoce al encartado JOSE
BANUS que fué presidente del Comité Revolucionario de Favertet, al
que vió la noche del trece al catorce de agosto de mil novecientos
treinta y seis en el domicilio del declarante cuando vino junto
con unos veinte individuos a detener a su padre, el cual fué asesinado
tres cuartos de hora despues en el quílometro veintidos aproximadamente
de la carretera de Vich a Olot. que sabe por haberse manifestado José Piella,
propietario de la casa Capó que habitaban que en dicha noche y encontrándose
en su domicilio que era el piso bajo de: edificio, se asomó a la puerta
viendo al encartado JOSE BANUS el cual iba armado con fusil y le amenazó
ordenando que cerrara la puerta y se retirara pues en caso contrario dispararía.
Que conoce tambien a la encartada PILAR VILALTA PERACAUJA, de la que sabe que cinco días antes del asesinato del padre del declarante,
dijo en su casa, encontrándose presente el vecino que reside en la casa de campo "Novavicas", llamado Lorenzo Puigvila que se
ria asesinado el médico Dr. Bosch y que lo celebraría. Que días antes
de las elecciones de febrero de mil novecientos treinta y seis ya tuvo
varias discusiones violentas con el padre del declarante por enemistades
políticas, insultando al Doctor en plena calle diciendo que ya se acordaría de ella.
Que el declarante considera a dicha encartada como la culpable inductora
del asesinato de su padre, pues el Comité era manejado por ella y efectuaba sus reuniones en casa de dicha encartada.
Que no tiene más que manifestar sobre la mencionada encartada.
Sobre los demás encartados unicamente puede decir que con toda seguridad
conocian que debia verificarse el asesinato del padre del declarante y que fué
realizado con su consentimiento y agrado.
Que no tiene más que manifestar.
Leído que le ha sido esta declaración la encuentra conforme en su contenido,
se afirma y ratifica, suscribiéndola S.S. y firmada conmigo, Don José.

Jose Ma Bosch Domenech

Declaració de Josep Maria Bosch Domènech.

Diligència del cara a cara entre Josep Banús Masoliver i Josep Piella Sadurní.

El Collell, de Sant Julià de Cabrera.

L'any 1957, any més any menys, Josep Banús Masoliver i la seva esposa Dolors Roura Casas, es varen traslladar de la Serra (Tavertet) al Collell (Sant Julià de Cabrera), amb els seus 5 fills, l'avi Miquel Banús Collell i l'oncle Esteve Banús Collell. El dia 14 de març de 1960, va morir Miquel Banús Collell a l'edat de vuitanta-sis anys, vidu de Dolors Masoliver Serradell. El dia 20 de novembre de 1964 hi va morir Esteve Banús Collell a l'edat de vuitanta-set anys, solter, fill de Francesc Banús Trias i de Rosa Collell Oliver. Hi varen residir fins a l'any 1975, any més any menys.

Els germans Banús Roura es varen anar casant i varen anar a viure a diferents pobles: En Feliu i l'Albert, a Roda de Ter. La Roser, a Sant Martí Sacalm, i la Dolors a l'Esquirol. Durant la seva estada al Collell, l'hereu Pere Banús Roura es va casar amb Carme Noguer Masoliver. Varen tenir 4 fills: Josep Maria, Imma, Maria Dolors i Carme Banús Noguer. L'any 1974, any més any menys, varen anar a viure a l'Aragall de Calldetenes, mas de la seva propietat, on continuen vivint els qui resten en vida.

L'Aragall, de Calldetenes.

L'any 1974, any més any menys, Josep Banús Masoliver, la seva dona Dolors Roura Casas, el seu fill Pere Banús Roura, la seva dona Carme Noguer Masoliver, el seu fill i les 3 filles, varen anar a viure a l'Aragall, de Calldetenes, mas que varen adquirir en propietat. El dia 17 de desembre de 1995, va morir Dolors Roura Casas a l'edat de vuitanta-quatre anys. El dia 26 de juny de 1996, va morir Josep Banús Masoliver a l'edat de vuitanta-vuit anys. El dia 18 de novembre de l'any 2014, va morir Pere Banús Roura a l'edat de vuitanta-un anys. Actualment, hi viuen la vídua Carme Noguer Masoliver, el seu fill Josep Maria i les seves filles Imma, Maria Dolors i Carme Banús Roura.

8.2. ANNEX 2: Entrevistes

1. Noms i cognoms dels entrevistats/des i edat.

- Dolors Banús Roura, de vuitanta-cinc anys, resident a L'Esquirol (Osona). Roser Banús Roura, de vuitanta-vuit anys, resident a Sant Martí Sacalm (la Selva). Filles d'en Josep Banús Masoliver, el protagonisme d'aquest treball.

2. Què podeu compartir sobre les vostres primeres memòries relacionades amb el vostre pare i la seva situació abans i durant el franquisme?

- A casa hi vivia l'avi Miquel, el tiet Estevet, el tiet Quico i el tiet de Roda. La mare Dolors i nosaltres que érem cinc germans. La Dolors (filla) tenia tres mesos (1938) i la Roser tres cap a quatre anys (1935) quan se'l van endur. No ens recordem de res de la seva detenció perquè érem molt petites, però sabem que el van venir a buscar, perquè el culpaven de matar un Capellà. Ell havia estat en càrrecs polítics, per això se'l van endur. Tenim una foto de petites allà sota el pastador del menjar dels porcs. Al Collell només hi vaig estar un any (Roser).

3. Què me'n podríeu dir sobre ell?

- Era molt bo. Li agradava molt la caça i feia les feines de pagès. Clar amb tot allò del Comitè li va tocar el rebre. Ell no havia fet res. No parlava gaire normalment, era reservat. Però ens estimava molt.

4. Us havia parlat mai sobre el Comitè de Tavertet del qual fou president?

- Clar no havia nascut (Dolors) i la Roser tenia cap a un any. Només sabíem que n'era el president però gairebé res més.

5. Sabeu perquè el van empresonar?

- Deien que havia mort un Capellà, però ell no ho havia fet. També van tancar el tiet, el germà de la mare, en Quico (Francesc Roura Casas). Perquè també anava amb aquesta colla, com el pare.

6. Quins records o històries us ha transmès el vostre pare sobre la seva experiència durant l'etapa de la Guerra Civil? Podríeu compartir alguna anècdota o història que us hagi impactat especialment relacionada amb el vostre pare i el seu temps a la presó?

- Moltes coses ens va explicar, però de poques ens en recordem. Va explicar què feia, els amics que tenia, va rebre alguna visita. Però és clar, no en parlàvem gaire, nosaltres. A casa sentíem passar els avions, però de la Guerra poca cosa sabem, ell tampoc en parlava gaire. Aquí no va passar res,

però en Pere (el germà) deia que tiraven bombes a Manlleu. Qui venia molt sovint per casa era la guàrdia civil que venia a sopar i a quedar-se a dormir sovint, quan havien d'anar a algun poble. Donaven l'ordre de deixar la porta oberta perquè venien tard. Venien a vigilar, però no sé pas a qui venien a vigilar perquè no hi havia ningú. L'avi Miquel s'empipava molt amb ells. Vaig pensar un dia que encara el tancarien amb ell també; pel rellotge. Anàvem amb l'hora vella, i va venir la parella de la guàrdia civil i van dir vostè va encara amb l'hora vella? I l'avi va dir que no la tocava pas, perquè era l'hora del sol i l'hora que s'aixecaven per anar a treballar i tot. I el guàrdia li va dir que li canviaria. Ell va respondre per què? Es posava farruco. I vaig pensar deixa'l fer que encara se t'enduran. El guàrdia li va dir que el podria tancar a la presó, i ell va respondre a la presó? Per tenir el rellotge amb l'hora vella? Clar pobre, no sabia parlar castellà i els hi deia com podia. Quan el pare Josep va tornar encara venien, però eren ben amics. I quan venia i l'avi Miquel s'empipava el pare deia deixeu-los estar, és la seva feina. L'avi Miquel marxava quan venien ells i quant pujava deia ja són fora aquells galifardeus?

- El temps de guerra, l'amo de La Serra estava amagat i a casa li portaven el menjar. Manteníem la dona i els fills. Es va amagar perquè era l'amo, i potser també l'haurien matat o li hagués tocat anar a la guerra.
- El pare Josep va anar a la guerra i van matar el germà petit, en Lluís allà davant seu. Ell va dir que no era allà amb ell, si no s'hauria salvat. Van lluitar a l'Ebre, alguns queien a l'aigua i d'altres els podien recollir. A la quinta del Biberó. I quan va tornar, llavors el van tancar. No sabem si la mare va anar als judicis, ens sembla que no.
- Una vegada ens van intentar robar els xais, però no li va anar bé. Van anar a buscar aigua al pou i els van trobar allà amagats. Van dir que dormien, però volien robar els xais. Hi havia gent que no tenien res que sí que venien a dormir. Passaven amb un sac i demanaven menjar també.

7. Quin impacte va tenir la detenció del vostre pare durant l'època del franquisme en la vostra família? Com ho van viure? Ho van acceptar o rebutjar? Van intentar impedir-ho?

- Hi havia gent que sí que el culpava. Molts veïns i amics van estar contents, però els que l'havien fet tancar no. Aquests van ser els primers de venir a veure'l. Clar un cop fora, per què venien a veure'l? Ja estava.
- El dia que el van agafar, va venir també aquest del "Correu", i l'avi Miquel cridava que no se l'emportessin i es posava a davant de la policia. Li deien que s'apartés perquè li farien mal. Ell deia malparits i de tot, que no se l'emportessin que ell no havia fet res.

8. Com vau viure la situació de tenir un pare tancat a la presó en aquella època? Vau patir algun tipus de menysteniment o burla, repressió, etc.? Quines dificultats (socials, econòmiques, etc.) o reptes us vau enfrontar com a fills/es d'un pres polític durant el règim franquista?

- No a nosaltres no ens van dir mai res. A casa tots a treballar per poder menjar i anant fent com podíem. Vam ser la família que ens va tocar el rebre. Tres tiets morts i el pare empresonat. En Joan deien que després havia anat cap a França perquè no se'n va saber mai més res (hi ha el certificat de defunció, que indica la seva mort al nucli de Manresa). En Joan tenia una filla, la Juanita, ara també morta. No sé si havia nascut quan va ser cridat. Ja no els volien deixar casar a en Joan i la seva dona, per la guerra. El tiet Esteve va venir de permís durant la guerra per fer de padrí de jo (Roser). Va tornar a marxar i ja no va tornar.

9. Què recordeu de les visites a la presó o de les comunicacions amb el vostre pare mentre era tancat?

- Vam anar-lo a veure a Vic, una vegada només. Després quan el van traslladar a Barcelona i posteriorment a València ja no el van veure més. Vam baixar a peu fins a L'Esquirol i allà van agafar l'autobús que sortia fins a Vic. Ens va acompanyar un home de "Can Xic", en Josep, que estava a l'Esparreguera. Ens vàrem aixecar a les cinc del matí, tots cinc germans. Perquè havien d'anar a esperar el Bisbe, per treure la pena de mort. Al Bisbe li vam haver de fer el petó a la mà i tot el que s'ha de fer. L'home de l'Esparreguera només els va acompanyar fins a Vic. Amb el Bisbe només van anar-hi la mare (Dolors) i els cinc germans. Segurament va ser el dia que la mare Dolors va fer la carta. El d'Esparreguera va firmar uns documents perquè tenia un amic que ocupava un càrrec important dins el règim. I llavors li van treure la pena a l'avi Josep i sempre van ser amics amb aquest home. La visita es feia en un pati. Tots els presos i amics del pare rebien les visites a la mateixa hora i era una visita normal. Es van poder abraçar i tot normal. La mare Dolors hi va anar més cops, però hi anava més amb en Pere i en Feliu, els germans grans. A València hi va anar a veure'l el tiet Quico, quan es va casar.

10. Com vau veure canviar la vostra família i el vostre entorn a mesura que passava el temps que el vostre pare estava tancat?

- Si bé, vivíem en una casa de pagès igual, amb vaques, porcs, ovelles, el camp... Nosaltres anàvem a l'escola a peu, quan podíem, si no plovia o nevava i ajudàvem en les feines de casa, a la mare. La mare anava fent com podia, treballant i cuidant-nos. Venia conills i gallines per mantenir la casa, comprar menjar. Hi havia molta gent a casa, a vegades érem trenta. Tothom venia. Durant la guerra no tenien ningú moltes d'aquestes persones, i venien per menjar. Hi havia dues dones que gairebé s'hi van estar dos anys. Era com la casa de la caritat. Que hi vivien sempre érem els de casa i quatre de fora; les dues dones, un cosí i una altra dona de l'Esparreguera.
- Venien les festes majors, matàvem el porc... I la casa plena. La mare es queixava, clar, anant treballant i n'hi havia que només venien a menjar. Ella havia d'estar al capdavant; ara fem això, ara allò. Era la jove de l'avi Miquel.

11. Què en podríeu dir sobre la seva estada a la presó? Sabeu com era el tracte? Què feien, si ho sabeu?

- Treballava; feia caixes de fusta i joguines de fusta per nosaltres. Joiers i caps de música, etc. Durant la seva estada a la presó va agafar les febres, que se'n deien. I des de llavors cada any pel mateix temps li rebrotaven. Li venia fred i símptomes. Ell va explicar que les va curar amb l'aiguardent. Allà a La Serra sempre bevia una mica d'aiguardent. Sempre era cap a la tardor, quan començava el fred. Molta gent les va agafar i molts s'hi van quedar a la presó. També els que van matar. Menjar en tenia; la mare li portava paquets amb menjar. Agafava el cotxe de línia i li portava paquets al correu. Ell sempre havia estat molt prim. Abans i després de l'empresonament. Va arribar bé, pot ser una mica de mala cara.
- Havia fet amics i rebia les visites de la seva esposa Dolors cada mes o quan li donaven un permís.

12. Com va afectar la vostra relació amb el vostre pare la seva detenció i presó?

- Clar el vam conèixer després, només l'havíem vist un cop a la presó. Jo tenia nou anys (Dolors). La Roser tenia dotze anys, més o menys, quan el pare va tornar.

13. Què va canviar quan va tornar a casa?

- En Gil va trucar que venia el pare de la presó. Que l'havien deixat anar i que l'anéssim a esperar a Cantonigròs. Jo (la Dolors) hi vaig anar amb la meua mare. La Roser no. Vam anar-lo a esperar allà que se'n deia el Pas. Només la Dolors i la mare (també Dolors). La Dolors gairebé no el coneixia. A casa tots contents quan va arribar.
- Ell va tornar i vam seguir la vida a pagès; ell amb les feines del camp i el bestiar i li agradava molt anar a caçar. Portava algun conill de bosc o perdiu, que ens les menjàvem a l'hivern. No es parlava gaire del tema, hi havia més ganes d'oblidar-ho. I clar, nosaltres érem petites i tampoc no en parlaven gaire davant nostre. Durant un temps es va haver de presentar als jutjats (perquè està en llibertat condicional fins al 1965).
- Quan va arribar el primer de venir a visitar-lo va ser en "Sunyer", un home que li deien en "Correu" que el va culpar. Li atribuïen les culpes per haver estat ficat a l'Ajuntament. Alguns també el van defensar. El pare no va tenir temps a avisar al Capellà que s'estigués a casa. I quan hi va anar-hi l'havien mort ja, de bon matí, cap allà a la Creu. Ell (en Josep) no hi era pas.
- Quan va tornar li van donar llicència d'arma; sortia molt sovint a caçar.

14. Vau tenir oportunitat d'aprendre més sobre les circumstàncies que van portar a la detenció del vostre pare durant aquell període?

- Clar, si no creies rebies. I de la seva història només sabem això. Moltes coses i fotos es van perdre durant el trasllat de La Serra al Collell. I en aquella època no es miraven molt les fotos.

